

รายงานฉบับสมบูรณ์
เรื่อง
รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

โดย

ดร.วรานิษฐ์ ลำไย
รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรรณนาธิกุล

ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

มิถุนายน 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน และ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษากระบวนการแข่งเรือโดยปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย นายกเทศบาลตำบลหรือผู้แทน ผู้นำชุมชน ผู้รักเรือแข่ง ตำรวจ พระสงฆ์ ผู้แทนสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (NGO) และประชาชนที่เข้าร่วมงานแข่งขันเรือยาว โดยเลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมงานแข่งเรือยาวมาแล้วมากกว่า 1 ครั้งและมีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมถึงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งเรือยาวปลอดเหล้า รวมผู้ให้ข้อมูล 25 คน

ผลการศึกษา พบว่า 1.กระบวนการแข่งเรือโดยปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน มีการวางระบบงานที่ชัดเจน ก่อนการดำเนินกิจกรรมงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา คณะกรรมการหมู่บ้านจะออกประกาศคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในฝ่ายงานต่างๆ เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ โดยแบ่งกระบวนการออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะการเตรียมงาน ระยะการปฏิบัติตามแผน ระยะการแข่งขัน และ ระยะหลังการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ในการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าของทางเวียงสาจะมีพิธีการสู่ขวัญเรือ ซึ่งจะนำเรือมาทำพิธีสู่ขวัญบนบกก่อนที่จะนำเรือลงแข่ง ซึ่งในพิธีจะมีเหล่า 1 ขวด ไก่ต้ม 2 ตัว บางทีก็เป็นหัวหมูมาทำพิธี โดยมีพระสงฆ์เป็นคนทำพิธีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นประเพณี และความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา และพิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญเรือแข่ง ซึ่งพิธีกรรมความเชื่อ ประเพณี และสุรานั้น เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันว่าการทำพิธีกรรมต่างๆ นั้นของที่ใช้ประกอบในการทำพิธีกรรมจะมีสุราด้วยเสมอ โดยจะใช้สุราขาว เป็นเครื่องสังเวย โดยก่อนการแข่งขันเรือยาวจะมีการนำเครื่องสังเวยมาทำพิธีกรรมต่างๆ เมื่อเสร็จจากงานพิธีกรรมเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะช่วยกันเก็บสุราออกไปจากบริเวณงาน เพื่อไม่ให้มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลยในวันแข่งขันเรือยาว รวมทั้งไม่มีการจำหน่าย หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ของผู้ดำเนินการ ชุมชนเข้มแข็ง เครือข่ายในการรณรงค์ ความเป็นอัตลักษณ์ของเรื่อน่าน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการแข่งเรือปลอดเหล้า

2. รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ใช้ชื่อว่า “LIRP Model” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) 2. ความเป็นอัตลักษณ์ (I=Identity) 3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation)

ข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลต้นแบบในการไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสนับสนุนให้มีการบังคับใช้มาตรการ กฎ หรือระเบียบตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมความเข้าใจความเป็นอัตลักษณ์ของเรื่อน่าน เรือแข่งเวียงสาพร้อมกับการส่งเสริมสุขภาพชุมชน โดยใช้ประโยชน์จากการประชาสัมพันธ์ความเป็นอัตลักษณ์ของเรื่อน่านร่วมกับส่งเสริมสุขภาพให้ชุมชน

คำสำคัญ : การแข่งเรือปลอดเหล้า/เครื่องดื่มแอลกอฮอล์/จังหวัดน่าน

Abstract

A research study on alcohol-free boat racing in Nan province had two main objectives: (1) To study the process of boat racing without alcohol in Nan province, (2) To propose a model of alcohol-free boat racing in Nan Province. This research utilizes qualitative data collection through in-depth interviews and participatory observation. Some key informants include the Chief executive of the Sub-district Municipality or a representative, community leaders, boat racing enthusiasts, police officers, monks, StopDrink Network representatives, and people attending a long-boat race. The people were 18 years of age and over, and were selected from spectators who have participated in the long-boat race more than once and have engaged in some activities related to the long boat race. Total 25 key informants. The study results showed that:

1. The process of boat racing without alcohol in Nan province was systematically planned and organized. Prior to the boat race at the End of Buddhist Lent Day or “Wan Ok Phansa”, the village board will issue a statement of declaration to appoint various committees to manage and facilitate different tasks. The process was divided into four phases: the preparation period, the planned implementation period, the competition period, and the post-competition period. However, for the event of the alcohol-free boat racing of Wiang Sa district in Nan province, there was a boat blessing ceremony on land before the boat race. In the ceremony performed by Buddhist monks, a bottle of spirit together with two whole boiled chickens or a swine head were presented as religious offerings. A tradition of constant use of Thai rice whisky or the so-called “white spirit” in such rituals is a solemn belief that has passed down from the ancient times to the present day. At the boat blessing ceremony, prior to the long boat race, these oblations, especially the white spirit, were offered and sacrificed to a supernatural figure. After the ritual had finished, however, the villagers helped keep the liquor out of the event to avoid drinking and/or selling alcohol on the day of the race. The factors that led to the success of an alcohol-free boat racing event in Nan Province are the vision of the event operator, a strong community, some networking in the campaign, the unique identity of Nan boats, and the outreach of publicity.

2. The proposed model (by the researchers), dubbed “LIRP Model”, for a successful free-alcohol boat racing in Nan Province consists of four components: (1) Community Leaders = L (2) Identity = I (3) Community Rules = R and (4) Community Participation = P

Some suggestions were (1) that the community leaders act as role models by not consuming alcohol and (2) to encourage continuous enforcement of rules and community by laws on alcohol consumption. To enhance the boat racing event to a greater extent, the uniqueness of the alcohol-free Nan boat racing and the community health promotion could be publicized, campaigned, and promoted simultaneously.

Keywords : alcohol-free boat racing /alcoholic beverages / Nan province

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา คุณอนเนก สิทธิ ศาสตราจารย์ ดร.พญ. สาวิตรี อัมฉางค์กรชัย ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา(ศวส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ให้ทุนสนับสนุนในการวิจัย ทำให้คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษารูปแบบการ แข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.हरรรษา เศรษฐบุปผา ที่ไปนิเทศน์ติดตามงาน ทำให้ งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา สาธารณสุขอำเภอเวียงสา คุณฉัญญ์ธิยา โรจน์ศิริภาณุกุล คุณอนเนก สิทธิ คุณเยาวลักษณ์ อนุรักษ์ คุณสง่า อินยา นักพากษ์เรือ แข่ง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ รวมทั้งที่ได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับประเพณีการแข่งขันเรือโดยปลอดเหล้า

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณสิริกร นามลาบุตร คุณประนพ ศิรินพ คุณชะวະลีพร ภาภูตานนท์ฯ คุณฉัญญ์ธรณ์ ลำไย คุณจักรพงษ์ ทัพหปริญญา คุณจรรยา ศรีกลัด คุณณัฐยาพัชร์ คำมณีจันทร์ และคุณศรินญา เฟ็งสุก ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ทำให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการ รณรงค์การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามปฏิบัติการ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	5
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องตีมัลลกอฮอลล์	5
นโยบายและมาตรการลดการบริโภคเครื่องตีมัลลกอฮอลล์	9
แนวคิดการมีส่วนร่วม	12
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	15
ประเพณีการแข่งขันเรือเมืองน่าน	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
กรอบแนวคิด	32
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	33
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	33
เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
กระบวนการแข่งขันเรือโดยปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน	35
รูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้า	50
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	52
สรุปผลการวิจัย	52
การอภิปรายผล	55
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	57

สารบัญ

	หน้า
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	64

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นเรื่องปกติของคนในสังคมไทย ซึ่งพบเห็นการดื่มได้ทั่วไปในสถานที่และงานประเพณีต่างๆ โดยจะส่งผลเสียต่อสุขภาพของผู้ดื่มเอง รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อสังคม ผลกระทบต่อครอบครัวและบุคคลอื่น อาทิ การบาดเจ็บ การเสียชีวิตจากการเกิดอุบัติเหตุ การใช้ความรุนแรง การทำลายทรัพย์สินส่วนรวม ความวุ่นวายไม่เป็นระเบียบของสังคม ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และปัญหาการทำงาน จะพบเห็นหรือรับทราบปัญหาเหล่านี้ได้จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลดอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากผลการสำรวจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า พบว่า คนไทยนิยมดื่มเหล้าในช่วงเวลางานประเพณีหรืองานเทศกาลต่างๆ เช่น ทอดกฐิน งานบวช งานศพ งานประจำปีต่างๆ มากถึงกว่าร้อยละ 40 อันส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการเกิดอุบัติเหตุอยู่เสมอ (องค์การบริหารส่วนตำบลสำโรง, 2556)

ในท่ามกลางปัญหาเหล่านี้ ยังมีสิ่งสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การฟื้นฟูชุมชน การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน โดยมีผู้นำท้องถิ่น แกนนำชุมชน รวมทั้งการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ ช่วยกันสร้างสรรค์และสืบสานวิถีชุมชน วัฒนธรรมประเพณี หนึ่งในนั้นคือ ประเพณีการแข่งเรือยาว ซึ่งมีในหลายจังหวัดเช่น จังหวัดพิจิตร จังหวัดน่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชุมพร จังหวัดชลบุรี เป็นต้น ซึ่งจะมีผู้แข่งขันเรือยาวมาจากในพื้นที่และในต่างจังหวัดทั่วประเทศเข้าร่วมแข่งขันอันเป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย และที่หนักหนาสาหัส คือการที่นำประเพณีไปผูกติดกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนกลายเป็นสัญลักษณ์ที่แยกจากกันไม่ออก อันทำให้บริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เข้ามาสนับสนุนงานประเพณีการแข่งเรือยาว เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้า และทำป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมสร้างสีสันต่างๆ โดยรูปแบบการจัดงานมีการโฆษณาสินค้า และการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งนับวันยิ่งมากขึ้นเต็มพื้นที่สองฝั่งลำน้ำ และเพื่อผลทางการตลาดสร้างการจดจำสินค้าและช่องทางในการจำหน่ายสินค้า ที่อิงแอบคุณค่าประเพณีที่ดีงาม เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า มีหน่วยงานที่สนับสนุนการแข่งเรือปลอดเหล้าได้แก่ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ดำเนินการจัดการถ่ายทอดสดแข่งเรือปลอดเหล้า “ศึกเรือยาวจ้าวสายน้ำ” ซึ่งคัดเลือกสนามที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นมาถ่ายทอดและทำต่อเนื่องมาทุกปี โดยร่วมรณรงค์ภายใต้แนวคิดแข่งเรือปลอดเหล้า วัฒนธรรมแห่งสายน้ำ เพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมพร้อมไปกับปกป้องประเพณีแข่งเรือในท้องถิ่น (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2558)

จังหวัดน่าน เป็นต้นเกิดของแม่น้ำสายสำคัญคือ ลำน้ำน่าน สายน้ำที่หล่อเลี้ยงคนน่านมานานหลายชั่วอายุคน ทั้งยังก่อเกิดประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำมากมาย หนึ่งในประเพณีที่สำคัญของจังหวัดน่าน คืองานประเพณีแข่งเรื่อน่าน ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้บันทึกไว้ในหนังสือ 75 เทศกาลงานประเพณีทั่วไทย (กวินธร เสถียร และ พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2557) จากข้อมูลรายงานผลการศึกษา

การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพของประเทศไทย ปี 2547-2548 พบว่ากลุ่มประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่านมีอัตราการดื่มเหล้า-เบียร์ สูงเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 52.67 และ 48.70 ขณะที่ค่า ระดับประเทศมีอัตราการดื่มเหล้าเบียร์ร้อยละ 35.20 และ 37.44 ตามลำดับ (กันต์ เชิญรุ่งโรจน์ และคณะ, 2548) จึงเป็นเหตุให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญกับสุขภาพของประชาชนในเมืองน่าน ต้องการให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น จึงหันมาช่วยกันรณรงค์งดเหล้า โดยเริ่มจากการรณรงค์งดเหล้าในงานบุญ งานประเพณี ในจังหวัดน่านจึงเริ่มจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี ซึ่งการแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้นอยู่คู่ชุมชนถิ่นที่อยู่อาศัยริมน้ำสืบทอดมาแต่โบราณ มักจะจัดขึ้นควบคู่ไปกับการทำบุญ ไหว้พระ และงานรื่นเริงต่างๆ เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศให้งานบุญครึกครื้นมากขึ้น แต่ที่ผ่านมารัฐกิจแอลกอฮอล์กลับใช้ช่องทางงานบุญประเพณีเหล่านี้เข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมการตลาด สร้างค่านิยมการดื่มเหล้าเบียร์ในงานบุญต่างๆ โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน ผ่านการปลูกฝังความคิด ความเชื่อที่ผิดๆ ว่า "ไม่มีเหล้า ไม่สนุก" ดังนั้น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) มีนโยบายที่จะสนับสนุนงานประเพณีวัฒนธรรมให้ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดย "งานแข่งเรือปลอดเหล้า" เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมในการลดพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ และขยายแนวคิดไปยังพื้นที่ข้างเคียงให้เริ่มปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดงาน ที่หันมาปกป้องเด็กและเยาวชน รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากเสียงสะท้อนของประชาชน พบว่าร้อยละ 95.30 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน เห็นว่าควรจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า - เบียร์ต่อไป ภายหลังจากที่ดำเนินการมาแล้ว 3 ปี ตั้งแต่ปี 2550-2552 และจากการสำรวจประชาชน 3,401 คน โดยเทศบาลเมืองน่าน พบว่า ร้อยละ 96.70 รู้สึกปลอดภัยและอุ่นใจไม่ต้องกลัวว่าจะเกิดอุบัติเหตุ หรือเกิดเรื่องชกต่อยตีกันเมื่อมาร่วมงาน และในปี 2553 พบว่า ร้อยละ 99 ของประชาชนที่มาร่วมงานแข่งเรือปลอดเหล้า - เบียร์ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว จังหวัดน่าน เห็นด้วยกับการจัดงานปลอดเหล้า (ภาวิณี เทพคำราม, 2556) และเมื่อวิเคราะห์พฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ของคนน่าน พบว่า มีการดื่มแอลกอฮอล์อย่างแพร่หลายในงานประเพณี งานบุญ งานเลี้ยง และงานเทศกาลต่างๆ ในช่วงเทศกาลสำคัญจะมีการดื่มแอลกอฮอล์ยกหมู่บ้าน ยกชุมชน ส่งผลให้ช่วงเทศกาลจะมีการเกิดอุบัติเหตุจราจรสูง มีคนป่วยพิการและเสียชีวิตจากการประสบอุบัติเหตุเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นและวัยแรงงาน ดังสถิติการป่วยและตายจากอุบัติเหตุจราจรของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน ปี 2549 พบว่าเทศกาลที่มีคนป่วยและตายจากอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ การแข่งเรือ เข้าพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์และปีใหม่ ตามลำดับ (สารานุกรมจังหวัดน่าน, 2558)

การแข่งขันเรือยาวประเพณีในจังหวัดน่าน โดยเฉพาะประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา เทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา (ปลอดเหล้า-เบียร์) ซึ่งถวายพระราชทานฯ จังหวัดน่าน ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นของประเพณีแข่งเรือตานก้วยสลาก ลักษณะเป็นเรือขุด และเรือที่จะเข้าร่วมแข่งขันทุกลำจะคงความเป็นเอกลักษณ์ในรูปแบบล้านนา อีกทั้งไม่มีเรือยาวจากภายนอกพื้นที่เข้ามาร่วมแข่ง และเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการตั้งด่านตรวจถนนทุกสายที่เข้ามาในบริเวณงานและออกตรวจควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งก่อนการแข่งขัน ขณะทำการแข่งขันและหลังเลิกการแข่งขัน จึงทำให้สนามแข่งเรือยาว ณ เทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน สามารถควบคุมไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานแข่งเรือยาวประเพณี ประกอบกับยังไม่มีมีการประเมินผลการแข่งเรือปลอดเหล้ามาก่อน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน และ มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการ การแข่งเรือโดยปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้า โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของแพนคราท์ซ Logic Model (Pankratz, D) และทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำผลการศึกษามาสังเคราะห์สร้างรูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้า

2.ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ สนามแข่งเรือยาว ณ เทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ศึกษา ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสาหรือผู้แทน สาธารณสุข อำเภอเวียงสา ผู้นำชุมชน ผู้รักเรือแข่ง ผู้แทนสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ตำรวจ สรรพสามิต ผู้รับผิดชอบโครงการงานแข่งเรือปลอดเหล้าพ่อแม่ค้า และประชาชนที่เข้าร่วมงานแข่งขันเรือยาว โดยเลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมงานแข่งเรือยาวมาแล้วมากกว่า 1 ครั้งและมีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมถึงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวปลอดเหล้า

4.ขอบเขตด้านระยะเวลา งานวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2559 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560

นิยามปฏิบัติการ

การแข่งขันเรือปลอดเหล้า หมายถึง กระบวนการ การแข่งเรือโดยไม่มีการจำหน่าย/แจก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีการดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในบริเวณพื้นที่งานแข่งเรือยาวประเพณี รวมถึงการไม่รับงบประมาณสนับสนุนจากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ว่าจะเงินหรือสิ่งของใดๆ

รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของการดำเนินงานต่างๆ ในการแข่งเรือที่กำหนดขึ้นเป็นหลักในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยรูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าประกอบด้วย หลักการ คณะกรรมการ ความเป็นอัตลักษณ์ การมีส่วนร่วมของชุมชน งบประมาณ และการประเมินผล

รูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้า ในงานวิจัยนี้ หมายถึง เป็นนโยบายหนึ่งในการขับเคลื่อนรณรงค์การปลอดเหล้าในงานแข่งเรือยาวประเพณี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาการแข่งขันเรือปลอดเหล้าเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปพัฒนาปกป้องประเพณีแข่งเรือในท้องถิ่นให้ปลอดเหล้าเพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมพร้อมกับการสร้างเสริมสุขภาพ
2. ได้ข้อเสนอทางเลือกในการกำหนดทิศทางงานแข่งเรือปลอดเหล้าให้มีประสิทธิผลมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
3. เป็นต้นแบบงานเทศกาลแข่งเรือปลอดเหล้า เพื่อนำผลที่ได้ไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนนโยบาย และเพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนคืนแก่สาธารณะ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. นโยบายและมาตรการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
3. แนวคิดการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
5. ประเพณีการแข่งขันเรือเมืองน่าน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความหมายของแอลกอฮอล์หรือที่คนไทยเรียกว่า สุราหรือเหล้า นั้น เป็นสารธรรมชาติที่ได้มาจากกระบวนการหมักน้ำตาล เช่น จากข้าว อุ่น ข้าวโพด กบยีสต์ จนเกิดเป็นสารที่เรียกว่า เอทานอล (Ethanol) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในเครื่องดื่มประเภทสุรา แต่การที่จะดื่มเอทานอลที่บริสุทธิ์เพียงอย่างเดียว นั้น ไม่สามารถดื่มได้เพราะรสชาติแรงบาดคอ จำเป็นต้องมีส่วนผสมเพื่อให้รสชาติดีขึ้น เรียกส่วนผสมนั้นว่า คอนจีนเนอร์ (Congener) (เกตุ สมบัติแก้ว, 2550)

ตามหลักสากลทั่วไป คำว่า 1 ดริงก์ (Drink) นั้น หมายถึง เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ 12 กรัม ซึ่งเทียบเท่ากับเบียร์ (3.6% เอทานอล) ขนาด 12 ออนซ์ (1 ออนซ์ เท่ากับ 30 มิลลิลิตร) 1 กระป๋อง หรือวิสกี้ 80 ดีกรี (40% เอทานอล) 1 ออนซ์ (30 มิลลิลิตร) คำว่า ดีกรี หมายถึง ความเข้มข้น เช่น เหล้า 100 ดีกรี หมายถึง เหล้าที่มีแอลกอฮอล์ 100 ส่วน ผสมน้ำ 100 ส่วน เหล้า 80 ดีกรี หมายถึง เหล้าที่มีแอลกอฮอล์ 80 ส่วน ผสมน้ำ 100 ส่วน

โดยทั่วไปแล้วได้มีการกำหนดอย่างคร่าวๆ สำหรับชาวเอเชียว่าผู้ชายที่ติดเหล้า คือผู้ที่ดื่ม 4 ดริงก์ ต่อวัน และถ้าเป็นผู้หญิงที่ติดเหล้า คือ ผู้ที่ดื่ม 3 ดริงก์ต่อวัน แอลกอฮอล์ที่คนบริโภคเข้าไปนั้น ประมาณร้อยละ 90 จะถูกดูดซึมอย่างรวดเร็วโดยลำไส้เล็กส่วนต้น และภายในเวลา 30 - 90 นาที ระดับแอลกอฮอล์ในเลือดจะขึ้นสูงสุดและจะกระจายในร่างกายได้อย่างรวดเร็ว ผลที่เห็นได้ อย่างชัดเจน ลำดับแรกคือฤทธิ์ต่อสมอง ระยะแรกจะทำให้ผู้ดื่มเกิดความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า คึกคักนอน แต่ในขณะที่เดียวกันก็เริ่มมีผลต่อการตัดสินใจ การพูด ความว่องไวในการทำงาน ของระบบประสาท และกล้ามเนื้อจะช้าลง มีผลต่อการขับชี่ยานพาหนะ และเมื่อระดับแอลกอฮอล์ เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้สูญเสีย ด้านการทรงตัว การมองเห็น สมาธิ ความจำ และอาจรุนแรงถึงขั้นหมดสติ นอกจากนี้การดูดซึมของแอลกอฮอล์ที่บริเวณลำไส้เล็กจะทำให้การดูดซึมของวิตามินบีชนิดต่างๆ ลดลงด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิตามินบี 1 โดยภาวะพร่องวิตามินบี 1 จะทำให้เกิดโรคสมองเสื่อมได้ และจะเป็นอย่างถาวร ถ้าหากแก้ไขไม่ทัน จะมีผลทำให้เกิดการอักเสบของเซลล์ตับ ก่อให้เกิดตับอักเสบ ไขมันสะสมในตับ และตับแข็งได้ แอลกอฮอล์ยังมีผลต่อหลอดเลือดและหัวใจ ได้โดยทำให้เกิดภาวะความดันโลหิตสูง ระดับคอเลสเตอรอล และไตรกลีเซอไรด์เพิ่มสูงขึ้น ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจขาดเลือด

เนื่องจากภาวะหลอดเลือดหัวใจตีบ และเป็นพิษโดยตรงต่อกล้ามเนื้อหัวใจอีกด้วย จะเห็นได้ว่า แอลกอฮอล์มีผลต่อระบบภายในร่างกายหลายระบบ ถ้าหากบริโภคในปริมาณที่มากและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ก็ยิ่งเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆ เหล่านี้มากขึ้น (เกตุ สมบัติแก้ว, 2550)

2. พฤติกรรมการบริโภคแอลกอฮอล์ของคนไทย คนไทยมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยมักดื่มในเทศกาลและวาระต่างๆ และมีความเชื่อเรื่องการดื่มเพื่อสุขภาพ เช่น ยาตอง โดยเอายามาผสมหรือดองกับสุรา เชื่อว่าช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต รักษาอาการปวดเมื่อย ทำให้เจริญอาหาร ความจริงแล้วส่วนผสมของแอลกอฮอล์ในยาตองนั้นมีค่อนข้างสูง ดังนั้น การดื่ม ยาตองก็คือการดื่มสุรานั้นเอง นอกจากนี้บางครั้งจะพบทัศนคติของคนไทยที่มีต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในลักษณะที่ส่งเสริมการดื่มโดยไม่รู้ตัว เช่น การวางขวดสุราไว้ในห้องรับแขกตามบ้าน ในงานเลี้ยงสังสรรค์หรืองานฉลองตามประเพณีต่างๆ มักจะพบเห็นการดื่มสุรากันเป็นเรื่องปกติ และข้อมูลจากกรมอนามัยโลก พบว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยกว่า 200 โรค ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตทั่วโลกกว่าปีละ 3.3 ล้านคน และก่อให้เกิดความสูญเสียทางสุขภาพเท่ากับร้อยละ 5.9 ของภาระโรคทั่วโลก เพราะการดื่มแอลกอฮอล์เกี่ยวข้องกับโรคกลุ่ม NCDs อาทิ โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจและหลอดเลือด การติดสุรา โรคซึมเศร้า และกลุ่มมะเร็ง ได้แก่ มะเร็งปากและลำคอ มะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก มะเร็งตับ หรือมะเร็งเต้านม เป็นต้น ทั้งยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้นๆ ของหลายโรคดังที่กล่าวมา รวมถึงการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุและจราจร แม้แต่การติดโรคเอดส์ด้วย เนื่องจากการขาดสติในการมีเพศสัมพันธ์ (ศูนย์เรียนรู้สุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559)

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการบริโภคแอลกอฮอล์

3.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการเริ่มบริโภคแอลกอฮอล์

ความอยากรลอง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการที่อยากจะลองหรือเผชิญกับสิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะในวัยที่ความรู้สึกลอยลางเป็นเรื่องที่ทำทนาย ตื่นเต้น สนุกสนาน เช่น ในวัยรุ่น เป็นต้น

กลุ่มเพื่อน หลายคนไม่กล้าที่จะปฏิเสธ เมื่อถูกเพื่อนชวนให้ดื่มแอลกอฮอล์ หรือบางคนมีทัศนคติว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มเพื่อนหมายถึงการรักพวกพ้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและความสนุกสนาน

สังคมและวัฒนธรรมไทย สังคมไทยมองเรื่องการดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งพบเห็นได้ว่างานสังสรรค์ งานเลี้ยง งานฉลอง และงานบุญประเพณีต่างๆ แทบทุกงานจะต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบด้วยเสมอ ทำให้ผู้ที่เติบโตในสังคมลักษณะนี้มองว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดา เพียงแต่ว่าจะเป็นโอกาสใดเท่านั้น

ความเชื่อเมื่อใดที่คนเรามีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ตนเองกำลังกระทำไม่เป็นอันตรายต่อตนเอง และสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ เมื่อนั้นจะยิ่งทำให้ความกังวลใจหรือความกลัวที่จะกระทำสิ่งนั้นๆ ลดน้อยลง และทัศนคตินี้ไปสอดคล้องกับความเชื่อที่มีต่อแอลกอฮอล์ โดยช้านานมาแล้ว คนมักจะเชื่อในสรรพคุณของยาตองเหล้า และเชื่อว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นครั้งคราวหรือประเภตกรืออ่อนๆ คงไม่น่าจะเป็นปัญหากับตนเอง

กระแสของสื่อโฆษณา ปัจจุบันนี้สื่อต่างๆ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนอย่างมาก และในเรื่องเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นว่ามีการแข่งขันทางการค้ากันสูงมาก การโฆษณาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอยู่มากมาย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของบริษัทผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่จะต้องพยายามสร้างสื่อโฆษณาขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกอยากลอง และรู้สึก

ว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เป็นเรื่องที่ตึงเครียดหรือเป็นเรื่องที่ควรระวังใจ ในฐานะที่เกิดเป็นคนไทย ซึ่งจริงๆ แล้วไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย หรือเป็นเรื่องที่ผู้ชายควรจะต้องลองเพื่อแสดงความเป็นลูกผู้ชายอย่างแท้จริง บางผลิตภัณฑ์จะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น กลุ่มสุภาพสตรี ให้หันมามีค่านิยมในการดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น นอกจากสื่อโฆษณาสินค้าประเภทเครื่องดื่มแล้ว สื่อในลักษณะบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ละคร หรือแม้กระทั่งเพลงก็มีส่วนจูงใจผู้ชมให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมถึงสินค้าที่สะดวกต่อการซื้อหา ที่มีอยู่อย่างดาษดื่นก็มีส่วนอย่างมากต่อการส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มประเภทนี้ ความเครียด คุณสมบัติของแอลกอฮอล์สามารถทำให้ผู้ดื่มเกิดความรู้สึกอ่อนคลาย ลืมความทุกข์และเกิดความคึกคะนอง ทำให้ในหลายๆ ครั้งของการดื่มเพื่อลดความเครียด จึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งของผู้ดื่มและยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการดื่มอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษา พบว่า เมื่อดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณมากจะทำให้เกิดความรู้สึกตรงกันข้าม คือ ภาวะวณ ภาวะวาย เครียดหรือหงุดหงิดได้ง่าย โดยเฉพาะช่วงที่ระดับแอลกอฮอล์ในกระแสเลือดเริ่มลดลง(เกตุสมบัติแก้ว, 2550)

3.2 ปัจจัยที่เสี่ยงต่อการติดแอลกอฮอล์

สารแอลกอฮอล์เป็นสารที่มีคุณสมบัติทำให้เกิดการเสพติดได้ โดยแอลกอฮอล์จะไปกระตุ้นสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความอยาก การเสพติดเป็นวงจรของสมองที่เกี่ยวข้องกับความอยาก ความพึงพอใจ ซึ่งเป็นส่วนของสมองที่เกี่ยวข้องกับการติดสารเสพติด ทำให้ผู้เสพเกิดความพอใจ และมีความต้องการใช้ซ้ำอีก ถ้าหากหักห้ามใจไม่ได้ ก็จะนำไปสู่การติดในที่สุดและในหลายๆ ครั้ง ทำให้มีการกลับไปใช้สารนี้ใหม่อีกเพราะความอยาก ปัญหาของการเลิกแอลกอฮอล์ จึงไม่ได้อยู่ที่ใจ เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องการทำงานของสมองในส่วนของวงจรนี้ร่วมด้วย นอกจากนี้ เมื่อมีการดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณมาก และในระยะเวลาหนึ่ง จะทำให้เกิดอาการติดทางร่างกายเกิดขึ้น นั่นคือเมื่อหยุดดื่มหรือเพียงแคลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ลงก็จะทำให้เกิดอาการเหล่านี้ได้ เช่น มีอาการกระสับกระส่าย หงุดหงิด นอนไม่หลับ ใจสั่น คลื่นไส้ อาเจียน บางรายมีอาการรุนแรง เช่น ทำให้เกิดภาพหลอน ได้ยินเสียงแว่ว สับสน และมีอาการชักร่วมด้วย ทำให้ต้องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อระงับอาการเหล่านี้

กรรมพันธุ์ ในปัจจุบันพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างกรรมพันธุ์กับการติดแอลกอฮอล์ ส่วนปัจจัยทางชีวภาพอื่นๆ พบว่า ในคนที่มีการตอบสนองต่อแอลกอฮอล์ในลักษณะที่ดื้อต่อฤทธิ์ ของสารนี้ อาจต้องบริโภคแอลกอฮอล์ในปริมาณที่มากกว่าเกณฑ์เฉลี่ย จึงจะทำให้เกิดอาการ มึนเมาได้ คนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะกลายเป็นคนติดแอลกอฮอล์เมื่อมีอายุมากขึ้น บุคลิกภาพ บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพ แบบประหม่า วิตกกังวล ไม่นั่นใจ และถ้าบริโภค แอลกอฮอล์ จะช่วยทำให้สิ่งเหล่านี้หายไป เช่น ทำให้รู้สึกกล้าและมั่นใจมากขึ้น จะเป็นบุคคล ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการติดแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคม เช่น ชอบความก้าวร้าว รุนแรง ไม่เกรงใจ และไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่รู้สึกผิดในสิ่งที่ตนเองกระทำ ต่อผู้อื่น ก็เป็น อีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นคนติดแอลกอฮอล์เช่นกัน

3.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง

การเรียนรู้ว่าเมื่อตนเองได้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจจะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความอยาก และมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง เรียกว่าอาการติดใจ ซึ่งความสุข ความพึงพอใจเหล่านี้จะสัมพันธ์กับช่วงเวลาในระดับแอลกอฮอล์ ในเลือดสูงขึ้นหลังจากเริ่มบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ไม่นาน

ความเครียด คนที่เครียดง่าย ขาดทักษะในการปรับตัวหรือแก้ไขปัญหา อาจพบว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วยทำให้ลืมความเครียดได้ชั่วคราว ในขณะที่ยังคงขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาชีวิต คนเหล่านั้นจะหันมาพึ่งแอลกอฮอล์จนเกิดการติดขึ้นได้ในที่สุด

ภาวะทนต่อฤทธิ์แอลกอฮอล์เมื่อบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปได้ระยะหนึ่ง จะเกิดการทนต่อฤทธิ์แอลกอฮอล์ขึ้น อาจเป็นเพราะเกิดการเผาผลาญของแอลกอฮอล์ในร่างกายได้มากขึ้น ทำให้ฤทธิ์ต่างๆ ของแอลกอฮอล์หมดไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ต้องดื่มในปริมาณที่มากขึ้น หรืออาจเกิดจากร่างกาย โดยเฉพาะสมองของเรามีการปรับตัวในลักษณะที่เคยชินต่อฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณที่มากขึ้น เพื่อให้ได้ฤทธิ์ที่พึงประสงค์ดั้งเดิม ภาวะขาดแอลกอฮอล์ เกิดอาการเช่นเดียวกับภาวะขาดสารเสพติดทั่วไป หรือที่เรียกว่าอาการลงแดง เนื่องจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณหนึ่งอย่างต่อเนื่อง จะเกิดผลต่อการปรับตัวของสมอง ดังนั้น เมื่อปริมาณของแอลกอฮอล์ในร่างกายลดลง จึงส่งผลกระทบต่อการทำงานของสมองทำให้เกิดอาการกระสับกระส่าย มือสั่น นอนไม่หลับ และต้องหวนกลับมาดื่มแอลกอฮอล์เพื่อระงับอาการเหล่านี้

4. ผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย

4.1 ภาวะมึนเมาจากแอลกอฮอล์ ภาวะมึนเมาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นผลจากการที่ระดับแอลกอฮอล์ในกระแสเลือดไปมีผลต่อการทำงานของสมอง ทำให้เกิดอาการต่างๆ แตกต่างกันไป ตามระดับของแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด ผู้ดื่มจะมีอาการเล็กน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ปริมาณของแอลกอฮอล์ที่บริโภคเข้าไป อัตราการเพิ่มสูงขึ้นของแอลกอฮอล์ ในร่างกายยิ่งดูดซึมเร็ว อัตรานี้จะยิ่งมากขึ้นทำให้มีอาการได้เร็วและมากขึ้นตามลำดับ ภาวะร่างกายของแต่ละคนที่จะตอบสนองต่อแอลกอฮอล์ซึ่งบางคนต้องใช้แอลกอฮอล์ปริมาณมากจึงจะเกิดอาการขึ้นได้ นอกจากนี้ ปัจจัยทางพันธุกรรมที่เป็นตัวกำหนดการตอบสนองของสมองที่มีต่อระดับแอลกอฮอล์ และภาวะของ อารมณ์และสิ่งแวดล้อมในขณะที่ดื่ม ผลของแอลกอฮอล์ที่มีต่อการทำงานของสมองจะสัมพันธ์กับปริมาณแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด โดยในระดับต่ำจะมีผลต่อการควบคุมอารมณ์ให้รู้สึก ร่าเริง คึกคัก และความวิตกกังวลลดลง ต่อมาเมื่อระดับของแอลกอฮอล์เริ่มสูงขึ้น ก็จะมีผลต่อการประสานงานในระบบการทำงานของสมอง มีอาการเดินเซ ทำให้พูดไม่ชัดเจน การประสานงานระหว่างสายตา สมอง และการกระทำเริ่มผิดพลาด การตัดสินใจบกพร่อง มองเห็นภาพไม่ชัด ภาพซ้อน และเมื่อระดับแอลกอฮอล์เพิ่มสูงขึ้นถึง 200 มิลลิกรัม ต่อ 100 มิลลิตร จะมีผลต่อการทำงานของสมองอย่างรุนแรง ทำให้สูญเสียต่อการควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อ คลื่นไส้ อาเจียน จิตใจสับสน และถาระดับของแอลกอฮอล์เพิ่มสูงขึ้นไปอีก จะทำให้หมดสติได้ นอกจากนี้ ภาวะมึนเมาจากแอลกอฮอล์ยังมีผลเสียต่อร่างกายในด้านต่างๆ กล่าวคือ ทำให้เกิด อาการหน้าแดง ใจเต้นแรง หายใจเร็ว มีพฤติกรรมที่รุนแรง ก้าวร้าว และยังมีผลเสียต่อความจำ ทำให้จำอะไรไม่ได้ ในขณะที่มึนเมา ในภาษาอังกฤษเรียกอาการนี้ว่าแบล็กเอาท์ (Blackout)

4.2 ภาวะขาดแอลกอฮอล์ เกิดจากการลดลงของระดับแอลกอฮอล์ ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานของสมองทำให้เกิดอาการต่างๆ ตามมา อาการนี้จะขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่ดื่ม จนกลายเป็นผู้ติดแอลกอฮอล์หรือไม่ โดยทั่วไปผู้ที่ไม่ติดแอลกอฮอล์จะเกิดอาการขาดแอลกอฮอล์หลังจากดื่มในปริมาณที่มาก โดยมีลักษณะที่เรียกกันว่า เมาค้างในตอนเช้า อาการจะเริ่มเกิดขึ้นหลังจากหยุดดื่มได้ 4-6 ชั่วโมง โดยมีอาการปวดศีรษะ มือสั่น หงุดหงิด กระวนกระวาย ตาสู้แสงสว่างไม่ได้ อาจมีอาการใจสั่นร่วมด้วย อาการเหล่านี้จะเป็นอยู่ประมาณ 24-48 ชั่วโมง สำหรับอาการขาด

แอลกอฮอล์ในผู้ที่ดื่มจนติดนั้น อาการจะเริ่มเป็นตามช่วงระยะและลำดับเวลา ได้ดังนี้ ในช่วง 6-24 ชั่วโมงแรก หลังจากหยุดหรือลดปริมาณการดื่มจะมีอาการมือสั่น ปวดศีรษะ หงุดหงิด ภาวะถอนกระหาย ใจสั่น นอนไม่หลับ ในบางรายจะเริ่มเกิดอาการประสาทหลอน ส่วนใหญ่เป็นอาการหูแว่ว หวาดระแวง กลัวคนจะมาทำร้าย บางรายจะพบอาการชักกระตุกเกร็งทั้งตัวได้ อาการต่างๆ จะเป็นอยู่ประมาณ 24-28 ชั่วโมง และหากผู้นั้นเป็นผู้ที่ติดแอลกอฮอล์อย่างรุนแรงก็จะทำให้เกิดอาการต่างๆ ตามมาได้ อีกคือ ประมาณ 36-72 ชั่วโมง หลังจากหยุดดื่มหรือลดปริมาณการดื่มลง จะเกิดอาการสับสน จำวัน เวลา สถานที่ และบุคคลไม่ได้ เพื่ออย่างรุนแรงภาวะถอนกระหาย ได้ยินเสียงแว่ว ภาพหลอน ควบคุมตัวเองไม่ได้ อาการเหล่านี้จะเป็นมากขึ้นเรื่อยๆ บางรายอาจเป็นได้นานถึงสัปดาห์ หากไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและเหมาะสมจะมีอันตรายต่อสุขภาพตามมาได้ บางรายที่ติดแอลกอฮอล์อาจเกิดภาวะขาดแอลกอฮอล์ในลักษณะที่เรื้อรังได้ คือ จะมีอาการนอนไม่หลับ ความจำบกพร่อง อ่อนเพลีย และการทำงานของระบบอัตโนมัติ ของร่างกายผิดปกติไป เช่น ใจสั่น ใจเต้นเร็ว อาการเหล่านี้จะเป็นต่อเนื่องได้นาน 6 - 24 เดือน ถึงแม้ว่าจะหยุดดื่มแอลกอฮอล์แล้วก็ตาม

5. การบำบัดรักษา สิ่งสำคัญที่สุดที่ช่วยให้การรักษาผู้ติดสุราให้ประสบผลสำเร็จ คือ ความจริงใจที่จะรับการบำบัดของตัวผู้ติดสุราเอง ซึ่งจะต้องรับการบำบัดรักษาทั้งร่างกายและจิตใจ โดยวิธีการต่างๆ เช่น การรักษาค่ายยา การใช้เครื่องมือกระตุ้นไฟฟ้า และการใช้จิตบำบัด เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ทำให้เกิดผลกระทบมากมาย ต่อสุขภาพของผู้ดื่ม และยังส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้างอีกด้วย ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันรณรงค์เพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

นโยบายและมาตรการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1. มาตรการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.1 มาตรการด้านราคาและภาษี มาตรการด้านราคาและภาษี มีแนวคิดที่ว่าราคา เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่กำหนดปริมาณการบริโภคสุรา ภาษาราคาจำหน่ายสุราสูงขึ้นปริมาณ การบริโภคก็น่าจะลดลง วิธีการหนึ่งที่จะทำให้ราคาจำหน่ายสุราสูงก็คือการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต สุรา ทั้งนี้ เพราะภาษีสรรพสามิต ผู้ผลิตสามารถผลักภาระภาษีให้กับผู้บริโภคได้ 100 % มาตรการ ด้านราคาและภาษี มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลักๆ อยู่ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 โดยกฎหมายทั้งสองฉบับเกี่ยวข้องกับข้อบังคับต่างๆ ด้านการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงข้อยกเว้นและข้อลดหย่อนเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี ตลอดจน กำหนดอัตราภาษีและค่าธรรมเนียม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รักษาการตามพระราชบัญญัติสุรา และพระราชบัญญัติศุลกากร โดยอัตราภาษีสรรพสามิตจะใช้จัดเก็บจากสุราทุกชนิดทุกยี่ห้อที่จำหน่ายในประเทศไทย ส่วนอัตราภาษีศุลกากรใช้จัดเก็บจากสุราทุกชนิดทุกยี่ห้อที่ นำเข้ามาในราชอาณาจักร ดังนั้น สุราที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรจะถูกจัดเก็บทั้งภาษีศุลกากรและ ภาษีสรรพสามิต โดยออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดอัตราภาษีสุรา

1.2 มาตรการด้านการเข้าถึงและการซื้อ มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดขอบเขตทั้งด้านเวลา สถานที่ และอายุของผู้ซื้อ เพื่อให้คนที่คิดจะดื่มสุราเข้าถึงสุรา ได้ช้าลงกว่าการเปิดเสรีทุกอย่าง โดยการออกกฎหมายข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นภัตตาคาร บาร์ ไนต์คลับ ร้านจำหน่ายสุรา ร้านขายสินค้าอุปโภค บริโภค ปิมน้ำมัน และร้านจำหน่ายสุราของรัฐ การ กำหนดเวลาขาย วิธีการขายปลีก ตลอดจนกำหนดอายุของผู้ซื้อ เป็นต้น

มาตรการด้านการเข้าถึงและการซื้อ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกันหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกกฎกระทรวง กำหนดเวลาขายสุราของร้านค้าขายปลีก พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2546 กำหนดเวลาเปิด - ปิด สถานบริการ การกำหนดเวลาขายสุราในสถานบริการ และการกำหนดสถานที่ตั้งของสถานบริการ ซึ่งผู้มีอำนาจรักษาการตามพระราชบัญญัติสถานบริการ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดใบอนุญาตให้จำหน่ายสุราแก่เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ผู้มีอำนาจรักษาการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงยุติธรรม รวมทั้งมีกฎหมายเลือกตั้งที่ใบอนุญาตให้จำหน่ายก่อนวันเลือกตั้ง 1 วัน และในวันเลือกตั้ง แต่การจับกุม ผู้กระทำความผิดเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ต่อมาเมื่อมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2547 เห็นชอบแก้ไขมาตรการ ควบคุมการบริโภคสุราและยาสูบเพื่อสังคม ดังนี้

1. ห้ามจำหน่ายสุรา ยาสูบให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์

2. ระยะเวลาในการจำหน่ายสุรา ควรกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายการแก้ปัญหา สังคม ตามประกาศคณะปฏิวัติ ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 โดยกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตขาย สุรา ประเภทขายปลีก (ประเภทที่ 3 และประเภทที่ 4) ขายสุราเฉพาะตั้งแต่เวลา 11.00 - 14.00 น. และ ตั้งแต่เวลา 17.00 - 24.00 น.

3. อนุญาตให้จำหน่ายสุราในบริเวณสถานศึกษาและศาสนสถาน

2. นโยบายควบคุมการโฆษณาและปลุกฝังค่านิยม

2.1 มาตรการจำกัดการโฆษณาและการตลาดเพื่อสังคม มีแนวคิดว่าการโฆษณาสุรา มี ส่วนสำคัญต่อการรับรู้และสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้ผู้บริโภคยอมรับสินค้าสุรายี่ห้อต่างๆ ซึ่งเท่ากับ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการบริโภค ดังนั้น การจำกัดการโฆษณา จึงเป็นการลดแรงจูงใจดังกล่าว โดยการออกกฎหมายเพื่อบังคับเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำเนื้อหาและภาพโฆษณา ห้ามโฆษณา และ ส่งเสริมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ ในช่วงเวลา 05.00-22.00 น. และการไม่อนุญาตให้โฆษณาบางสถานที่ เช่น โรงเรียน วัด การดำเนินงานจำกัดการโฆษณา ซึ่งมี กฎระเบียบควบคุม โดยออกเป็นมติของคณะรัฐมนตรี และประกาศกรมประชาสัมพันธ์ การตลาดเพื่อ สังคมในรูปแบบการณรงค์ลดการบริโภคสุรา โดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีใช้บริษัทสุรา เช่น คณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเมาไม่ขับและองค์กรอื่น ๆ มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความตระหนักถึงภัย ผลกระทบด้านลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการบริโภคสุรา ตลอดจนเป็นการปลุกฝังค่านิยมที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน

2.2 มาตรการให้ความรู้และการสร้างเจตคติที่ถูกต้องในระบบการศึกษาทุกระดับ การ ให้ความรู้และการสร้างเจตคติที่ถูกต้องในระบบการศึกษาทุกระดับ ถือเป็นหน้าที่หลักโดยตรง ของ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับชั้น โดยการให้ความรู้เรื่องโทษภัยของสุราในชั้นเรียน การจัด กิจกรรมเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาห่างไกลจากยาเสพติด สุรา การสำรวจความประพฤติและเฝ้าระวัง พฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษาทั้งเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน โดยการออกกฎระเบียบข้อบังคับ ต่างๆ เกี่ยวกับความพยายามของโรงเรียน สถาบันอุดมศึกษาในการป้องกัน และดำเนินการเกี่ยวกับ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ โปรแกรมการให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน นักศึกษา

รวมทั้งประเด็นกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ภายใต้การกำกับ ดูแลของ กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. มาตรการลดและป้องกันปัญหาการสูญเสียจากการบริโภค

3.1 มาตรการลดอุบัติเหตุจราจรจากการบริโภคสุรา มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ปัญหา จากการบริโภคสุราแล้วขับรถโดยมีมาตรการหลัก คือ การสุ่มตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับ ขี่ และการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยการออกกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการใบอนุญาต ให้ดื่มสุรา หรือการดื่มสุราจนมีเมามาก่อนหรือขณะกำลังขับรถ การจำกัดความเข้มข้นของปริมาณ แอลกอฮอล์ในเลือดตามเกณฑ์มาตรฐานโดยใช้เครื่องมือทดสอบ ตลอดจนการใบอนุญาตให้ พนักงาน ขับรถประจำทาง รถยนต์สาธารณะขับรถขณะมีเมามาก และไม่ได้รับพนักงานขับรถ ที่เป็นโรคติดสุรา เข้าทำงาน ซึ่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 กำหนดไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถ ขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น และกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาออกกฎกระทรวงบังคับใช้กับผู้ เสพสุรา หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีเมามากแล้วขับรถ ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ใน เลือดของผู้ขับขี่ หากตรวจพบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ซึ่งเปรียบได้ กับการดื่มเหล้าผสมโซดา 2 แก้ว หรือดื่มเบียร์ 3 แก้ว จะมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับตั้งแต่ 2,000 บาท-10,000 บาท

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติจราจร ทางบก พ.ศ.2522 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และกระทรวงมหาดไทย รักษาการตาม พระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งในการตั้งด่านตรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำงานร่วมกับอาสาสมัคร มีการตั้ง ด่านตามถนนในช่วงวันธรรมดา วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดเทศกาลต่างๆ

3.2 มาตรการต่อผู้ฝ่าฝืนซ้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเรื่องเดิม ซ้ำซาก ในประเด็นเกี่ยวกับการซื้อ การครอบครอง หรือการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผิด กฎหมาย โดยการออกกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ที่การจำกัดการซื้อขาย การครอบครองหรือบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ผู้กระทำความผิดซ้ำๆ ขับขี่พาหนะ ในขณะที่มีเมามาก และผู้ที่อยู่ระหว่างการภาคทัณฑ์

3.3 มาตรการลดและป้องกันความรุนแรงในครอบครัวจากการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอันเป็นผลมาจากการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัว จนเป็นเหตุให้สมาชิกคนอื่นถูกละเมิดสิทธิ สวน บุคคลรวมทั้งปัญหาอาชญากรรมต่อบุคคลอื่น อาชญากรรมต่อทรัพย์สิน และพฤติกรรม ผิดกฎหมายที่ ไม่รุนแรงอื่น ๆ การมีเมามากในที่สาธารณะและการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในที่สาธารณะ

3.4 นโยบายรักษาและฟื้นฟูสภาพแกมผู้มีปัญหาสุราเรื้อรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผู้ที่ มีปัญหาสุราเรื้อรังให้มีอาการดีขึ้นจนถึงขั้นหายป่วยจากโรคสุรา ตลอดจนรักษาอาการต่างๆ เพื่อให้ บุคคลเหล่านี้เลิกดื่มสุราในที่สุด มีการให้บริการทางการแพทย์ด้านกายภาพและด้านจิตใจ ตาม โรงพยาบาล สถานบริการชุมชน ศูนย์คนไข้นอก โดยจัดโปรแกรมการรักษา การออก ใบอนุญาตและ การรับรองผลการรักษา การกำหนดคุณสมบัติของแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ สาขาต่าง ๆ เช่น จิต แพทย์ แพทย์เวชปฏิบัติ และศัลยแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคอันเกิดจาก สุรา ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณของบุคลากรทางการแพทย์

3.5 นโยบายการจำกัดการผลิตและเคลื่อนย้ายสุราเสรี มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม จำนวนการผลิต การจัดจำหน่ายและการเคลื่อนย้ายสุรา โดยเจ้าของธุรกิจต้องได้รับใบอนุญาตให้ทำการ

ผลิต การจำหน่าย การเคลื่อนย้ายอย่างเป็นทางการจากภาครัฐเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อรัฐจะได้ จัดเก็บภาษี สุราและป้องกันปัญหาสุราหนีภาษี โดยมีการออกกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตาม พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมสรรพสามิต

ประเวศ วะสี (2548) เสนอยุทธศาสตร์การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยนำ หลักพระพุทธศาสตร์ มรรค 8 มาประยุกต์ใช้ คือ

1. จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริโภคสุราแห่งชาติ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง สาธารณสุข เป็นประธาน พร้อมกับจัดตั้งสำนักงานควบคุมการบริโภคสุรา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระที่ อยู่ในกำกับของรัฐ

2. เปิดเผยข้อมูลการบริโภคสุราให้เป็นข้อมูลสาธารณะ โดยให้นายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดแต่ละจังหวัด เป็นผู้เปิดเผยข้อมูลของจังหวัดตนให้สังคมได้รับรู้ว่า จังหวัดใดมีการบริโภคสุรา มากเป็นลำดับต้นๆ ของประเทศ

3. ขึ้นราคาสินค้าสุรา

4. ห้ามจำหน่ายสุราริมถนน เพื่อลดแรงจูงใจในการดื่มสุรา

5. สร้างความมุ่งมั่นร่วมกันทั้งชาติในการลด ละเลิก สุรา เพื่อให้มาตรการดังกล่าว เป็น เพียงเสียงของกล่มเล็กๆ ในสังคมเท่านั้น

6. ส่งเสริมสุขภาพะดานอื่นทดแทนการดื่มสุรา

7. ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเปิดโดยเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลทาง

ปัญญา

8. เพิ่มมาตรการทางกฎหมายให้มีความเข้มงวดมากขึ้น เช่น มาตรการตรวจจับผู้ขับขี ยานพาหนะที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจัง และคนในสังคม อาทิ นักเรียน นักศึกษา จะต้อง ช่วยเป็นหูเป็นตาด้วย

แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสาร สองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือ หลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และ ร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการ เสริมสร้าง ความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วยการให้ความหมายคำจำกัดความการมี ส่วนร่วมมี มากมายหลายทัศนะ มีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบในบริบทของลักษณะงาน ในแง่มุม ประเด็นต่างๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกันในแง่ของการพัฒนา “การมีส่วนร่วม” (Participation) หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่ม ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายๆ เรื่องแล้วแต่กรณี (ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2527: 5)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 33) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วม ปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนเอง

แนวคิดการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิและเป็นเอกสิทธิ์ ในฐานะสิทธิจะต้องได้รับความเคารพ และให้เกียรติ โดยจะต้องไม่ถูกบังคับครอบงำ และต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลของข้อผูกมัดจากคนแต่ละคน บนพื้นฐานของความเชื่อ โดยพวกเขาจะแสดงออกมาในรูปพฤติกรรมร่วมกัน รับผิดชอบต่อร่วมกัน แต่ไม่ใคร่ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนใดคนหนึ่ง
3. การมีส่วนร่วม คือ ส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนาชนบท มี 2 ประการ ได้แก่
 - 3.1 ต้องรู้สิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง และต้องให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น
 - 3.2 ต้องให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจ
4. การมีส่วนร่วม คือ เครื่องมือชี้วัดการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมของประชาชน ในระดับพื้นฐานในการพัฒนาชนบทยิ่งมากและเข้มข้นมากขึ้นเท่าใด แสดงว่าผลประโยชน์จกแก่ประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง (2540:18-20) จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง คือ โครงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านองค์กรของตนเองที่จัดขึ้น เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี เป็นต้น
2. ประชาชนมีส่วนร่วมโดยอ้อม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดย ผ่านองค์กรที่เป็นตัวแทนของตน เช่น ประชาชนมีส่วนร่วมโดยผ่านกรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชน เป็นต้น
3. ประชาชนมีส่วนร่วมโดยผ่านสถาบันหรือหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้สถาบัน หรือหน่วยงานเหล่านั้นใช้องค์กรตัวแทนของประชาชน เช่น วัด (สถาบันศาสนา) โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าว เมื่อพิจารณาในส่วนของอาสาสมัครสาธารณสุข ที่ทำงานพัฒนาด้านสาธารณสุขแล้ว สามารถทำได้ทั้ง 3 รูปแบบ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข และสถานการณ์ใดจะเอื้ออำนวย ทั้งนี้เพราะการทำงานเพื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมนั้น ต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ อันจะทำให้เกิดความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
 2. กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
 3. การมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญการมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า
- การทำงานพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะทำในด้านใดก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยทางอ้อม ในกรณีที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรตัวแทนของประชาชน ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง คือ องค์กรตัวแทนของประชาชน

นั่นเอง ดังนั้น ไม่ว่าจะประชาชนจะมีส่วนร่วมโดยตรงหรือองค์กรตัวแทนเข้าร่วมโดยตรงก็ตามที่ จะต้องเปิดโอกาสให้เขาเหล่านั้นได้เข้าร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ อันได้แก่

1. การมีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ไข ปัญหาของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา

2.1 มีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน

2.2 มีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา

2.3 มีส่วนร่วมตัดสินใจดำเนินการตามแนวทาง

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

3.1 มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากร

3.2 มีส่วนร่วมบริหาร

3.3 มีส่วนร่วมประสานความร่วมมือ

4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุประสงค์ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ทางด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล ทั้งนี้ เพราะการที่บุคคลจะเข้าร่วมในกิจกรรมใดนั้น ย่อมเกิดการเล็งเห็นว่าจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนหรือไม่และอย่างไร ดังนั้น ผลประโยชน์ต่าง ๆ ข้างต้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานนั้น ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายหรือไม่ ซึ่งในอดีตการประเมินผลกิจกรรม โครงการต่างๆ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ดำเนินการ แต่ปัจจุบันการสื่อสารที่รวดเร็ว และความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนามีมากขึ้น ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลจึงมีสูงตามขึ้นไปด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ การทบทวน และปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนา อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ประชาชนที่จะเข้ามีส่วนร่วมมากขึ้น

ในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น พบว่า ผู้มีส่วนร่วมหรือประชาชนสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ใน 3 แบบ คือ

1. เป็นผู้กระทำการ คือ มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมนั้น เช่น เป็นอาสาสมัคร สาธารณสุข เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เป็นประธานกลุ่มสตรี เป็นต้น

2. เป็นผู้รับผลการกระทำ คือ ได้รับผลจากกิจกรรมนั้นโดยตรง เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

3. เป็นสาธารณชนทั่วไป คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น

ระดับการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2545:66) เสนอแนวคิดระดับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การให้ข้อมูล การเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกัน การร่วมปฏิบัติ และการควบคุมติดตามโดยประชาชน โดยเริ่มจากการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูล แต่เพียงอย่างเดียว ไปจนถึงการสื่อสารสองทางที่เป็นการปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน และเมื่อสื่อสารเข้าใจตรงกันแล้ว จึงเป็นการร่วมทำและในที่สุดเป็นการร่วมติดตามควบคุม ซึ่งนับเป็นขั้นของการมีส่วนร่วมสูงสุด แต่จำนวนประชาชนที่จะเกี่ยวข้องมาน้อยแล้วแต่ระดับขั้น

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสำคัญยิ่ง ในกระบวนการพัฒนาชนบท ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมงานพัฒนา จะบ่งบอกถึงความยั่งยืนของกิจกรรมงานพัฒนานั้นๆ กล่าวคือ หากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็หมายความว่า กิจกรรมงานพัฒนานั้น ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ มีส่วนรับประโยชน์จากผลการพัฒนานั้น และส่งผลต่อความยั่งยืนของกิจกรรมงานพัฒนามากขึ้น การสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะต้องเริ่มต้นที่การสร้างความคิด คือ ต้องสร้าง ให้ประชาชนมองเห็นและเข้าใจถูกต้อง ตรงตามสถานการณ์ที่เป็นจริงว่า กิจกรรมงานพัฒนานั้น ประชาชนจะมีส่วนได้ส่วนเสีย หรือตรงกับความต้องการหรือไม่ จากนั้นจึงให้ประชาชน เป็นผู้ตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมงานพัฒนานั้นๆ หรือไม่ หรือจะปรับเปลี่ยนกิจกรรมความคิดเห็นและความเข้าใจนี้เป็น ช่องทางสำคัญ ที่จะชักนำไปสู่การกระทำร่วมกัน คือเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งในเรื่องการวางแผนงาน การลงมือปฏิบัติตามแผนและการติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการคิดและกระทำโดยประชาชน เพื่อประชาชน อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ ตามที่นักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน มีดังต่อไปนี้

คาร์เตอร์ (Carter, 1973: 370) ได้สรุปความหมายของคำว่า รูปแบบ ในพจนานุกรมการศึกษามี 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น การออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

คีฟ (Keeves, 1988: 559-560) กล่าวถึง รูปแบบ หมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร ซึ่งคีฟ ได้กล่าวว่า หลักการกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ดังนี้

1. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้และสามารถตอบสนองได้โดยการสังเกตและข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
2. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ และการสร้างความสัมพันธ์ของ ตัวแปร ในลักษณะใหม่ซึ่งจะเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาด้วย

ราช (Raj, 1996: 241) ได้ให้ความหมาย รูปแบบ ไว้ 2 ความหมาย คือ

1. รูปแบบ คือ รูบย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือภาพ โดยการลดทอนเวลา ความพอเหมาะและกาลเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น
2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

พลสุข หิงคานนท์ (2540:50) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา

เยาวตี วิบูลย์ศรี (2544: 27) ให้นิยามคำว่า รูปแบบหรือแบบจำลองว่าเป็นวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันสามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

ฉลาด จันทรมบัติ (2550: 152) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวความคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ

จึงสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง ผลผลิตที่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดความคิดความเข้าใจหรือจินตนาการที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์โดยใช้รูปภาพ แผนผัง แผนภูมิ หรือภาษาที่สามารถสื่อให้เข้าใจได้ง่าย โดยที่ผลผลิตนั้นได้พัฒนามาจากการศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดโดยมุ่งเพื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีและปรากฏการณ์จริง

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น คีฟ (Keeves, 1988: 561-565) ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลดด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ จอยซ์ และ เวล (Joyce and Weil, 1985: 41) เป็นต้น

3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

สไตเนอร์ (Steiner, 1988: 108) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Ethical Model or Model-of) เป็นการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบินภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งในแต่ละสาขา ก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น

ประเพณีการแข่งขันเรือเมืองน่าน

จังหวัดน่าน ถือเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่ดอยภูแว ในเขตเทือกเขาหลวงพระบาง มีความยาวตลอดลำน้ำ 615 กิโลเมตร เฉพาะในจังหวัดน่าน แม่น้ำน่านไหลผ่านอำเภอต่างๆ กว่า 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอบัว อำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย และอำเภอนาหมื่น (กรมชลประทาน, 2555; เครือข่ายลุ่มน้ำภาคเหนือ, มปป.) จากลักษณะดังกล่าวทำให้แม่น้ำน่านมีความสำคัญต่อชุมชนที่อาศัยอยู่โดยตลอดลำน้ำ ทั้งในด้านการเกษตร การคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค ฯลฯ ตลอดจนถึงประเพณีการแข่งขันเรือด้วยเช่นกัน

ในอดีตเรือถือเป็นพาหนะที่ประชาชนและเจ้าผู้ครองนครใช้ในการเดินทางไปมาหาสู่กัน และเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับหัวเมืองต่างๆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า พระยาการเมือง เจ้าเมืองวรนคร (เมืองบัว) ได้ใช้เรืออพยพผู้คนล่องมาตามลำน้ำน่าน เพื่อสร้างเมืองใหม่ที่เมืองภูเพียงแช่แห้ง (บริเวณวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง) เมื่อปี 1902 ส่วนประวัติการแข่งขันเรือในครั้งแรกจะเกิดขึ้นเมื่อใด ไม่พบนว่ามีหลักฐานระบุไว้ แต่เชื่อกันว่า เพราะชาวเมืองน่านมีความผูกพันกับพญานาค โดยเชื่อว่าพญานาคจะปกป้องคุ้มครองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพสักการะ จึงขุดเรือยาวและตกแต่งลำเรือให้มีลักษณะคล้ายพญานาค ปีไหนที่เกิดฝนแล้ง ชาวเมืองก็จะนำเรือไปพายแข่งกัน ซึ่งเปรียบเสมือนกับพญานาคกำลังเล่นน้ำเพื่อขอฝน

ร่องรอยจากซากเรือแข่งที่ชำรุด และบางลำที่มีอายุร่วม 200 ปี และยังมีสภาพดีสามารถนำลงแข่งขันได้ เช่น เรือเสือเผ่นท่าล้อ บ้านท่าล้อ อำเภอภูเพียง ขุดเมื่อปี 2359 เรือเสือเผ่นบุญเรือง บ้านบุญเรือง อำเภอเวียงสา ขุดเมื่อปี 2380 และ เรือคำแดงเทวี (นางดู่งาม) บ้านนาเตา อำเภอท่าวังผา ขุดเมื่อปี 2390 กลายเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงว่า เรือแข่งเมืองน่านคงมีประวัติความเป็นมาพร้อมๆ กับการก่อตั้งเมืองน่านในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ราวๆ ปี 1825 (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, 2544)

เจ้าผู้ครองนครน่าน (ไม่เป็นที่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นพระองค์ใด) มีคำสั่งให้ข้าราชการตัดต้นตะเคียนที่ป่าขุนสมุน (ป่าต้นน้ำที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองน่านในปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร) เพื่อนำมาทำเรือขุดเป็นเรือแข่ง 2 ลำ หลังจากนั้นได้จัดให้มีพิธีกรรมบวงสรวงเทพดาประจำไม้ตะเคียน และบายศรีสู่ขวัญเรือทั้งสองลำลงแม่น้ำน่าน โดยลำแรกให้ชื่อว่า “เรือท้ายหล้า” ลำที่สองให้ชื่อว่า “เรือตาตอง” (เรือท้ายทวง) เพื่อให้ชาวเมืองใช้เป็นต้นแบบในการสร้างเรือเพื่อนำมาแข่งขันกัน

การแข่งขันเรือในอดีตจะจัดการแข่งขันในงานประเพณี “ตานก๋วยสลาก” (ถวายทานสลากภัต) หมู่บ้านใด วัดใด จัดให้มีการตานก๋วยสลาก ก็ให้เชิญหมู่บ้านและวัดใกล้เคียงให้นำเรือมาแข่งขันกัน เพื่อความสนุกสนานสามัคคี

การแข่งขันเรือประเพณีจังหวัดน่าน พบหลักฐานมาตั้งแต่ ปี 2460 เมื่อกรมสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระนครสวรรค์วรพินิจฯ เสด็จตรวจราชการเมืองน่าน เจ้าผู้ครองนครน่าน พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้านายฝ่ายเหนือ และข้าราชการประจำเมือง ได้จัดให้มีการแข่งเรือประเพณีให้ทอดพระเนตร ส่วนลำดับเหตุการณ์อื่นๆ ที่สำคัญมีดังนี้ (ราเชนทร์ กาบคำ, มปป. อ้างถึงใน กวินธร เสถียร และพัชรินทร์ สิริสุนทร, 2557)

ปี 2467 พระยารวิชัย วุฒิกุล (เลื่อน สนธิรัตน์) ปลัดมณฑลประจำจังหวัดน่าน ได้ริเริ่มให้มีการทอดกฐินสามัคคีขึ้นอย่างเป็นทางการ นับเป็นครั้งแรกของจังหวัดน่าน ในงานนี้ได้จัดให้มีการแข่งเรือประเพณีเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง กลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน

เรือที่ท้ายเรือที่ยังทำไม่เสร็จ หรืออีกนัยหมายถึงส่วนหางเรือหลุดหายไป

เรือที่มีตาไม้ นำมาทำเป็นเรือขุดแล้วทาด้ายทองเหลือง หรืออีกนัยหมายถึงตาของหัวเรือทำจากทองเหลือง

ปี 2474 มีการลดฐานะเจ้าผู้ครองนครทั่วประเทศ แต่การแข่งขันเรือระดับหมู่บ้านก็ยังคงดำเนินอยู่เรื่อยมา จนถึงประมาณปี 2479 พระเกษตรสรรพกิจ (นุ่น วรรณโกมล) ข้าหลวงประจำจังหวัดน่าน ได้จัดให้มีการประกวดกาการแข่งขันเรือขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นกติกาง่ายๆ เช่น มีจุดปล่อย และเส้นชัย ส่วนรางวัลก็มีธง (ช่อ) ปักหัวเรือ มอบให้เรือที่ได้รับรางวัลที่ 1 เท่านั้น เรือที่ได้รับรางวัลในปีนั้นคือ “เรือบัวพาชมชื่น” หรือ “เรือบัวระพาชมชื่น” ของบ้านน้ำปั่ว อำเภอเวียงสา

ปี 2498 นายมานิต บุรณพรรค ผู้ว่าราชการจังหวัดน่านได้จัดให้องค์การดุริยางค์นาฏศิลป์ กรมศิลปากร มาถ่ายทำภาพยนตร์ สารคดี เพื่อเป็นหลักฐานทางด้านมนุษยชาติ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน การแข่งเรือประเพณีในปีนั้นจึงจัดอย่างยิ่งใหญ่

ปี 2503 หลวงอนุมัตราชกิจ (อัน อนุมัตราชกิจ) ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้ขอพระราชทานผ้าพระกฐินพระราชทาน (กฐินหลวง) นำไปทอด ณ วัดช้างค้ำวรวิหาร การแข่งเรือประเพณีในปีนั้นจึงเป็น

การแข่งขันเรือกฐินพระราชทาน

ปี 2522 พท.นพ.อุดม เพชรศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน กำหนดให้มีการแข่งเรือประเพณีนัดเปิดสนามในงานประเพณีตานก๋วยสลากของวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร (ขึ้น 16 ค่ำเดือน 12 นาน) ประมาณเดือนกันยายน และให้มีการแข่งเรือประเพณีนัดปิดสนามในงานทอดกฐินพระราชทาน ซึ่งกำหนดในวันเสาร์อาทิตย์ หลังออกพรรษาประมาณ 1-2 สัปดาห์ (เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน)

ปี 2526 นายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลประเภทเรือใหญ่ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพระราชทานให้กับเรือแข่งที่ชนะเลิศในปี 2526 เรือขุนน่าน บ้านศรีบุญเรือง อำเภอภูเพียง ได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลเป็นปีแรก

ปี 2526 นายประกอบ แพทยกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศเรือกลาง จากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชกุมาร และถ้วยรางวัลชนะเลิศเรือเล็ก จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปี 2527 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน เป็นองค์ประธานในพิธีปิดการแข่งขันเรือประเพณีจังหวัดน่าน และได้พระราชทานถ้วยรางวัลให้แก่เรือแข่งที่ชนะเลิศในการแข่งขัน

ปี 2536 สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศประเภทเรือสวยงาม จากพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์

ปี 2541 สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศกองเชียร์ จากพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

ปี 2547 องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ร่วมกับสำนักงานเทศบาลเมืองน่าน อำเภอภูเพียง และ สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน จัดการแข่งขันเรือยาวชน อายุไม่เกิน 18 ปี (ต่อมาเปลี่ยนเป็นอายุไม่เกิน 20 ปี)

สนามแข่งขันเรือและการแข่งขัน

การแข่งขันเรือพายในจังหวัดน่าน มีสนามแข่งขันจำนวน 6 สนาม ได้แก่

1. สนามอำเภอเมือง จังหวัดน่าน-สะพานพัฒนาภาคเหนือ
2. สนามอำเภอเมือง ตำบล ตูไต้ ทำน้าบ้านเจดีย์
3. สนามอำเภอเวียงสา-ทำน้าบ้านน้ำบัว
4. สนามอำเภอเวียงสา-สะพานข้ามแม่น้ำน่าน บ้านปากกล้วย
5. สนามอำเภอน้ำขุ่น-เชิงสะพานทำน้าพัฒนา
6. สนามแข่งเรือลำน้ำขุ่น ตำบล ปัว อำเภอ ปัว

สนามแข่งเรือทั้ง 6 สนาม จะมีสีสันขึ้นมากเมื่อเข้าสู่ช่วงออกพรรษา ซึ่งเป็นเทศกาลแข่งขันเรือพายด้วยโดยสนามสะพานพัฒนาภาคเหนือ อำเภอเมือง จะถูกใช้เป็นสนามแข่งขันหลักในนัดเปิด-ปิดสนาม ณ แม่น้ำน่าน เช่นเดียวกับสนามทำน้าบ้านเจดีย์ ตำบล ตูไต้, สนามทำน้าบ้านน้ำบัว อำเภอเวียงสา, สะพานข้ามแม่น้ำน่าน บ้านปากกล้วย อำเภอเวียงสา, สนามเชิงสะพานทำน้าพัฒนา อำเภอน้ำขุ่น ยกเว้นสนามตำบล ปัว อำเภอ ปัว (บ้านปรังค์พัฒนา 1 หมู่ 7) ซึ่งจัดขึ้นที่ลำน้ำขุ่น (คลองสวยน้ำใส) ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำน่าน สำหรับรายละเอียดการแข่งขันเรือทั้ง 5 สนามมีดังนี้ (น่านลงโบ๊ท, 2556)

1. งานแข่งเรือประเพณีนัดเปิดสนาม อำเภอน้ำขุ่น-เชิงสะพานทำน้าพัฒนาเดิมใช้ชื่อ “ตานก้วยสลากห่อข้าวดำดิน (ดำเนิน)” จัดแข่งขันโดยคณะกรรมการบ้านฝายมูล ตำบลปากคา อำเภอน้ำขุ่น ในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 เหนือ (เดือน 9 ภาคกลาง) ซึ่งอยู่ในช่วงกลางถึงปลายเดือนสิงหาคมของทุกปี ณ ทำน้าบ้าน แต่เนื่องจากปี 2554 เกิดอุทกภัยทำให้บ้านฝายมูลไม่พร้อมจัดการแข่งขัน สมาคมเรือแข่งทำน้าขุ่นจึงจัดแข่งขันแทนใช้ชื่อ “งานแข่งเรือประเพณีนัดเปิดสนามอำเภอน้ำขุ่น

2. นัดเปิดสนามจังหวัดน่าน-สะพานพัฒนาภาคเหนือ จะยึดเองงานประเพณีตานก๋วยสลากวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เหนือ (เดือน 10 ภาคกลาง) ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนกันยายนเป็นหลัก ถ้าไม่ตรงวันเสาร์-อาทิตย์ ก็เลื่อนไปจัดให้ตรงวันเสาร์-อาทิตย์ถัดไปแทน ณ ทำน่าน เชียงสะพานพัฒนาภาคเหนือ อำเภอเมือง จัดการแข่งขันโดยเทศบาลเมืองน่าน ปี 2553 เป็นปีแรกได้รับพระราชทานถ้วยรางวัล โดยเรือใหญ่ รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และธงสัญลักษณ์, เรือกลาง รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ และธงสัญลักษณ์, เรือเล็ก รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา และธงสัญลักษณ์

3. อำเภอท่าวังผา-อำเภอท่าวังผา จะจัดในช่วงเสาร์-อาทิตย์ ปลายเดือนกันยายนของทุกปีเป็นหลัก ณ ทำน่าน สะพานท่าวังผาพัฒนา อำเภอท่าวังผา จัดการแข่งขันโดยอำเภอท่าวังผา ปี 2553 เป็นปีแรกได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้แก่เรือชนะเลิศทั้ง 3 ประเภท

4. นัดเปิดสนาม อำเภอเวียงสา (น้ำบัว)-ทำน่านบ้านน้ำบัว จะจัดการแข่งขันในวันเสาร์-อาทิตย์หลังการแข่งขันนัดเปิด สนาม 1 สัปดาห์ ณ ทำน่านบ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จัดการแข่งขันโดยองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบัว

5. อำเภอเวียงสา-สะพานข้ามแม่น้ำน่าน บ้านปากกล้วย เป็นสนามแข่งเรือที่เก่าแก่ที่ถือเอาประเพณีตานก๋วยสลากของวัดบุญยืน (พระอารามหลวง) ตรงกับวันขึ้น 14-15 ค่ำเดือนเกียงเหนือ (เดือน 11 ภาคกลาง) เป็นวันแข่งขัน เป็นสนามเดียวที่ยึดประเพณีเป็นหลัก ไม่เลื่อนวันเวลาแข่งขันแม้จะไม่ตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ ณ ทำน่าน บ้านปากกล้วย อำเภอเวียงสา จัดการแข่งขันโดยเทศบาลตำบลกลางเวียง ทั้งนี้ การแข่งขันประเภทเรือใหญ่จะชิงถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

6. ตักบาตรเทโวหนะ วัดศิลามงคล อำเภอท่าวังผา-วัดศิลามงคล ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 ยี่ (เดือน 12 ภาคกลาง) ณ ทำน่านบ้านท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จัดการแข่งขันโดยคณะกรรมการวัดศิลามงคล และกรรมการบ้านท่าวังผา

7. การแข่งขันประเภทเยาวชนอายุไม่เกิน 20 ปี ด้านยาเสพติด-สะพานพัฒนาภาคเหนือ จัดในช่วงเสาร์-อาทิตย์หลังการแข่งขันรายการที่ 1-5 โดยจะส่งในนามสถานศึกษาหรือชุมชนก็ได้ ซึ่งจัดเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ณ ทำน่าน เชียงสะพานพัฒนาภาคเหนือ อำเภอเมือง จัดแข่งขันโดยอำเภอภูเพียง สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน เทศบาลเมืองน่าน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

8. อำเภอปัว-บ้านร่องแง เริ่มจัดการแข่งขันในปี 2550 หลังจากหยุดจัดการแข่งขันประมาณ 34 ปี โดยจัดการแข่งขันในประเภทเรือเล็ก

9. การแข่งเรื่อนัดปิดสนามนัดชิงถ้วยพระราชทาน-สะพานพัฒนาภาคเหนือ เป็นสนามแข่งขันที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด จัดในวันเสาร์-อาทิตย์ ถัดจากการแข่งเรือประเพณี อำเภอเวียงสา 1 สัปดาห์ ถ้าติดกันเกินไปก็จะเลื่อนไปจัดในวันเสาร์-อาทิตย์ ถัดไป ซึ่งปกติจะมีงานทอดผ้าพระกฐินพระราชทานฯ ณ วัดพระธาตุช้างค้ำ การแข่งขันจะจัด ณ ทำน่าน เชียงสะพานพัฒนาภาคเหนือ อำเภอเมือง จัดการแข่งขันโดยเทศบาลเมืองน่าน เรือเล็กชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพฯ, เรือกลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ, เรือใหญ่ชิงถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

10. ตานสลากขมปู ตำบลคูใต้-ท่าน้ำบ้านเจดีย์ เริ่มแข่งขันในปี 2552 โดยหมุนเวียนเป็นเจ้าภาพจากหมู่บ้านสมาชิกในตำบลคูใต้ อำเภอเมือง

ประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า-เบียร์

รายงานผลการศึกษาคณะการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพของประเทศไทย ปี 2547-2548 พบว่ากลุ่มประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในจังหวัดน่านมีอัตราการดื่มเหล้า-เบียร์ สูงเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 52.67 และ 48.70 ขณะที่ค่าระดับประเทศมีอัตราการดื่มเหล้า-เบียร์ร้อยละ 35.20 และ 37.44 ตามลำดับ (กันต์ เชิญรุ่งโรจน์ และคณะ, 2548 อ้างถึงใน กวินธร เสถียร และ พชรินทร์ สิริสุนทร, 2557)

สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.,มปป. อ้างถึงใน กวินธร เสถียร และ พชรินทร์ สิริสุนทร, 2557) ได้สรุปบทเรียนการทำงานแข่งเรือปลอดเหล้า ไว้ว่า ผู้คนส่วนใหญ่หลงลืมคุณค่าดั้งเดิมของประเพณีวัฒนธรรม ที่ส่วนใหญ่แล้วงานรื่นเริง งานเทศกาลต่างๆ ที่มีมาในอดีต มักอยู่คู่มาพร้อมกันกับงานบุญ กิจกรรมการแข่งเรือเน้นไปที่การเอาชนะคะคาน ความเป็นเลิศ เงินรางวัลตอบแทน จนละเลยที่จะเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและสร้างความสามัคคีของผู้คนในชุมชนโดยผ่านงานประเพณี ผู้จัดหรือเจ้าภาพงานปล่อยให้ธุรกิจแอลกอฮอล์เข้ามาถึงเด็กและเยาวชน มีการโฆษณาทั้งทางอ้อมและบริการขายตรงที่เชิญชวนให้มีการดื่มมากขึ้น (ชมรมเครือข่ายนักธุรกิจ K SME Care ภาคเหนือ, 2555) จนเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทางศีลธรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สถิติคนเจ็บ คนตาย จากอุบัติเหตุทางถนน การทะเลาะวิวาท เพิ่มมากขึ้น วัฒนธรรมการดื่มได้เชื่อมโยงไปกับประเพณีที่งดงามอย่างน่าเสียดาย

ปัญหาดังกล่าวนำมาสู่การรณรงค์เรือแข่งปลอดน้ำเมาในงานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน ณ สนามแข่งเรือสะพานพัฒนาภาคเหนือ อำเภอเมือง ในปี 2544 และ 2545 ซึ่งได้รับการสนับสนุน จากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยการสนับสนุนงบประมาณแก่เรือเยาวชนจำนวน 2 ลำ คือ โครงการชมรมเรือยาวเพื่อสุขภาพ โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร ในการแข่งขันเรือเยาวชน และโครงการแข่งเรือเพื่อเยาวชนก้าวพ้นสิ่งเสพติด โรงเรียนสตรีศรีน่าน ต่อมาในปี 2546-2547 มีการสนับสนุนงบประมาณในโครงการรณรงค์ เรือแข่งปลอดเหล้าจำนวน 7 ลำ และเพิ่มเป็น 13 ลำ ในปี 2547-2548 ส่วนการรณรงค์ในปี 2549-2550 มีเรือแข่งเข้าร่วมโครงการรณรงค์จำนวน 7 ลำ และ 6 ลำ ตามลำดับ (เยาวลักษณ์ อนุรักษ์, 2551) กระทั่ง วันที่ 3 กันยายน 2550 เทศบาลเมืองน่านได้จัดงานประเพณีแข่งเรือเมืองน่านปลอดเหล้า-เบียร์ ขึ้น โดยการประกาศขอความร่วมมืองดจำหน่ายและงดดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในงานแข่งเรื่อนัดเปิด-ปิดสนาม (เทศบาลเมืองน่าน, 2553) และได้ขยายความร่วมมือต่อไปยังกลุ่มผีพายเรือ กองเชียร์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันสร้างจิตสำนึกรณรงค์สร้างสุขภาพ สืบสานประเพณีแข่งเรือ ลด ละ เลิก สิ่งทำลายสุขภาพ นับตั้งแต่การเข้าค่ายปิกซอม การแข่งขัน และการเชียร์ของแต่ละหมู่บ้าน ชุมชน และปลอดเหล้า-เบียร์ ตลอดไปทุกเทศกาลและคงดำเนินการมาจนถึงปี 2555 (ชมรมเครือข่ายนักธุรกิจ K SME Care ภาคเหนือ, 2555)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ เยาวลักษณ์ อนุรักษ์ และ จิราวรรณ ลิทธิโชค (2551) เรื่อง กระบวนการรณรงค์ประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าเบียร์ จังหวัดน่าน ประจำปี 2549-2550 โดยมีกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 1,880 คน จากประชาชนผู้ชมการแข่งเรือ ผีพายเรือ กองเชียร์ในงานแข่งเรื่อนัด ปิดสนาม แยกเป็นกลุ่มตัวอย่างปี 2549 ร้อยละ 47.5 และปี 2550 ร้อยละ 52.5 กลับมีรายงานที่สวนทางกันกับโครงการรณรงค์เรือแข่งปลอดเหล้า ซึ่งพบว่า ยังมีผู้คนดื่มเหล้า-เบียร์ในงานแข่งเรือ

จำนวนมาก เนื่องจากมีร้านค้ากระจายอยู่อย่างหนาแน่น (1 ร้านต่อระยะทาง 3.2-3.5 เมตร) บริเวณสนามแข่งเรือ สะพานพัฒนาภาคเหนือ อำเภอเมือง และประชาชนยังมองว่าการตีหม้อเปียร์ทำให้ประเพณีเรือแข่งสนุกขึ้น ทั้งผู้หญิงและวัยรุ่นก็มีการตีหม้อเปียร์จนกลายเป็นเรื่องปกติ ที่ไม่ปกติที่เกิดขึ้นในงานประเพณี (กวินธร เสถียร และ พิชรินทร์ สิริสุนทร, 2557)

ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 1,719 คน ในประเด็นการยินดีสนับสนุนให้เจ้าภาพจัดงานแข่งเรือตราบปอนเซอร์จากบริษัทหม้อเปียร์ จากสนามแข่งเรือ 5 สนาม ทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ของเทศบาลเมืองน่าน (2551) ในปี 2551 พบว่า ผู้เข้าชมแข่งเรือในสนามระดับจังหวัดนัดเปิดสนามและปิดสนาม เห็นว่าไม่ควรให้มีการสนับสนุนร้อยละ 41.9 และ 35.1 ส่วนกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นควรให้สนับสนุน มีร้อยละ 43.8 และ 52.1 และกลุ่มที่ไม่มีความเห็นต่อเรื่องดังกล่าว ร้อยละ 14.3 และ 12.8 ตามลำดับ ขณะที่ข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 3,401 คน โดยสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า พบว่า ร้อยละ 95.3 การจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า-เปียร์ควรจัดให้มีต่อไป หลังจากที่ดำเนินการมาแล้ว 3 ปี (2550-2552) เพราะประชาชนรู้สึกปลอดภัย และร้อยละ 96.7 อุณหภูมิว่าจะไม่เกิดอุบัติเหตุและการทะเลาะวิวาท (กวินธร เสถียร และ พิชรินทร์ สิริสุนทร, 2557)

การดำเนินงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า-เปียร์ ของทุกหน่วยงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์สำหรับประชาชนน่านตลอดจนขยายผลไปสู่จังหวัดอื่นๆ นั้น ยังคงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป เนื่องจากการปรับแก้ทัศนคติของประชาชนต่อเรื่องเหล้าไปบนหนทางของการส่งเสริมสุขภาพโดยใช้การแข่งขันเป็นเครื่องมือที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการเข้าใจถึงบริบททางสังคมของคนในแต่ละพื้นที่ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (มปป.) ได้เสนอแนะ 7 ขั้นตอนการจัดงานแข่งเรือให้ปลอดเหล้า ดังนี้

1. ชวนเจ้าภาพที่มีใจมีวิสัยทัศน์ประกาศนโยบายจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการดูแลปกป้องเด็กเยาวชนและพยายามรักษาขนบธรรมเนียม คุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเอง เช่นเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัด และส่วนราชการต่างๆ ดังนั้นหากเป็นไปได้ควรผลักดันให้เกิดความร่วมมือให้เจ้าภาพส่วนต่างๆ ประกาศเป็นนโยบายในการจัดงานปลอดเหล้า-เปียร์

2. ทำงานความคิดกับคนเรือ ฝีพาย หมอขวัญเรือ นักพากย์เรือ พระ ผู้นำชุมชนเพราะส่วนใหญ่คนเหล่านี้รวมถึงฝีพายเรือจะไม่ตีหม้อแล้วในงาน เนื่องจากต้องใช้สติสัมปชัญญะในการทำงาน ช่วงวันงาน และเป็นแกนนำสำคัญในการทำงานให้สำเร็จ หลายพื้นที่ออกกฤษฎีกาปฏิบัติตนก่อน แข่งงดเหล้าตลอดเทศกาลแข่งเรือเพื่อสร้างขวัญกำลังใจจากศรัทธาและความเชื่อทางศาสนาสู่ ความสำเร็จของทีมเรือของชุมชนตนเอง

3. เปิดเวทีทำความเข้าใจ ระดมความคิดเห็นผู้คนในชุมชนท้องถิ่นโดยชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาที่ผ่านมา โดยเฉพาะเรื่องอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท วัยรุ่นตีกัน การบาดเจ็บ พิการหรือภาพของงานที่เต็มไปด้วยคนเมาทั้งที่เป็นงานบุญของท้องถิ่น ชี้ให้เห็นให้ได้ว่างานบุญที่ เปื้อนเหล้า มักนำความเศร้ามาสู่ตนเองและครอบครัว เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมทั้งปวงและไม่ดีต่ออนาคตของลูกหลาน

4. สื่อสารเสียงดังให้เป็นที่รับรู้ทั่วกัน ว่างานบุญแข่งเรือบ้านเรารณรงค์ปลอดเหล้า โดยเฉพาะการสื่อสารในช่วงก่อนงานซึ่งมีความสำคัญทำให้คนที่คิดว่าจะตีหม้อ บรรดาองเชียง หรือร้านค้าทั้งภายในและภายนอกที่จะกักตุนสินค้าไว้นขายได้เตรียมตัวเตรียมใจล่วงหน้า การบอกล่วงหน้า

นี้อาจนำไปสู่การสร้างพลังความร่วมมือ เพราะเชื่อเถอะว่า คนส่วนใหญ่อยากเห็นการจัดงานปลอดภัย มาเที่ยวแล้วสบายใจไม่ต้องกลัวว่าจะตึกกัน

5. จัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือเครือข่ายประชาคมเผ่าละวังภัยแอลกอฮอล์ดูแลภายในงาน ออกเป็นคำสั่งแต่งตั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เผ่าละวังผู้ที่จะมาลักลอบหรือแอบขาย โดยประสานผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งตำรวจ สรรพสามิต สารารณสุข เจ้าหน้าที่เทศกิจ และ อปพร. รวมทั้งเตรียมแนวทางและมาตรการในการดำเนินการ

6. จัดให้มีกิจกรรมดีๆ สำหรับเยาวชน เปิดพื้นที่และกิจกรรมสร้างสรรค์ทั้งดนตรี กีฬา ศิลปวัฒนธรรม การละเล่นสนุกมันแบบไทยๆ หรือย้อนยุค การประกวดภาพถ่ายเรือ ถนนเด็กเดิน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กถาม อีกทั้งยังเป็นสะพานเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างรุ่นต่อรุ่น

7. เชื้อเครตตั้งความสุข ทำโพลส์สำรวจความคิดเห็นและสรุปบทเรียนร่วมกันเพราะเราเชื่อว่างานที่จัดขึ้นดีกับทุกคน การสำรวจความคิดเห็นและการรวบรวมสถิติที่เกิดขึ้นในงานโดยเฉพาะ เรื่องการทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุ จะทำให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการณรงค์ที่เกิดขึ้น การมีเวทีสรุปบทเรียนแลกเปลี่ยนจะทำให้คนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับฟังเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และตอกย้ำความมั่นใจในผลจากการดำเนินการที่ทำร่วมกัน

"...คนน่านพยายามบอกว่า การแข่งเรือคือประเพณี คือการออกกำลังกาย ซึ่งจะต้องได้มาซึ่งสุขภาพดี การแข่งเรือคือความสามัคคี น่าจะเป็นเรื่องกุศลไม่ใช่เรื่องอกุศล การแข่งเรือเป็นเรื่องสุขภาพวะ ถ้านับอบายมุขการพนัน สุขภาพวะก็หาย คนแก่ก็เสียใจครอบครัวแตกแยก ต้องเอาคุณค่าในมิติเชิงสังคมวัฒนธรรมกลับมาให้ได้...การแข่งเรื่อน่านไม่ต้องยิ่งใหญ่ก็ได้ แต่ได้หัวใจได้แก่น ค้นหาแก่นของมันให้ได้ คนที่มองเห็นจะรู้ว่ามันยิ่งใหญ่มากกว่ากระแส เพราะคนได้เรื่องราวมากมายที่อยู่ข้างใน เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก"

(สุฤษฎี สุฤทธิ, มปป. อ้างอิงใน กวินธร เสถียร และ พชรินทร์ สิริสุนทร, 2557)

ความเป็นมาของการแข่งเรือออกพรรษาที่อำเภอเวียงสา

แต่ก่อนอำเภอเวียงสาเดิมชื่อเวียงป้อ หรือเมืองป้อ แต่ชาวบ้านมักเรียกว่า เวียงป้อปากสา เพราะมีแม่น้ำสาไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านบริเวณบ้านไหล่สา หรือหล่ายสา ในปี พ.ศ. 2240 เมืองน่านถูกพม่าเผาทำลาย เวียงป้อก็ได้รับผลของสงครามพม่ากันทั้งบ้าน ทั้งเมือง วัตวาอารามรกร้างไร้ผู้คน ต่างหลบหนีเข้าไปอยู่ในป่ากันหมด พม่าและเชียงใหม่ผลัดกันมีอำนาจจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เจ้าฟ้าอัครวรปัญญา เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 56 ได้พาผู้คนมาร่วมสร้างเมืองป้อใหม่โดยยึดเอาวัดศรีกลางเวียงเป็นศูนย์กลาง อาศัยแม่น้ำสาและขุดลำเหมืองเป็นคูเมืองทั้ง 4 ด้าน หลังจากนั้น พ.ศ. 2430 เจ้าฟ้าอัครวรปัญญาได้สร้างวัดบุญยืนและ พ.ศ. 2432 ได้สร้างพระประธานในวัดเป็นพระพุทธรูปปางประทับยืน โดยยึดคติในไตรภูมิพระร่วงเกี่ยวกับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีตที่เสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระพุทธมารดาและเมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 11 ที่เป็นวันออกพรรษาจึงเสด็จกลับจากสรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มายังมนุษยโลกประเพณีตานก๋วยสลากจึงเกิดขึ้นในสมัยเจ้าฟ้าอัครวรปัญญาเพื่อรำลึกถึงวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดมนุษย์และสัตว์โลกซึ่งเป็นวันถวายทานข้าวสลากภัตแก่ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับที่เป็นประเพณีสืบต่อๆ

กันมาตั้งแต่บัดนั้น ประจวบกับในช่วงวันออกพรรษาเป็นปลายฤดูฝนที่น้ำยังหลากอยู่ทำให้การเดินทางไปมาลำบากซึ่งส่วนมากจะใช้ทางน้ำและวัดบุญยืนเป็นวัดของเจ้าผู้ครองนครน่าน พระสงฆ์ทุกรูปในอำเภอเวียงสา ต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดที่เดินทางมาร่วมงานตานสลากมีสิทธิ์ได้รับการแบ่งใบสลากมากน้อยตามศรัทธาของผู้นำกล้วยสลากมาทาน ดังนั้น คนในอำเภอเวียงสาและคณะศรัทธาจากวัดต่างๆ จึงมาร่วมงานเป็นจำนวนมากด้วยความเลื่อมใสศรัทธาและนำกล้วยสลากมาเพื่อที่จะได้เพียงพอ กับจำนวนพระสงฆ์ที่มาจากทุกสารทิศ ในช่วงนี้แม่น้ำน่านยังมีน้ำมากอยู่เพราะเป็นเมืองปลายน้ำ อีกทั้งเวียงสามิแม่น้ำที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านหลายสายเช่น แม่น้ำน่าน แม่น้ำว้า แม่น้ำสา แม่น้ำบัว แม่น้ำสาคร แม่น้ำแหง แม่น้ำปี่ จึงมีน้ำเพียงพอที่จะใช้ในการแข่งเรือ

การแข่งเรือของเวียงสาเริ่มจากตานกล้วยสลากของวัดบุญยืน เพราะพระสงฆ์และคณะศรัทธาเดินทางมาร่วมงานโดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ ประกอบกับเวียงสาเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์มีต้นไม้มีป่าไม้ธรรมชาติขึ้นหนาแน่นและมีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก การตัดต้นไม้มาทำเรือจึงทำได้ไม่ยากนัก การแข่งเรือแต่ครั้งโบราณเกิดจากการที่คณะศรัทธาและพระสงฆ์ที่นำเรือมาจอดยังทำน้าบ้านปากกล้วย ซึ่งต่างก็อวดรูปทรงเรือของกันและกัน ทั้งยังกระเช้าเข้าแห่ ทำทายกันเรื่องความเร็ว ด้วยความสนุกสนาน และตานกล้วยสลากสมัยนั้นก็มีการเลี้ยงเหล้าขาว จึงทำให้เกิดความคึกคะนองและทำทายเป็นการเอาเรือมาประลองกันด้วยความสมัครใจไม่เกี่ยงว่าเรือใครใหญ่เรือใครเล็ก เมื่อมีการตานสลากทุกปี คนเรือก็มาแข่งขันกันเล่นทุกปีจนเป็นที่สนใจของชาวเมือง จึงจัดให้มีการแข่งขันจริงเกิดขึ้นจนแพร่หลายไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ต่อมามีการปรับปรุงเรือให้เกิดความสวยงาม โดยนิยมใช้ไม้ตะเคียนมาขุดเรือและแกะสลักหัวเรือเป็นหัวพญานาคอวดเขี้ยวยาวน่าเกรงขามเรียกว่า หัวโถ้เรือ ตามความเชื่อที่ว่าพญานาคเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่แลแม่น้ำ ซึ่ง สล่า หรือช่าง ที่เป็นคนในหมู่บ้านต่างก็จะแสดงฝีมือในการวาดลวดลายข้างเรือ รวมทั้งแกะสลักหัวเรือและหางเรือ ซึ่งเรียกว่า หางวรรณ การแข่งเรือในสมัยอดีตไม่มีการเอาเปรียบคู่ต่อสู้ ไม่มีการแบ่งกระแสน้ำ ยึดมั่นในกฎระเบียบกติกา มารยาทและมีคุณธรรม รางวัลที่ได้รับคือ ธงชัย ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง แล้วประเพณีการกินสลากหรือตานสลากคู่กับการแข่งเรือ วัดใดกินสลากก็จะมีการแข่งขันเรือ ศรัทธาวัดนั้นจะมี “การตักห่อข้าว” คือให้แต่ละบ้านนำห่อข้าวบ้านละ 1 ห่อมารวมกัน ซึ่งในห่อข้าวจะเป็นข้าวเหนียวกับอาหาร เช่น ห่อนึ่ง เนื้ออย่างจิ้นส้ม(แหนม) แกงควัว น้ำพริก เพื่อมอบให้ฝีพายเรือที่มาแข่งขัน

วัดบุญยืน เป็นวัดแรกที่จัดให้มีการแข่งเรือในวันออกพรรษามาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่สมัยเจ้าฟ้าอัตถวรปัญโญ จนวัดอื่นๆ ในจังหวัดน่านพร้อมใจกันให้วัดบุญยืนจัดประเพณีตามกล้วยสลากและแข่งเรือออกพรรษาเป็นนัดปิดสนามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ. 2497 จังหวัดน่านเริ่มมีการแข่งเรือแบบประกบคู่จับสลากและแบ่งสายน้ำมาจนถึงทุกวันนี้ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงวิธีการแข่งขัน กฎ กติกา การแข่งขันสลักบายน้ำ การจัดแบ่งประเภทเรือซึ่งมีเรือใหญ่ เรือกลาง และเรือเล็ก การกำหนดจำนวนฝีพายของเรือแต่ละประเภท รวมทั้งมีการประกวดเรือสวยงามและมีถ้วยรางวัลโดยคณะศรัทธาบ้านบุญยืนเป็นเจ้าของการแข่งขันมาโดยตลอด ต่อมาจำนวนเรือเพิ่มมากขึ้น งบประมาณในการดำเนินการสูงขึ้นทำให้เกิดปัญหาการดำเนินการที่ต้องใช้เงินเป็นหลักแสน จึงมอบหมายให้เทศบาลตำบลเวียงสา เป็นผู้จัด ตั้งแต่ปี 2543 ได้รับการสนับสนุนจากอำเภอเวียงสา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะสงฆ์ พ่อค้า ประชาชนและคณะศรัทธาบ้านบุญยืนร่วมมือกัน เพื่ออนุรักษ์ประเพณีของบรรพบุรุษสืบทอดไปถึงลูกหลานได้ช่วยรักษาและดำรงอยู่ตลอดไป และคณะศรัทธาของวัดต่างๆ ในจังหวัดน่าน ได้พร้อมใจกันมาแต่โบราณกาลให้วัดบุญยืน (พระอารามหลวง) จัดงานตานกล้วยสลากในวันออกพรรษาและแข่งเรือเพียงแห่งเดียวในจังหวัดน่าน

ปี 2551 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ทรงโปรดเกล้าพระราชทาน ถ้วยรางวัลเรือประเภทรือใหญ่ แข่งขันความเร็วให้แก่คณะศรีธาตบ้านบุญยืน โดยเป็นกรรมสิทธิ์ไปเลย และเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้

ปี 2552 พระองค์ท่านทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ทรงพระราชทานถ้วยรางวัล พระราชทานเรือแข่งความเร็วรวม 3 ประเภท คือ เรือใหญ่ เรือกลาง และเรือเล็ก โดยเป็นกรรมสิทธิ์ไปเลย

ปี 2558 เทศบาลตำบลเวียงสาได้ขอพระราชทานฯ ถ้วยรางวัลชนะเลิศเรือเอกลักษณะ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ในการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ทรงมีพระเมตตาต่อพสกนิกรชาวอำเภอเวียงสาและจังหวัดน่านอย่างหาที่สุดมิได้

พิธีกรรมความเชื่อ ประเพณี และสุรา (เทศบาลตำบลเวียงสา, 2558)

1. พิธีกรรมการตัดต้นตะเคียน

การขุดเรือแข่งเมืองน่าน นับสมัยโบราณกาล มีความเชื่อว่าต้นตะเคียนที่จะนำมาขุดเป็นเรือแข่งนั้นจะมีนางไม้รุกขเทวดาสงสถิตอยู่เมื่อเวลาจะตัดหรือโค่น เพื่อนำมาขุดเรือแข่งจะต้องตรวจสอบว่ามีลักษณะถูกต้องตามตำราหรือไม่ และจะต้องทำพิธีบวงสรวงสังเวยเพื่อขอขมาลาโทษ ขออนุญาตเจ้าที่เจ้าทางเสียก่อน เมื่อได้มาแล้วก็ยังไม่สามารถขุดเป็นเรือแข่งได้ทันที เพราะมีความเชื่ออีกว่าจะต้องดูตาของไม้ที่ปรากฏอยู่บนต้นตะเคียน ว่าตรงกับตาไม้ที่ดีให้คุณ หรือตาไม้ที่ร้ายจะให้โทษ คล้ายกับความเชื่อในการนับตาไม้ที่จะนำมาทำเสาเรือนของคนพื้นเมืองน่านแต่เดิม ซึ่งจะมีผู้ทำพิธี (ข้าวจ้ำ) หรือครูบาอาจารย์ที่เชี่ยวชาญในด้านนี้ของท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ กล่าวคือ จะต้องนับตาไม้ที่เป็นคุณหรือนามมงคล หากนับไปถูกตาไม้ที่ไม่เป็นคุณ ก็จะไม่ขุดเลยไปหรือนับหุดสั้นเข้ามาจนถึงตาไม้ที่เป็นมงคล ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความยาวของไม้ที่จะขุดเรือแข่งในแต่ละประเภทด้วย

เมื่อไปพบต้นตะเคียนที่ต้องการจะนำไปขุดเรือแข่งจะต้องได้รับอนุญาตและเห็นชอบให้ดำเนินการตัดโค่นจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหมู่บ้าน ชุมชนเจ้าของพื้นที่ ผู้นำหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านที่ต้องการไม้ตะเคียนต้นนั้นนำมาขุดเป็นเรือแข่ง จะต้องเตรียมการเป็นอย่างดี โดยเฉพาะจะต้องปรึกษาพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสวัดของตนเอง ผู้รู้ ที่มีความรู้เกี่ยวกับทางด้านไสยศาสตร์ เพื่อดำเนินการตรวจหาวันเวลาที่เหมาะสมถูกโฉลกและถูกต้อง ตามฤกษ์ยามยามดีของหมู่บ้าน เมื่อได้ฤกษ์ยามยามดีแล้วผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านทั้งหลายจะนัดรวมตัวกันที่วัดเพื่อจะขอพรจากพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่เคารพนับถือ พระสงฆ์จะให้ศีลให้พรและมอบเครื่องรางของขลัง รวมทั้งประพรมน้ำพุทธมนต์ให้แก่คณะที่จะเดินทางไปตัดต้นตะเคียน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจและเป็นสิริมงคลกับตัวเอง เมื่อถึงบริเวณต้นตะเคียนที่จะตัดผู้ทำพิธี(ข้าวจ้ำ) ผู้เฒ่าผู้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน จะทำพิธีกรรมอันเป็นมงคล ซึ่งต้นตะเคียนถือว่าเป็นต้นไม้ที่มีเจ้าของก่อนที่จะโค่น จะต้องทำพิธีกรรมขอขมากราบไหว้เจ้าของ ได้แก่ ทำวจตุโลกบาลทั้ง 4 พระอินทร์ พระแม่ธรณี และขออนุญาตเจ้าแม่ตะเคียนเสียก่อน เพื่อเป็นการเคารพสักการะ โดยจะมีการสร้างศาลเพียงตาสูงประมาณ 150 เซนติเมตรขึ้นไปเพื่อเป็นสถานที่วางเครื่องสังเวย โดยเอาไม้ไผ่มาวางเป็นเสา 4 เสา แล้วใช้ไม้ไผ่สานเป็นฟากสี่เหลี่ยมสำหรับวางเครื่องสังเวยในการเซ่นไหว้ เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าแม่ตะเคียน และจะจัดทำที่วางเครื่องสังเวยอีกแห่งหนึ่งสำหรับการขึ้นท้าวทั้ง 4 โดยเอาไม้ กระดาษหรือไม้อื่นๆ มาตีไขว้กันออกไปทั้งสี่ด้าน ซึ่งหมายถึงท้าวธรรฐ์ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรุฬปักข์ ท้าวเวศสุวรรณ ส่วนด้านบนสมุดที่ใช้วางแผ่นไม้ เพื่อทำการอัญเชิญพระอินทร์ และด้านล่างสุดวางแผ่นไม้สำหรับอัญเชิญพระแม่

ธรณีมารับเครื่องสังเวยและขออาราธนาการอารักขาจากท่านท้าวทั้ง 4 ให้ปกป้องคุ้มครองป้องกันตลอดเวลาที่ดำเนินการ อีกทั้งยังเป็นการขออนุญาตตัดไม้ตะเคียน เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าจตุโลกบาลทั้ง 4 ที่รักษาทิศทาง 4 พระอินทร์ พระแม่ธรณี ให้การตัดไม้ตะเคียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยไม่ให้พบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่มีคาดถึง และไม่ให้ผู้เข้าร่วมคณะมาตัดไม้ตะเคียนครั้งนี้ประสบอันตรายใดๆ ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ลึกลับ ต้องขอขมากราบสักการะเมื่อตัดไม้ในป่า

หลังจากนั้นผู้ทำพิธี (ข้าวจ้ำ) และคณะร่วมกันจุดธูปจำนวน 7 ดอก หรือ 9 ดอก พานดอกไม้รูปเทียน ผ้าแพรหลากสี จำนวน 3-4 ผืน กล่าวคำอธิษฐานขอขมา เจ้าป่า เจ้าเขา ท่านท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 พระอินทร์ พระแม่ธรณี และขอเชิญเจ้าแม่ตะเคียนร่วมรับรู้รับทราบ โดยการวางไม้เสี่ยงทายว่าจะโปรดเครื่องสังเวยสิ่งใดเป็นพิเศษ ถ้าหากโปรดหัวหมู ไก่ต้ม ไข่ต้ม เหล้า ฯลฯ ขอให้เจ้าป่า เจ้าเขา ท่านท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 พระอินทร์ พระแม่ธรณี เจ้าแม่ตะเคียน ทำให้ไม้ที่วางเสี่ยงทายยาวออกไปจากเดิม

จากนั้นก็จะนำเครื่องสังเวยพิเศษมาเช่นไหว้ ณ ศาลเพียงตาศาลแรก เครื่องสังเวยพิเศษ ได้แก่ หัวหมูต้ม ไก่พื้นเมืองต้ม เหล้าขาว เครื่องสังเวยต่างๆ ไป ได้แก่ ข้าวเหนียวสุก ดอกไม้ รูปเทียน ขนมห่มต้มขาวต้มแดง หมากพลู กล้วยน้ำว่า อ้อย ผ้าแพรหลากสี ข้าวแต่น โซ่ง เสื้อผ้าผู้หญิง กระจก แป้ง หวี น้ำอบ น้ำหอม เมียง บุหรี่ พร้อมด้วยสายสิญจน์ 1 ม้วนใหญ่ สำหรับดอกไม้จะเป็นดอกไม้ที่มีสีสด เช่นสีแดง สีขาว เป็นต้น ส่วนเครื่องสังเวยที่จะนำไปถวายเพื่อเชิญท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 องค์ เพื่อรักษาทิศทั้ง 4 โดยใช้เป็นกระทง (สะตวง ที่ทำมาจากกาบกล้วย) ใส่เครื่องสังเวย 4 กระทง ถวายพระอินทร์ 1 กระทง พระแม่ธรณี 1 กระทง รวมเป็น 6 กระทง แต่ละกระทงประกอบไปด้วย ดอกไม้ รูปเทียน ไข่ต้ม หมาก พลู กล้วย อ้อย หมูต้ม ไก่ต้ม ข้าวเหนียว สุรา เมียง บุหรี่ ฯลฯ บรรจุลงในกระทงทั้งหมดแล้วนำเอากระทงทั้ง 6 กระทงไปวางไว้ที่ตั้งเครื่องสังเวย ครบแล้วให้ผู้ทำพิธี (ข้าวจ้ำ) จุดธูป 9 ดอก กล่าวอันเชิญ ขอขมาขอเชิญ เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าแม่ตะเคียน ท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 องค์ พระอินทร์ พระแม่ธรณี มารับเครื่องสังเวยดังกล่าว เมื่อว่าไม้เสี่ยงทายมีความยาวออกไปจากเดิม ถือเสมือนว่าท่าน เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าแม่ตะเคียน ท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 องค์ พระอินทร์ พระแม่ธรณี มารับเครื่องสังเวยแล้ว เสร็จเรียบร้อยแล้วผู้ทำพิธี (ข้าวจ้ำ) จะนำผ้าแพร 7 สี ที่มีสีสดใส อาทิ สีแดง สีชมพู สีฟ้า ฯลฯ ไปผูกกรอบบริเวณโคนต้นไม้ตะเคียนต้นนั้นเป็นอันว่าเสร็จพิธีกรรม

2. พิธีกรรมการอัญเชิญเจ้าแม่ตะเคียนให้ไปสิงสถิตในเรือแข่งของหมู่บ้าน

หมู่บ้านหรือชุมชนใด ได้ชักลากไม้ตะเคียนมาเพื่อทำการขุดเรือแข่ง จะต้องมีการอัญเชิญเจ้าแม่ตะเคียนหรือแม่ย่านางมาสิงสถิตอยู่ในเรือแข่ง ซึ่งจะอัญเชิญจากต่อไม้ตะเคียนที่ตัดแล้ว ผู้ทำพิธี (ข้าวจ้ำ) จะนำเอาด้ายสายสิญจน์ ข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้ว กล้วยน้ำว่าสุก ดอกไม้ รูปเทียน บรรจุลงในกรวยใบตองแล้วนำไปประกอบพิธีกรรมบริเวณตรงต่อต้นตะเคียน โดยการผูกวนแบบทักษิณาวรรต (วนทางขวา) 3 รอบ เสร็จแล้วนำด้ายสายสิญจน์มาวางบนพานบรรจุดอกไม้ กล้วยน้ำว่าสุก ข้าวเหนียว เสื้อผ้า กระจก หวี แป้ง น้ำอบ น้ำหอม จากนั้นจุดธูป 9 ดอก เทียน 9 เล่ม แล้วยกพานทูนขึ้นเหนือศรีษะ กล่าวขึ้นว่า “ณ ตั้งแต่ขึ้นไปขออันเงินที่อัฐเจ้าแม่ย่านาง มาอยู่ที่เส้นด้ายสายสิญจน์เส้นนี้เนื้อ เพื่อหมู่เฮาจะเงินเจ้าแม่ไปอยู่ที่เฮียงแข่งเนื้อเจ้า” รอเวลาจนกระทั่งธูปและเทียนไหม้จนหมดแล้ว ก็จะมีการว่าไม้เสี่ยงทาย ถ้าหากว่าไม้เสี่ยงทายยาวออกไปกว่าเดิมถือว่าแม่ย่านางยินยอมที่จะมาสิงสถิตอยู่ในเส้นด้ายสายสิญจน์ แต่ถ้าหากว่าไม้เสี่ยงทายยาวเท่าเดิม ก็ถือเสมือนว่าแม่ย่านางไม่มีความประสงค์ที่จะไปสิงสถิตเป็นแม่ย่านาง หรือแม่ย่านางยังไม่ยินยอมที่จะไปสิงสถิตเป็นแม่ย่านางประจำเรือแข่งลำนั้น ผู้ทำพิธี (ข้าวจ้ำ) ก็จะกล่าวขำขอขมา อันเชิญอีกครั้งหนึ่ง

ในครั้งนี้อาจจะมีการขนานถวายเป็นเครื่องเซ่นไหว้ จนกระทั่งการว่าไม้เสี้ยนทลายยาวออกไปจากเดิม แสดงว่าแม่ย่านางยินยอม เครื่องเซ่นไหว้ได้แก่ หัวหมู ไก่ต้ม สุราขาว เป็นต้น สำหรับระยะเวลาในการทำพิธีกรรมอัญเชิญแม่ย่านางลงสู่ด้ายสายสิญจน์จะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย หลังจากนั้นก็นำด้ายสายสิญจน์และนำมาวางบนพาน

3. พิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญเรือแข่ง

ก่อนที่จะถึงเทศกาลแข่งเรือ หรือก่อนที่จะนำเรือแข่งลงสู่แม่น้ำน่าน หรือเมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลแข่งเรือ ก่อนที่จะนำเรือแข่งไปเก็บในโรงเก็บเรือ หมู่บ้าน-ชุมชน ที่มีเรือแข่งจะมีพิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญเรือแข่ง โดยที่ชาวบ้านจะช่วยกันนำเอากล้วยหวี หรือแก่นหัว หรือโงนหัวกล้วยท่าย หรือแก่นท่าย หรือโงนหาง หัวเรือและหางวรรณมาสวมเข้ากับลำเรือแข่ง ช่วยกันตกแต่งด้วยพวงมาลัย ดอกไม้ หลังจากนั้นชาวบ้านจะช่วยกันทำเครื่องบายศรีสู่ขวัญเรือ ประกอบด้วย พานบายศรี สายสิญจน์ หัวหมูที่ต้มสุกแล้ว 1-2 หัว ไก่พื้นเมืองต้มสุก 1 ตัว เหล้าขาว ข้าวตอก ดอกไม้ ขนม อ้อย ข้าวเหนียว ไข่ต้ม กล้วยเทียน ข้าวแต่น ฯลฯ นอกจากนั้นแล้วจะช่วยกันทำกระทงใบตอง โดยตัดเอาหัวหมู ไก่ เหล้าขาว ข้าวตอก ดอกไม้ ขนม ข้าวเหนียว ไข่ต้ม กล้วยเทียน ข้าวแต่น ใส่ในกระทงจำนวน 2 กระทง แล้วนำไปวางไว้ด้านหัวของกล้วยหวีหรือแก่นคอ หรือโงนหัว และด้านท่ายของกล้วยท่ายหรือแก่นท่ายหรือโงนหาง และจะเริ่มพิธีกรรมโดยจะอัญเชิญเจ้าแม่ไม้มตะเคียนที่สิงสถิตอยู่ในลำเรือแข่งมารับเครื่องบายศรีสู่ขวัญดังกล่าว โดยที่หมอสู่ขวัญจะทำการจุดธูป 9 ดอก นำไปปักไว้บนกล้วยหวี และกล้วยท่าย แล้วกล่าวอันเชิญว่า “ณ บัดนี้ ขออันเชิญ 32 ขวัญของเจ้าแม่เจ้าโปรดมารับ มาเอาของดีชาวบ้านหมู่เฮาได้จัดเตรียมถวาย หลังจากดีใจขี้กเจ้ามาจากป่าดงพงลึก ได้ทำการตกแต่งเป็นเฮี้ยแข่งรูปร่างแล้ว ก็ขออันเชิญเจ้ามารับ มารองเอาของกินตั้งหลายตั้งปวงหมูนี้นื้อเจ้า”

จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมความเชื่อ ประเพณี และสุรา เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ว่าการทำพิธีกรรมต่างๆ นั้น ของที่ใช้ประกอบในการทำพิธีกรรมจะมีสุราด้วยเสมอ โดยจะใช้สุราขาว เป็นเครื่องสังเวย ก่อนการแข่งขันเรือยาวจะมีการนำเครื่องสังเวยมาทำพิธีกรรมต่างๆ เมื่อเสร็จจากงานพิธีกรรมเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะช่วยกันเก็บสุราออกไปจากบริเวณงาน เพื่อไม่ให้มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลยในวันแข่งขันเรือยาว รวมทั้งไม่มีการจำหน่าย หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกตุ สมบัติแก้ว (2550) ได้ศึกษารูปแบบการกำหนดมาตรการเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการกำหนดมาตรการเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และนำรูปแบบจากการศึกษาไปทดลองใช้ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีประชาคมระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการประชุมกลุ่มย่อยระดมสมอง แบบสัมภาษณ์เจาะลึก และแนวทางการกำหนดมาตรการของประชาคมระดับอำเภอ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน องค์ประกอบของการดำเนินงาน การประชุมกลุ่มย่อยระดมสมอง นำข้อสรุปการเรียนรู้ของกลุ่มเป็นรูปแบบการกำหนดมาตรการ กฎ ระเบียบของตำบลและหมู่บ้าน

ผลการวิจัย พบว่า จากการจัดเวทีประชาคมระดับอำเภอ ทำให้ได้รูปแบบเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยการจำกัดสถานที่ดื่ม ได้แก่ สถานที่ราชการ ในวัด ในงานศพ ในงานกีฬา และในงานบุญต่างๆ และได้นำรูปแบบไปจัดเวทีประชาคมระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ประชาชนให้การตอบรับกับแนวทางการกำหนดมาตรการของประชาคมระดับอำเภอ ซึ่งจะเห็นได้จากประชาคมแต่ละตำบลและหมู่บ้าน จะมีการกำหนดกฎระเบียบของหมู่บ้านขึ้นมารองรับ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เริ่มตั้งแต่การตัดเตือนผู้ฝ่าฝืนที่มีการดื่มหรือมีการจัดเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่กำหนด และถ้าหากมีการฝ่าฝืนครั้งต่อไปก็จะปรับเป็นเงินตั้งแต่ 100 - 1,000 บาทต่อครั้งหรือมีการกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนโดยให้ใช้แรงงานทำงานในที่สาธารณะของหมู่บ้าน หรือไม่ให้ยืมอุปกรณ์งานบ้าน งานครัวของกลุ่มแม่บ้านมาใช้ในงาน เช่น ถ้วย ชาม แก้วน้ำ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน ต้องอาศัยการทำงานแบบพหุภาคี ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ โดยใช้กลไกการทำงานแบบเครือข่าย จึงจะทำให้การแก้ไขปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนได้บรรลุผล

อำพร ปวงรังษี (2551) ได้ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษาประเพณีแข่งเรือชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพใน 2 ช่วงเวลาคือ ก่อน (2549-2526) และหลัง (2526-ปัจจุบัน) การแข่งชิงถ้วยพระราชทาน ครอบคลุมกิจกรรมในช่วง ก่อน ขณะ และหลังเทศกาลแข่งเรือ ผลการศึกษาพบว่า การแข่งเรือเป็นประเพณีที่มีมานานกว่า 300 ปี เริ่มจากการเป็นพาหนะขนส่งคนในหมู่บ้านที่อยู่ริมน้ำนานไปร่วมงานตานก้วยสลาก (สลากภัต) ในช่วงออกพรรษา หลังเสร็จสิ้นงานบุญก็จะมีแข่งเรือเพื่อความสนุกสนานสามัคคีในชุมชน โดยมีข้าวห่อ เหล้า เป็นรางวัล ต่อในช่วงปี 2526 มีการขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แก่เรือที่ชนะการแข่งขันในนัดปิดสนามของจังหวัด การเปลี่ยนแปลงต่างเริ่มเกิดขึ้น เช่น พิธีกรรมทางศาสนาถูกลดความสำคัญลง กิจกรรมการแข่งเรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป เช่น การจัดการแบบสมัยใหม่ การวางแผน เก็บตัวฝึกซ้อมฝีพาย ธุรกิจการท่องเที่ยว เงินรางวัล การพนัน เป็นต้น เนื่องจากจะได้รับถ้วยพระราชทานเป็นรางวัลที่แสดงถึงศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจให้กับคนในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้วัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงดำรงอยู่ได้ งานวิจัยนี้ได้เสนอแนะให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของกิจกรรมการแข่งเรือที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของคนในชุมชน

อาภรณ์ จันทร์สมวงศ์ บรรณาธิการ (2554) ศึกษาการแข่งเรือปลอดเหล้าจังหวัดน่าน พลังการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ การสร้างกระแสสังคมแนวกว้างอย่างเข้มข้น ครอบคลุมพื้นที่ และความถี่ผ่านสื่อจัดรายการวิทยุ หนังสือพิมพ์ ทิว ป้ายโฆษณา การพากย์เรือแข่ง พิธีกรในสนามแข่ง ทีมงานบรรณาธิการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าและสสส. ที่ร่วมช่วยกันเป็นกระบอกเสียงรณรงค์ทั้งช่วงก่อนงานและช่วงเทศกาลแข่งเรือ การกระตุ้นปลูกจิตสำนึกของภาครัฐท้องถิ่นและภาคประชาสังคม เน้นการปลูกฝังที่ดีเป็นแบบอย่างแก่เยาวชน โดยลดละเลิกอบายมุข รวมถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีการจัดความรู้ใช้ข้อมูลความรู้ในการบ่งชี้สถานการณ์ และสร้างความตระหนักในประเด็นปัญหาในระดับต่างๆ มีการกำหนด กฎ กติกาหรือระเบียบร่วมกัน ทั้งที่มาจากมาตรการชุมชน และเป็นต้นแบบนำร่องปลอดเหล้าในงานประเพณีอื่นๆ มี

การตรวจตราและเฝ้าระวังการฝ่าฝืนระเบียบกฎหมายโดยเฉพาะ ในช่วงเทศกาลจัดงาน ทางจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศนโยบายสนับสนุนอย่างชัดเจน และมีการทำงานสร้างความเข้มแข็ง จากรากฐานชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง เหตุปัจจัยความสำเร็จได้แก่ ความร่วมมือของภาคี ผู้นำ และการสื่อสารทางสังคม

คณะกรรมการฝ่ายสรุปผลและประเมินผล เทศบาลตำบลสตึก (2555) ทำการศึกษา โครงการจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาว ซึ่งด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี ประจำปี ๒๕๕๕ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ 3 ด้านคือด้านการรับรู้ของท่านเกี่ยวกับแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมด้านสถานที่จัดงานด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นประชาชนต่อการจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯอำเภอสตึกจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านที่ 1 คือด้านการรับรู้ของท่านเกี่ยวกับแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาการรู้จากวิทยุชุมชน/ป้ายประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯคือประชาชนได้มีการรับรู้หรือข้อมูลข่าวสารจากวิทยุชุมชนหรือป้ายประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันวิทยุชุมชนหรือป้ายประชาสัมพันธ์เป็นสื่อสารถึงประชาชนได้เร็วและการกระจายการใช้คลื่นความถี่แก่ประชาชนเพื่อประโยชน์สาธารณะในระดับท้องถิ่นนี้ให้เป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารที่สนองต่อความต้องการอันหลากหลายของปัจเจกบุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชนรวมทั้งป้ายประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงสมาชิกของชุมชนผ่านทางแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติการสร้างความเข้าใจตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งในการจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯ ครั้งนี้จึงใช้วิทยุชุมชนหรือป้ายประชาสัมพันธ์เป็นสื่อในการได้รับผลประโยชน์มากขึ้น ด้านที่ 2 ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผลการศึกษาการแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง/พิธีอัญเชิญด้วยพระราชทานในปีงบประมาณ 2555 นั้นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมงานกิจกรรมงานประเพณีแข่งขันเรือยาวซึ่งด้วยพระราชทานฯ อำเภอสตึกเป็นจำนวนมากและประชาชนให้ความสนใจในพิธีอัญเชิญด้วยพระราชทานฯ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์มีทั้งการแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและอย่างอื่น ๆ ที่หลากหลาย ด้านที่ 3 ด้านสถานที่จัดงานด้านต่างๆ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาสนามแข่งเรือ /บริเวณแสดงสินค้าและมหรสพอื่นๆความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดงานครั้งนี้มากประชาชนต้องการจัดมหรสพให้มีหลากหลาย เช่น ดนตรีลูกทุ่งหมอลำมีการประกวดร้องเพลงการจัดแสดงสินค้ายังมีน้อยเกินไปต้องมีการจัดแสดงสินค้าพื้นเมืองให้มากขึ้นกว่าเดิมผลการศึกษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในงานความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดระเบียบภายในงานยังไม่ปลอดภัยยังมีกลุ่มวัยรุ่นทำร้ายกันควรมีการรักษาความปลอดภัยมากขึ้นภายในงานเพื่อความปลอดภัยทั้งผู้มาเที่ยวงานและผู้ขายสินค้าภายในงาน

สุภาพร อาญาเมือง และอมร สุวรรณนิมิต (2556) ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในชุมชนชนบทจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือวัยรุ่นยกพวกตีกันในงานบุญชุมชนไม่ยอมก้มศีรษะและงานบุญบางครั้งไม่ต้องรอมีงานบุญแม้แต่นามสกุลเดียวกันยังตีกันพ่อแม่ไม่ยอมให้ลูกเป็นวัยรุ่นเห็นใจ

และทุกซีกกับลูกส่งลูกให้ไปเรียนหนังสือเพื่อให้ลูกมีอนาคตที่แต่ลูกกลับคิดว่าจุดมุ่งหมายของการเรียนคือการท่องเที่ยวโลกภายนอกบ้านไปเรียนเพราะพ่อแม่อยากให้เรียนส่งลูกไปเรียนได้หลานกลับมาถูกคนในหมู่บ้านล้อกันว่า “พวกกินยาคุมผิดแถวลูกก็กลายเป็นโจรเสื้อขาว” ที่ปล้นเงินพ่อแม่ไปเรียนแต่เรียนไม่จบพ่อแม่ได้แต่ก้มหน้ารับชะตากรรมแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนโดยทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนได้ยึดหลักปฏิบัติที่ดีให้ลูกเห็นเป็นคำสอนที่วิเศษและตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอนภายใต้กิจกรรมงดเหล่าเข้าพรรษา เลิกเหล่าเพื่อลูก ผู้นำหมู่บ้านไม่ดื่มเหล้ารวมถึงมีการเชิดชูคนดีที่ไม่ดื่มเหล้าในโอกาสวันแม่วันพ่อส่วนวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างเอื้อเพื่อแม่และการช่วยเหลือเกื้อกูลได้ถูกนำมาใช้ในการจัดงานศพปลอดเหล้ารวมถึงการใช้กฎกติกาหมู่บ้านในการควบคุมและเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันจนสามารถจัดงานศพปลอดเหล้าได้ 6 งาน

กวินธร เสถียร และ พัชรินทร์ สิริสุนทร (2557) ทำการศึกษาเรื่องโครงการพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ในประเพณีการแข่งขันเรือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน ผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 88.8 ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีเพียงร้อยละ 11.2 ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผู้ที่ดื่มจะดื่มภายหลังจากงานแข่งเรือเสร็จสิ้น ร้อยละ 70.2 เหตุผลในการดื่มคือเป็นความชอบส่วนตัว ร้อยละ 40 ประเภทเครื่องดื่มคือ เหล้าขาว / เหล้ากลั่น ร้อยละ 40.7 โดยระยะเวลาการดื่มเพียง 1 วัน ร้อยละ 80 สถานที่ดื่มคือภายในชุมชน ร้อยละ 48.3

ผลศึกษาในเชิงคุณภาพพบว่า ช่วงการฝึกซ้อมและช่วงการแข่งขัน ฝายจะไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเกรงว่าการดื่มจะทำให้สูญเสียกำลังในการซ้อมเรือ และการแข่งขันทั้งยังเป็นกฎของคณะกรรมการจัดการแข่งขัน และกฎข้อห้ามของหมู่บ้าน จึงไม่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเด็ดขาด แต่ภายหลังจากเสร็จสิ้นการแข่งขันแล้ว บางหมู่บ้านมีการฉลองไม่ว่าจะชนะหรือแพ้ด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจเฉลิมกันถึง 3 วัน โดยใช้พื้นที่โดยรอบวัด แหล่งศูนย์กลางของชุมชน เป็นพื้นที่จัดเลี้ยง มีการว่าจ้างนักร้องนักดนตรี โดยคณะกรรมการประจำหมู่บ้านประชาชนในชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย สำหรับเหตุผลสำคัญของการดื่มจะเกี่ยวข้องกับความสุข การเข้าสังคม และการดื่มเพื่อการเฉลิมฉลอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เพื่อความสุข สนุกสนาน โดยทั่วไปการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือเป็นกฎข้อห้ามสำหรับฝายตั้งแต่ก่อนการฝึกซ้อม และช่วงการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเป็นการผ่อนคลายความเครียดและสร้างความสนุกสนานให้แก่ตนเองและเพื่อนฝูง
2. เพื่อเข้าสังคม กลุ่มฝายมักใช้เป็นข้ออ้าง เมื่อมีความต้องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับการดื่มเพื่อเข้าสังคมของกลุ่มฝายจะดื่มเฉพาะในช่วงงานเทศกาล หรือพิธีกรรมบางอย่างที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฝายบางรายแม้ไม่ชอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่อาจดื่มบ้างเล็กน้อยเพื่อรักษาสัมพันธภาพในกลุ่ม
3. เพื่อเฉลิมฉลอง เกิดขึ้นในช่วงเสร็จสิ้นประเพณีการแข่งขันและเป็นช่วงที่หมดจากงานออกพรรษาแล้ว การดื่มในช่วงท้ายจึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงปริมาณ และเวลาในการดื่ม ไม่ว่าผลการแข่งขันจะออกมาในแบบใด การฉลองมักจัดอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งถือเป็นการเลี้ยงขอบคุณทุกภาคส่วนภายในหมู่บ้าน หลังจากที่ถูกเมทางานจนการแข่งขันผ่านไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งยังจัดขึ้นเพื่อเลี้ยงรับขวัญเรืออีกด้วย

ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ (2557) ทำการสำรวจโครงการประเมินผลการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาปี 2557: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปใน 25 จังหวัดทั่วประเทศ ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการรณรงค์ส่งเสริมค่านิยม งานบุญ งานประเพณีปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการสำรวจการเคยพบเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานต่างๆ ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา พบสัดส่วนการเคยเห็นอยู่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานแต่งงาน งานบวช และงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งเคยเห็นการดื่มร้อยละ 83.1 72.1 และ 70.7 ตามลำดับ ส่วนงานประเพณีของชุมชน เช่น งานบั้งไฟ งานแข่งเรือ เคยเห็นการดื่มร้อยละ 52.2 เมื่อสอบถามทัศนคติต่อการเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ พบว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 50.1 เห็นว่าบาป ผิดศีล ขัดกับงานบุญ และร้อยละ 46.0 เห็นว่าจะทำให้มีปัญหาตามมามากมาย เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม ฯลฯ แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่ทัศนคติไปในทิศทางตรงข้าม คือร้อยละ 25.3 เห็นเป็นเรื่องปกติที่เลี้ยงเหล้าเปียร์ในงานเหล่านี้ ร้อยละ 18.1 เห็นว่าหากเจ้าภาพไม่เลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะถูกมองว่าขี้เหนียว และร้อยละ 14.5 เห็นว่าเหล้าเปียร์ช่วยเพิ่มระดับความรื่นเริง ประเด็นที่น่าสนใจและควรพิจารณาต่อมา เมื่อสอบถามความคิดเห็นว่าควรงดเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานใดบ้าง พบว่างานอื่นๆ นั้นมีตัวอย่างเป็นส่วนใหญ่เห็นว่าควรงด ในขณะที่งานแต่งงาน มีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งหรือร้อยละ 48.6 ที่เห็นว่าควรงด ขณะที่กว่า 1 ใน 3 หรือร้อยละ 36.3 เห็นว่าไม่ควรงด และที่เหลือร้อยละ 15.1 ไม่แน่ใจ

ทิวาวรรณ สกุลจันทร์ (มปป.) ทำการศึกษาทัศนคติต่องานบุญปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดการพนัน อำเภอวังน้อยจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ พบว่าไม่เคย ร้อยละ 31.3 และเคย บางครั้ง ร้อยละ 60.0 เคยทุกครั้ง ร้อยละ 8.8 ทำให้ทราบสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญยังมีการบริโภคอยู่ และพฤติกรรมเล่นการพนันในงานบุญ พบว่าไม่เคย ร้อยละ 47.5 และเคย บางครั้ง ร้อยละ 41.3 เคยทุกครั้ง ร้อยละ 11.2 ส่วนความคิดเห็นของท่านมีความคาดหวังว่าจะไม่บริโภคเครื่องดื่มในงานบุญ เล่นการพนัน พบว่าคาดหวังสูง ร้อยละ 56.3 และคาดหวังปานกลาง ร้อยละ 41.3 และคาดหวังต่ำร้อยละ 2.5 แสดงถึงความคาดหวังต่อโครงการนี้จะทำให้ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้และเล่นการพนัน ในงานบุญได้ ถ้ามีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยความสำเร็จของโครงการงานบุญปลอดเหล้า พบว่าส่วนมากอาศัยความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดข้อบังคับ ร้อยละ 71.6 และรองลงมาการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับการห้ามดื่มเหล้า ร้อยละ 55.4 และรองลงมาการใช้ข้อบังคับของท้องถิ่น ร้อยละ 40.5 และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ร้อยละ 63.5 ส่วนน้อย การใช้ข้อบังคับเฉพาะแต่ละงานบุญให้ปลอดเหล้า ร้อยละ 44.6 และการกำหนดโทษฝ่าฝืนดื่มเหล้าในงานบุญร้อยละ 41.9

พงศ์เทพ วงศ์วัชรไพบูลย์ (มปป.) ทำการศึกษาคนน่านได้อะไรจากงานแข่งเรือไม่มีเหล้าเปียร์ ผลการศึกษาพบว่า จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจรและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงงานประเพณีแข่งเรื่อนัดเปิด-ปิดสนามระหว่างปี 2549 -2556 มีผู้บาดเจ็บลดลงร้อยละ 91.35 มีจำนวนผู้เสียชีวิต 4 ราย ข้อค้นพบจากงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่านคือการบอกทุกคนว่าการดื่มเหล้าไม่ใช่สิ่งที่น่าพิสมัยไม่ใช่สิ่งที่คนส่วนใหญ่ต้องการแต่เดิมไม่มีใครกล้าบอกเหมือนการรณรงค์บุหรี่ปุหรี่ที่ทำจนคนรู้ว่าบุหรี่ปุหรี่น่ารังเกียจ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแข่งเรือยาวให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแข่งเรือปลอดเหล้ายังมีไม่มากนัก

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยนำรูปแบบเหตุผล (logic Model) ของ แพนคราท์ซ (Pankratz, 2008) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

เมื่อทำการศึกษาวิจัยตามกรอบแนวคิดนี้แล้ว ขั้นตอนต่อไป จะเป็นการนำผลที่ได้มาสังเคราะห์สร้างรูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ประชากรที่ใช้ศึกษา

ประชากรที่ใช้ศึกษาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสาหรือผู้แทน สาธารณสุขอำเภอเวียงสา ผู้นำชุมชน ผู้รักเรือแข่ง ตำรวจ สรรพสามิต พระสงฆ์ ผู้แทนสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (NGO) ผู้รับผิดชอบโครงการแข่งเรือปลอดเหล้าและประชาชนที่เข้าร่วมงานแข่งขันเรือยาว โดยเลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมงานแข่งเรือยาวมาแล้วมากกว่า 1 ครั้ง และมีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมถึงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวปลอดเหล้า จำนวน 25 คน

เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาค่าความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นตามประเภทของแต่ละเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องโดยละเอียดการใช้ข้อมูลเอกสารประกอบด้วย แผนงาน โครงการ แผนยุทธศาสตร์ กิจกรรมการดำเนินงานแข่งเรือ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งต้องการข้อมูลละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการสนทนาแบบมีเป้าหมาย โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการงานแข่งเรือยาวปลอดเหล้าของปี 2559 โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการเตรียมการจัดงานแข่งเรือ ช่วงการแข่งขัน และหลังสิ้นสุดการแข่งขัน โดยทำหนังสือขออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจงเหตุผลในการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยและนักวิจัยร่วมเป็นผู้สัมภาษณ์เองทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการจะศึกษา เพราะผู้วิจัยไม่จำกัดประเด็นคำตอบ ไม่มีกำหนดเวลาสนทนา ทั้งนี้ตามความเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในการสนทนาในขณะนั้น ซึ่งเรื่องที่จะสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วิธีการดำเนินงาน กระบวนการแข่งเรือโดยปลอดเหล้า แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น โดยเป็นคำถามแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ

ในช่วงก่อนงานแข่งเรือยาวจะทำการสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการงานแข่งเรือยาวตลอดเหล่า เช่นนายกเทศบาลมนตรีหรือผู้แทน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้รักเรือแข่ง ตำรวจ พระสงฆ์ สรรพสามิต และผู้แทนสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (NGO)

ในช่วงหลังงานแข่งเรือยาวสิ้นสุด ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรวมถึงการเก็บข้อมูลย้อนหลังในบางประเด็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชุดเดียวกันกับการเก็บในช่วงก่อนการแข่งเรือยาว

3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ในช่วงก่อนการแข่งชัน จะทำการสนทนากลุ่ม กับประชาชนที่เข้าร่วมงานแข่งชันเรือยาวโดยเลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมงานแข่งเรือยาวมาแล้วมากกว่า 1 ครั้งและมีอายุ 18 ปีขึ้นไปและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งเรือยาวตลอดเหล่า กลุ่มละ 5-6 คน

4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation)

ข้อมูลจากการสังเกตผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งเรือตลอดเหล่า รวมถึงกระบวนการในการทำงานของประชาชนในชุมชนตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเก็บในช่วงระหว่างการแข่งขันโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับประชาชนที่เข้าร่วมงานแข่งชันเรือยาวโดยเลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมงานแข่งเรือยาวมาแล้วมากกว่า 1 ครั้งและมีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมถึงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งเรือยาวตลอดเหล่า การวิจัยครั้งนี้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นการสังเกตของผู้วิจัยขณะอยู่ในสถานการณ์ภาคสนามจะไม่สามารถเลือกสังเกต หรือแยกสถานการณ์ที่จะสังเกตออกจากกันได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะข้อมูล แจกแจงเนื้อหาให้เห็นภาพที่ชัดเจน โดยการสร้างข้อสรุปในแต่ละประเด็นและเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการตีความ ทำความเข้าใจและค้นหาความหมายที่แท้จริงของข้อมูล เพื่อสร้างข้อค้นพบและสรุปผล และนำผลที่ได้มาสังเคราะห์มาสร้างเป็นรูปแบบการแข่งเรือตลอดเหล่า และตรวจสอบรูปแบบด้วยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

งานวิจัย เรื่อง รูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน และ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษากระบวนการแข่งขันเรือโดยปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

กระบวนการแข่งขันเรือโดยปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

การแข่งขันเรือจังหวัดน่านในสมัยก่อน จะจัดการแข่งในงานประเพณีถวายสลากภัต หรือชาวน่านเรียกว่า ตานก๋วยสลาก ถ้าวัดหรือชุมชนใดมีการจัดงานประเพณีตานก๋วยสลาก คณะศรัทธาหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ ถ้ามีเรือแข่งก็จะนำเรือแข่งบรรทุก๋วยสลากเดินทางไปยังวัดที่จัดงานเพื่อร่วมทำบุญ ระหว่างพายเรือไปจะมีการตีฆ้อง กลอง ฉิ่ง ฉาบเป็นทำนองเพลงล่องน่าน และผู้เฒ่าผู้แก่จะลุกขึ้นมาพอน “ล่องน่าน” ที่มีเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะตัว เมื่อเสร็จพิธีแล้วในช่วงบ่าย จะมีการแข่งเรือกันอย่างสนุกสนาน รางวัลที่ได้จะเป็น เหล้าขาวใส่กระบอกไม้ไผ่ ต่อมาระยะหลังได้เปลี่ยนเป็นตะเกียงเจ้าพายุและน้ำมันก๊าด เพื่อนำไปจุดให้สว่างในชุมชน ต่อมาได้วิวัฒนาการเป็นถ้วยรางวัล (สารานุกรมจังหวัดน่าน, 2558)

การแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่านที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นประเพณีการแข่งขันเรือที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา ตานก๋วยสลาก วัดบุญยืน(พระอารามหลวง) อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

จากการศึกษางานประเพณีแข่งเรือยาว อำเภอเวียงสา พบว่า งานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา ตานก๋วยสลากวัดบุญยืน(พระอารามหลวง) อำเภอเวียงสา ถือเป็นปฏิบัติสืบทอดกันมาในวันออกพรรษาเป็นระยะเวลายาวนาน 200 กว่าปี การแข่งเรือของอำเภอเวียงสา มีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกับที่อื่น ซึ่งเป็นลักษณะเรือขุดจากไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโง้งองสง่างาม การแข่งเรือและทานสลากภัตตามวัดต่างๆ จึงถือเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และเป็นความภาคภูมิใจที่ได้จัดให้มีขึ้นทุกๆ ปี ซึ่งสนามอำเภอเวียงสาถือเป็นจุดเด่นคือ จัดงานตรงกับวันออกพรรษาของทุกปี สำหรับปี 2559 นี้ อำเภอเวียงสา ร่วมกับเทศบาลตำบลเวียงสา คณะศรัทธาบ้านบุญยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ พ่อค้าประชาชนชาวอำเภอเวียงสา ร่วมกันดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ตลอดจนหมู่บ้านต่างๆ ที่ส่งเรือเข้าร่วมแข่งขัน กำหนดการจัดงานแข่งขันมี 2 วัน โดยกำหนดจัดงานพิธีเปิดก่อนวันออกพรรษา 1 วัน และพิธีปิดตรงกับวันออกพรรษาของทุกปี ซึ่งปีนี้จัดในวันที่ 15-16 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ณ สะพานข้ามแม่น้ำน่าน (ท่าน้ำบ้านปากกล้วย) ในการจัดการแข่งขันในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้คงสืบต่อไป
2. เพื่อเสริมสร้าง "ความรักความสามัคคีในหมู่คณะ"
3. เพื่อเสริมสร้างปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม ในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพพลานามัย และรู้จักคำว่า กีฬา

4. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเสริมสร้างเอกลักษณ์ของอำเภอเวียงสาตลอดจนจังหวัดน่าน ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไปและชาวต่างชาติ

5. เพื่อรณรงค์แข่งเรือปลอดเหล้า-เบียร์

กระบวนการจัดงานประเพณีแข่งเรือยาว ซึ่งใช้ชื่อว่า “โครงการประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา ตามก๋วยสลาก วัตถุประสงค์ (พระอารามหลวง) อำเภอเวียงสา ซึ่งถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี” ผู้ที่รับผิดชอบโครงการคือ คุณธัญญ์ธิดา โรจน์ศิริภาณุกุล ตำแหน่งผู้อำนวยการกองการศึกษา ทำหน้าที่ผู้ประสานงาน เริ่มดำเนินการโดยการประชุมคณะกรรมการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามประกาศของเทศบาลตำบลเวียงสา ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน 14 ชุด ได้แก่

1. คณะกรรมการฝ่ายจัดสถานที่ แสง สี เสียง
2. คณะกรรมการฝ่ายจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ
3. คณะกรรมการฝ่ายตกแต่งผ้า ประจํารถแห่ถวายเป็นพระราชกุศล
4. คณะกรรมการฝ่ายจัดหาอาหาร ให้คณะกรรมการแต่ละจุด
5. คณะกรรมการฝ่ายจัดโต๊ะ เก้าอี้ กองอำนวยความสะดวก ทั้งภายในงาน ก่อนพิธีเปิด และหลัง

พิธีเปิด

6. คณะกรรมการฝ่ายต้อนรับ
7. คณะกรรมการติดตั้งวิทยุสื่อสารและชุดอุปกรณ์เครื่องเสียง
8. คณะกรรมการจัดทำป้าย ถวายเป็นพระราชกุศล
9. คณะกรรมการฝ่ายจัดเตรียม/แจกสูจิบัตร กองอำนวยความสะดวก
10. คณะกรรมการฝ่ายถ่ายภาพ/นำภาพลงเว็บไซต์
11. คณะกรรมการฝ่ายดูแลความเรียบร้อยกองอำนวยความสะดวก
12. คณะกรรมการฝ่ายจับสลากแบ่งสายน้ำ
13. คณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรเรือแข่ง
14. คณะกรรมการฝ่ายอัญเชิญถ้วยรางวัลพระราชทานฯ

ซึ่งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมาย จะดำเนินการประชุมปรึกษาหารือ วางแผนการดำเนินงานและประสานกับคณะกรรมการฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ หากการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินให้ประสานงานกับผู้อำนวยการกองคลังเทศบาลตำบลเวียงสา

นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามประกาศอำเภอเวียงสา ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน 19 ชุด ได้แก่

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา
2. คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการและจัดการแข่งขัน
3. คณะกรรมการพิจารณาเรือแข่ง จัดหาเรือเข้าร่วมทำการแข่งขัน
4. คณะกรรมการฝ่ายโฆษกสนาม
5. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
6. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ
7. คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

8. คณะกรรมการฝ่ายปฏิคม
9. คณะกรรมการปล่อยเรือ
10. คณะกรรมการตรวจฝีพาย
11. คณะกรรมการฝ่ายกำกับร่องน้ำ
12. คณะกรรมการฝ่ายเรือกู้ภัย
13. คณะกรรมการฝ่ายตัดสินเรือประจำเส้นชัย
14. คณะกรรมการฝ่ายวิทยุสื่อสาร
15. คณะกรรมการพิจารณารับประท้วง อุทธรณ์ ตัดสินชี้ขาด
16. คณะกรรมการตัดสินเรือเอกลักษณะน่าน
17. คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล
18. คณะกรรมการฝ่ายรักษาความสงบ
19. คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล

ซึ่งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมาย จะดำเนินการประชุม ปรีกษาหารือ วางแผนการดำเนินงานและประสานกับคณะกรรมการฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ หากการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินให้ประสานงานกับผู้อำนวยการกองคลังเทศบาลตำบลเวียงสา

แต่มีสิ่งหนึ่งที่น่าจะทำให้ประเพณีอันดีงามสูญไปคือค่าใช้จ่ายของแต่ละชุมชนในการนำเรือมาเข้าร่วมแข่งขัน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก รวมทั้งมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้คณะศรัทธา วัดหลายวัดไม่อาจจัดกิจกรรมตามก๋วยสลากและแข่งเรือได้ ผู้บริหารจึงปรีกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาเรื่องภาระค่าใช้จ่ายและลดปัญหาการพนัน โดยไม่ให้มีการนำเรือจากภายนอกเข้ามาแข่ง จะได้ง่ายต่อการควบคุมดูแล ซึ่งจะเป็นคนในพื้นที่เท่านั้นที่มาแข่งเรือ (สัมภาษณ์คุณสง่า อินคำ นักพากษ์เรือแข่ง, 11 กันยายน 2559)

นอกจากนี้ ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดกิจกรรมแข่งเรือปลอดเหล้าเปียร์ โดยให้จังหวัดน่านเป็นจังหวัดนำร่อง ในการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า

การแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

โครงการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ได้เริ่มในปี 2549 โดยมีคำขวัญว่า “คนน่านภูมิใจ แข่งเฮ้อยิ่งใหญ่ บ่มีเหล้าเปียร์” ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดน้อยลง ซึ่งสนามแข่งเรือยาว อำเภอเวียงสา ได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยผ่านทางแผนทุนอุปถัมภ์เชิงรุกเพื่อทดแทนธุรกิจแอลกอฮอล์ ด้านประเพณี วัฒนธรรม งานประจำปี และดนตรี โดยสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) โดยต้องมีเงื่อนไขคือ ผู้รับการสนับสนุนต้องไม่รับการสนับสนุนทุกประเภทจากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทั้งผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดเขตปลอดแอลกอฮอล์อย่างชัดเจน รวมทั้ง การปลอดการโฆษณาส่งเสริมการขาย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้แก่ เขตห้ามดื่ม ห้ามจำหน่าย ตามกฎหมาย ได้แก่ ศาสนสถาน สถานศึกษา สถานที่ราชการ สวนสาธารณะ บัมน้ำมัน เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายเรื่องการลดแลกแจกแถมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการโฆษณา

ประชาสัมพันธ์ การเข้มงวดเรื่องเวลาจำหน่าย และ การจำหน่ายแก่เด็ก การไม่ออกใบอนุญาตให้จำหน่ายในพื้นที่งาน โดยเฉพาะร้านค้าเร่ รวมถึงการควบคุมการดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนแห่งประเพณีของพื้นที่ และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณงาน

กลยุทธ์การทำงาน ประกอบด้วย

1. การสร้างกระแสแนวกว้าง ครอบคลุมพื้นที่ ความถี่ และห้วงเวลาที่ตรงกันให้เข้มข้นผ่านสื่อวิทยุ นักจัดรายการวิทยุ นักหนังสือพิมพ์ ทิว ป้ายโฆษณา การพากย์เรือแข่ง พิธีกรในสนาม ฯลฯ
2. กระตุ้นจิตสำนึกของผู้นำทั้งรัฐ ท้องถิ่น และประชาชนในอันที่จะปลูกฝังค่านิยมที่ดี โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ให้เด็กเห็น ไม่เมาให้เด็กดู
3. มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ผู้ฝ่าฝืนควรได้รับการลงโทษ โดยให้บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ
4. มีการประเมินผลและเฝ้าระวังการฝ่าฝืนกฎหมาย มีการจัดกระบวนการสังเคราะห์สรุปบทเรียนหลังสิ้นสุดโครงการ
5. หน่วยงาน องค์การต้องประกาศนโยบายสนับสนุนอย่างชัดเจน
6. สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีการจัดการควบคุมป้องกันการดื่มอย่างบูรณาการทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ชุมชน

กระบวนการวางแผนและการดำเนินงาน

การวางแผนของคณะกรรมการเรือสวองามนั้น มีการวางระบบงานที่ชัดเจน ก่อนการดำเนินกิจกรรมย่อยของงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา คณะกรรมการหมู่บ้านจะออกประกาศคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในฝ่ายงานต่างๆ เพื่อให้ถ่ายทอดการบริหารจัดการ เมื่อได้รับมอบหมายจากส่วนกลางของหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการเรือสวองามจะนำประเด็น และคำสั่งมาพิจารณาเพื่อวางแผนดำเนินการต่อไป โดยแบ่งกระบวนการออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะการเตรียมงาน คือ ประธานคณะกรรมการเรือสวองามจะเรียกประชุมย่อยในหมู่คณะกรรมการ เพื่อระดมข้อเสนอในการวางแผนและกำหนดรูปแบบที่จะส่งเข้าประกวดในปีนั้น เมื่อข้อเสนอได้รับการพิจารณาและโหวตเลือกเป็นที่ยุติ ประธานจะแบ่งภาระงานตามความสามารถ ซึ่งจะอ้างอิงจากผลงานในปีที่ผ่านมา
2. ระยะการปฏิบัติตามแผน คือ เมื่อได้รับมอบหมายภาระหน้าที่แล้ว คณะกรรมการจะแยกย้ายเพื่อไปดำเนินการตามที่ตนเองได้รับผิดชอบ เช่น การดูแลควบคุมการใช้จ่าย การดูแลงานศิลปงานตกแต่ง และทีมช่างฟ้อนล่องน่านจะมีการฝึกซ้อม ส่วนใหญ่กิจกรรมเกือบทั้งหมดจะดำเนินการที่วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน
3. ระยะการแข่งขัน คือ เมื่อดำเนินการทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้ที่มีบทบาทในการควบคุมเรือให้ล่องน้ำ จะมีบทบาทตรวจสอบความเรียบร้อย ก่อนที่จะนำเรือเข้าสู่การแข่งขัน หากพบข้อผิดพลาดจะต้องแก้ไขโดยทันที แต่บ้านบุญเรืองมีหนองน้ำที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำน่าน ทำให้สามารถประกอบชิ้นส่วนบางอย่างในแม่น้ำได้เลย
4. ระยะหลังการแข่งขัน คือ หลังจากการแข่งขันเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการทุกคนจะมีหน้าที่ในการเก็บสิ่งของที่นำมาตกแต่งเรือ หากสิ่งของชิ้นใดสามารถใช้ได้ในปีต่อไปจะต้องเก็บรักษาไว้ก่อน หากสิ่งใดใช้ไม่ได้จะกำจัดทิ้ง เป็นที่น่าสังเกตว่าหลังเสร็จงานแล้ว จะเป็นช่วงที่คณะกรรมการจะได้เริ่มต้นการเฉลิมฉลองกับความสำเร็จที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ประเภทเรือสวองาม ซึ่งทุกปี บ้านบุญ

เรื่องจะได้รางวัลชนะเลิศในการประกวดเรือสวยเสมอ การเลี้ยงฉลองในเวลาากลางคืน มีการตีมโหรีเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และมีการเปิดเพลงสนุกสนาน

ปฏิทินงานแข่งเรือจังหวัดน่าน ปี 2559 "ปลอดเหล้าเปียร์"

1. ประเพณีแข่งเรือนัดอำเภอน้ำฝาง "แข่งเรือปลอดเหล้า เข้าพรรษาเข้าหาพระธรรม ชิงถ้วยพระมหา ว.วชิรเมธี" วันที่ 3-4 กันยายน 2559
2. ประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน นัดเปิดสนาม "ชิงถ้วยพระราชทาน" วันที่ 17-18 กันยายน 2559
3. ประเพณีแข่งเรือตานสลากร่วมบุ ตำบลตุ้ใต้ อำเภอน่าน วันที่ 24 กันยายน 2559
4. ประเพณีแข่งเรือยาวชนจังหวัดน่าน วันที่ 25 กันยายน 2559
5. ประเพณีแข่งเรือบ้านน้ำบัว อำเภอเวียงสา วันที่ 1-2 ตุลาคม 2559
6. ประเพณีแข่งเรืออำเภอน้ำฝาง "ชิงถ้วยพระราชทาน" (เรือภายในสายเหนือ) วันที่ 8-9 ตุลาคม 2559
7. ประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา ตานก้วยสลากร วัดบุญยืน(พระอารามหลวง) อำเภอเวียงสา "ชิงถ้วยพระราชทาน" วันที่ 15-16 ตุลาคม 2559 (ถ่ายทอดสดทางไทยพีบีเอส)
8. ประเพณีแข่งเรือตักบาตรเทโวโรหณะ วัดศิลามงคล อ.น้ำฝาง วันที่ 17 ตุลาคม 2559
9. ประเพณีแข่งเรือโบราณเอกลักษณ์น่าน(ฉลอง200ปีเรือเสือเผ่นทำล้อ) วันที่ 23 ตุลาคม 2559
10. ประเพณีแข่งเรือตานสลากรัด ตำบลแ่ง อำเภอบัว วันที่ 24 ตุลาคม 2559
11. ประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่านนัดปิดสนาม "ชิงถ้วยพระราชทาน" วันที่ 28-30 ตุลาคม 2559

จะเห็นได้ว่า กระบวนการแข่งเรือปลอดเหล้า อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านนั้น การดำเนินงานจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ มีการประชุมคณะกรรมการ และมีการติดตามผล โดยออกเป็นคำสั่งจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และเทศบาล และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้

พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากประชาชน โดยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ไม่มีการตีหรือขายเครื่องตีแมลงกอสต์ในบริเวณงาน สอดคล้องกับคำกล่าวของสารวัตรป้องกันปราบปราม ดังนี้

“มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการ และติดตามผล โดยเป็นคำสั่งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และเทศบาล ทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนี้ มีการประชุมคณะกรรมการหลายครั้ง แต่ในส่วนที่ผมรับผิดชอบ มี 2 ครั้ง คือก่อนงาน และหลังงานเท่านั้น ประชาชนชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดการแข่งขันดีมาก ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในทุกๆ ด้าน มีป้ายประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย ให้ทุกหน่วยงานร่วมมือกันตามที่เคยจัดมาก็ประสบความสำเร็จตลอดเลย เป็นไปในทางที่ดีขึ้นเพราะ 3 ปี หลังไม่มีเรื่องทะเลาะชกต่อยกันเลย”

ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการจัดงาน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ข้าราชการครู ครูวิทยาลัยการอาชีพ ตำรวจ ชาวบ้าน เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ นายกเทศมนตรีเวียงสา ดังนี้

“มี โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ ได้ให้กลุ่มคนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ซึ่งจะประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ข้าราชการครู ครูวิทยาลัยการอาชีพ ตำรวจ ชาวบ้าน และเกือบทุกภาคส่วนก็จะมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการในการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า”

การแข่งเรือจังหวัดน่านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่ง เป็นสัญลักษณ์แห่งความรักความสามัคคี เป็นประเพณีที่ปลูกจิตสำนึกของการรักถิ่นฐานบ้านเกิด ประชาชนมีความผูกพันกับประเพณีนี้ อาจกล่าวได้ว่า “เป็นคนน่านต้องรักและร่วมงานประเพณีแข่งเรือ” ซึ่งมีผู้ที่เกี่ยวข้องหลากหลาย ได้แก่ ฝายพาย กรรมการ และผู้ให้การสนับสนุนเรือแข่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กิจกรรมแข่งเรือมักเริ่มตั้งแต่การค้นหาไม้ตะเคียนลำต้นขนาดใหญ่ การขุดเรือ การปรับปรุงตกแต่งรักษาเรือ การสรรหาฝายพาย การฝึกและพัฒนาฝายพายโดยแสวงหาเทคนิควิธีการที่จะทำให้เรือชนะ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน แกนนำหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งผู้สนับสนุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ต่างก็ร่วมแรงแข่งขันให้ได้เรือที่พร้อมเข้าประลองชิงชัยในฤดูการแข่งขัน เป็นประเพณีที่ได้ทั้งความรัก ความสามัคคี การเรียนรู้ การสืบทอด ส่วนด้านฝายพายจะมีกิจกรรมเข้าค่าย ฝึกซ้อมทั้งร่างกายจิตใจ มีมาตรการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ตามแนวทางของชุมชนเอง นับได้ว่าการแข่งเรือมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสุขภาพอย่างบูรณาการทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตสำนึก สาธารณะในการอุทิศตนเพื่อชุมชน แต่ในทางตรงกันข้าม ประเพณีแข่งเรือกำลังถูกบดบังความดีงามดังกล่าวด้วยปัจจัยเสี่ยงหลายประการ ได้แก่ การตีแม่เหล้า การสูบบุหรี่ การทะเลาะวิวาท การพนัน การเกิดอุบัติเหตุ การเจ็บป่วย การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน เป็นประจำทุกปี ซึ่งในช่วงเทศกาลแข่งเรือ โรงพยาบาลทุกแห่งต้องเตรียมความพร้อมในการบริการผู้ป่วยฉุกเฉิน ที่เกิดจากอุบัติเหตุทำร้าย

ร่างกาย และมักมีผู้เสียชีวิตเป็นประจำทุกปี (สารานุกรมจังหวัดน่าน, 2558) และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์คุณอเนก สิทธิ ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ดังว่า

“...เรามีปัญหาในเรื่องด้านสุขภาพและก็มีปัญหาเรื่องประเพณีของเราที่ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาในเรื่องของก่อนนี้น่านจะเป็นประเพณีแข่งเรือที่มีบริษัทเหล้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเป็นสปอนเซอร์หลัก ตามถนนต่างๆ ตามสนามเรือแข่งจะเขียวไปหมดมีแต่ข้าง วันไหนมีสิ่งที่จะเหลือทิ้งเต็มพื้นที่ เปิดโอกาสให้มีการลดแลกแจกแถม เบียร์ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบจากการดื่ม เกิดการทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุ สูญเสียทรัพย์สินและชีวิต ทุกปีในช่วงเทศกาลแข่งเรือ”

ตามกำหนดการวันแข่งเรือของอำเภอเวียงสา จะตรงกับวันออกพรรษา ซึ่งในปี 2559 วันแข่งขันเรือจะตรงกับวันที่ 15-16 ตุลาคม 2560 (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) ซึ่งคณะผู้จัดการแข่งขัน ได้แก่ นายกเทศบาลเวียงสา ผู้ใหญ่บ้านกำนัน พ่อค้าแม่ค้า และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานแข่งขันเรือยาว ได้จัดเตรียมการไว้ทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีฯ ไว้แล้ว แต่ได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดก่อนการจัดงานเพียง 1 วัน คือ การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวันที่ 13 ตุลาคม 2559 รัฐบาลได้ประกาศขอความร่วมมืองดจัดงานรื่นเริง ซึ่งผู้วิจัยเองก็ได้เตรียมการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ก็ได้พบกับร่องรอยของการจัดงาน เช่น บริเวณงานมีการตั้งเต็นท์ มีติดป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามจำหน่าย และ ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันแข่งขันเรือยาว มีขอถ้วยรางวัลพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีมาไว้ที่เทศบาลตำบลเวียงสาเรียบร้อยแล้ว เป็นต้น ซึ่งเจ้าภาพได้จัดเตรียมงานทุกอย่างไว้เรียบร้อยแล้ว จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเห็นภาพงานแข่งขันเรือยาวจริง แต่ได้ไปสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแข่งเรือยาว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน รวมทั้งการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายรายละเอียด ได้ดังนี้

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแข่งเรือยาว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า ในอดีตที่ผ่านมาคนดื่มเหล้ากันมาก คนที่ไปงานแข่งเรือส่วนใหญ่มีการเล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท และมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น จึงมีการรณรงค์ ซึ่งเทศกาลที่คนเมื่อนานติดมากที่สุดคือการแข่งเรือ จึงได้ชักชวนคนที่ทำแข่งเรือมาเปลี่ยนวิธีคิดว่าแข่งเรือปลอดเหล้าทำอย่างไร ซึ่งการแข่งเรือปลอดเหล้าในช่วงแรกๆ ไม่มีใครกล้าเสี่ยงกระแสรังสรรค์ ชวนใครก็ไม่ยอมทำ จึงคิดว่าควรเริ่มทำที่เด็กก่อน โดยให้เครือข่ายเยาวชน เริ่มที่โรงเรียนศรีสวัสดิ์ สตรีศรีน่าน โรงเรียนท่าวังผา ทำโครงการเข้ามาเพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ให้มีการติดป้ายแสดงสัญลักษณ์ปลอดเหล้า โดยระยะแรกๆ มีคนต่อต้านกันค่อนข้างมาก ต่อมาในปี 2551 ที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกมาบังคับใช้ ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวไม่มีเหล้าเบียร์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของคุณเยาวลักษณ์ อนุรักษ์ อดีตเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดน่าน ผู้รับผิดชอบงานดูแลสุขภาพประชาชน ดังว่า

“...เวลาพอถึงงานแข่งเรือก็เข้ามา แล้วคนเนี่ยก็ตีมันมากเลย ช่วงนั้น คนที่ไปงานแข่งเรือนี้คือไปตีมันส่วนใหญ่มีการตีเล่นการพนัน มีการทะเลาะวิวาทกัน มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น เวลาขับจากเลิกงานเลิกการแข่งก็จะมี ซึ่งพี่เป็นโนดของ สสส. ช่วงใหม่ๆ ที่ สสส. เขาเปิดตัวใหม่ๆ เข้าไปอยู่ในโนดของเขา ก็มาวิเคราะห์ดูว่าเทศกาลที่คนเมืองน่าติดมากที่สุดนี่ก็คือการแข่งเรือ ก็เลยมาชวนคนที่ทำแข่งเรือมาเปลี่ยนวิธีคิดถือว่าแข่งเรือปลอดภัยทำยังไง แข่งเรือปลอดภัยช่วงแรกๆนี้เขาก็ไม่ค่อยกล้าเสี่ยงกระแสสังคม เพราะคนอื่นมันเยอะมาก ชวนใครก็ไม่ยอมทำ ก็เลยไปทำที่เด็กก่อน ทำที่เครือเยาวชน สภาวัฒนธรรมทางสถานีวิทยุ ผอ.วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นเครือข่ายคุยกันว่าเราน่าจะเริ่มที่เด็กก่อนไปเริ่มที่โรงเรียนศรีสวัสดิ์ สตรีศรีน่าน แล้วก็โรงเรียนท่าวังผา ก็เริ่มรณรงค์ตั้งแต่นั้นมา โดยการที่ให้โรงเรียนเขาพัฒนาโครงการเพื่อที่จะมารับเงินสนับสนุนจากทาง สสส. โดยเราจะต้องมีการ เขาออกแบบกิจกรรมมาเราก็มีการมาแลกเปลี่ยน อย่างน้อยแสดงสัญลักษณ์ว่าเราจะรณรงค์เรือแข่งติดป้ายติดอะไรก็ได้แสดงสัญลักษณ์ที่ได้สนับสนุนจากเราไปก็มีเป็นเลื้อบบ้างเป็นป้ายบ้าง ในเริ่มแรกๆก็รณรงค์กันมาท่ามกลางกระแส ชาวบ้านเขาก็ไม่ได้สนใจ เริ่มแรกมีคนต่อต้านเยอะมาก เราก็ทำใช้งบประชาสัมพันธ์ตอนนั้นแข่งเรือเราก็ใช้เรือประชาสัมพันธ์ในภาพกว้าง ให้สถานีวิทยุยิงสปอตบ้าง ต่อมาในปี 2551 ที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ออกมาบังคับใช้ ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวไม่มีเหล้าเปียร์...”

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของคุณเอนก สิทธิ ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าที่ว่า ในช่วงแรกๆ งานประเพณีแข่งเรือมีบริษัทเครื่องตีมแอลกอฮอล์เข้ามาเป็นผู้สนับสนุนหลัก ต่อมาปี 2547 จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีคนตีมเหล้าเปียร์มากที่สุดอันดับหนึ่งของประเทศ ทางเครือข่ายสุขภาพและสาธารณสุขอำเภอ ไม่อยากให้มีปัญหาด้านสุขภาพเกิดขึ้นในชุมชน จึงร่วมกันรณรงค์โดยใช้งานประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นงานแข่งเรือที่คนเมืองน่าติดมากที่สุด และนำเรื่องไปปรึกษาหารือกับผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ก็ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการแข่งเรือปลอดภัย ประกอบกับในปี 2551 ที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ออกมาบังคับใช้ ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวไม่มีเหล้าเปียร์ โดยความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่จะไม่รับงบสนับสนุนจากบริษัทเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ด้วยการทำ MOU กับเจ้าภาพหลักที่เป็นผู้จัดงานแข่งเรือ(รายละเอียด MOU หน้า 63) ไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และไม่ให้ตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ รวมทั้งไม่มีการโฆษณาเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในบริเวณงานแข่งเรือ ตลอดจนให้มีการเฝ้าระวังการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีตำรวจ และสรรพสามิตเข้ามาดำเนินการ

“...แต่ว่ามีวิกฤตจริงๆ คือ ปี2547 น่านเป็นจังหวัดที่ตีมเหล้าเปียร์มากที่สุดอันดับหนึ่งของประเทศ ทางเครือข่ายด้านสุขภาพ ผมเป็นอสม. พุดคุยนำเรื่องต่างๆไปคุยกับจังหวัดทางสาธารณสุขทางอำเภอต่างๆ แล้วก็เราไม่อยากให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชนเรื่องบุญประเพณีเรื่องแข่ง แต่

ก่อนนี้ถ้าข้างเป็นสปอนเซอร์หลัก ตามถนนตามอะไรต่างๆตามสนามแข่งต่างๆ จะเขียวไปหมดแต่ข้าง วันไหนมีสิงห์ ก็จะมีเหลืองเต็มพื้นที่แล้วก็เปิดโอกาสให้มีการลดแลกแจกแถม เปียร์นี่เต็มเลยครับ พอปี 2551 เราได้ผู้ว่าคนใหม่ นำเรื่องนี้ไปคุยกับท่านผู้ว่าเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ จะมีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร รวมไปถึงสาธารณสุขอำเภอ สาธารณสุขจังหวัด รวมไปถึงสถานที่จัดการแข่ง ภาคประชาชน อสม. ต่างๆ ก็เลยเป็นมติว่า เราลองทำดูในปี 51 ในเรื่องของแข่งเรือปลอดเหล้าประจวบเหมาะกับปี 51 พ.ร.บ. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดขึ้น เราก็เลยมีเครื่องมือในการทำงานด้วย ขับเคลื่อนงานแข่งเรือปลอดเหล้า มีการทำ MOU เป็นข้อตกลงกันจะไม่รับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในพื้นที่สาธารณะต่างๆ พื้นที่แข่งขันเรือแต่ละพื้นที่สาธารณะ ในเรื่องการใช้ พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่องการเฝ้าระวังการบังคับใช้กฎหมาย มีตำรวจ สรรพสามิต มาดำเนินการ ที่สำคัญคือเจ้าภาพในสนามเราทำได้ดีมากเพราะเรามีเจ้าหน้าที่ตำรวจทางท้องถิ่นไปเชื่อมสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ดูแลกฎหมาย ก็ปีแรกเราไม่ได้ทำอะไรเยอะเพราะชาวบ้านยังไม่ค่อยเข้าใจต้องมีป้ายเล็กๆ น้อยๆ ไปติด”

กระบวนการแข่งเรือปลอดเหล้า มีการจัดประชุมคณะกรรมการตั้งแต่ก่อนการแข่งขัน ระหว่างการแข่งขัน และหลังสิ้นสุดการแข่งขัน มีการจัดเจ้าหน้าที่ของเทศบาล สาธารณสุขอำเภอ ตำรวจ เพื่อเดินตรวจดูว่ามีคนดื่มเหล้าในบริเวณงานหรือไม่ แบ่งทีมไปตามจุดต่างๆ มีการเดินตรวจตามหมู่บ้านก่อนการแข่งขัน ฝึพายเรือส่วนใหญ่ไม่ดื่ม เพราะรู้ว่าถ้าเมาเหล้าแล้วไปพายเรือจะทำให้เสียชีวิตได้ แต่สิ่งที่สำคัญคืออยากให้คนรุ่นหลังเข้าใจว่าในจังหวัดน่านเป็นประเพณีแข่งเรือตานก้วย สลากภัต พอ สสส. เข้ามากลายเป็นงานแข่งเรือปลอดเหล้า ซึ่งการปลอดเหล้าในงานแข่งเรื่อนั้นไม่ใช่ประเพณีนะ เป็นคนละเรื่องกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของสาธารณสุขอำเภอ ดังว่า

“เขาจะจัดเจ้าหน้าที่ของเทศบาล สาธารณสุข ตำรวจไปช่วยดูว่ามีการดื่มเหล้ากันไหม เดินตรวจสอบ เราเป็นหนึ่งในนั้น การประสานงานก็จะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เขาจะประสานกับทางเทศบาล ว่าแต่ละจุดมีใครบ้าง มีการตรวจก่อนการแข่งขันจะเป็นการซ้อมตามหมู่บ้าน จะขอให้ รพ. สด. มาช่วยดู ในส่วนนี้ไม่ค่อยมีเพราะเขารู้ว่าเดี่ยวเขาเมาเหล้าแล้วไปพายเรือเขาจะเสียชีวิตได้นะ ส่วนใหญ่คนที่ลงแข่งเรือเป็นนักกีฬา หวังผลการแข่งขัน ไม่มีการดื่ม ในงานก็เป็นการเดินตรวจทั่วไป หลังงานสิ้นสุดลงก็จบแล้วการประชาสัมพันธ์ คือจริงๆคนจัดคนพายเรือเขารู้ว่าเป็นงานแข่งเรือปลอดเหล้า มีงานแข่งเรือเอกลักษณ์อื่นๆ มันมีเรื่องอุบัติเหตุ การพนันแอบแฝงอยู่ ที่เขาไม่ดื่มเหล้าเพราะมันเป็นเรื่องผลแพ้ชนะ พอ สสส. เข้ามากลายเป็นงานแข่งเรือปลอดเหล้า การที่บอกว่าปลอดเหล้าในงานแข่งเรือไม่ใช่ประเพณีมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จริงๆคืองานสลากภัต คนรุ่นหลังเข้าใจผิดเพราะเด็กๆเรียนรู้จากสื่อ”

ประชาชนในอำเภอเวียงสาเห็นด้วยกับการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะทำให้ไม่มีอุบัติเหตุ ไม่มีการทะเลาะวิวาท คนที่มาเชียร์จะสนุกสนานโดยไม่ต้องกังวลในเรื่องว่าจะเกิดการทะเลาะวิวาทตบตีกันในงานเหมือนตอนที่ยังไม่มีการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะในงานแข่งเรือยาวปลอดเหล้า จะห้ามขาย และห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเด็ดขาด และอยากให้ผู้นำชุมชนจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ควรปฏิบัติสืบทอดไปเรื่อยๆ สอดคล้องกับคำกล่าวของคุณอำพร ชัยปัญญา ที่กล่าวว่า

“เห็นด้วยกับการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า ทำให้ไม่มีอุบัติเหตุ ไม่มีการทะเลาะวิวาท อยากให้จัดงานแข่งเรือทุกปี และต้องเป็นงานที่ปลอดเหล้าด้วยนะ”

นักพากย์เรือแข่ง ฝายเรือยาวชน มีความเห็นสอดคล้องกันซึ่งเห็นด้วยกับการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะทำให้ไม่มีการตบตีทะเลาะวิวาทกันโดยเหล้าเป็นสาเหตุ ในงานจะมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายห้ามขายห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ให้แกนนำเยาวชนช่วยตรวจตราร้านค้าต่างๆ ถ้าพบเห็นก็จะมาแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ไปจับ คนส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวงานจะไม่ดื่มเหล้า ไม่ขายเหล้า เพราะหากขายหรือดื่มก็จะถูกมองว่าเป็นแกะดำ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“อยากให้มีการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่เกิดอุบัติเหตุ ดีกับคนในชุมชน ไม่สิ้นเปลืองเงินในการกินเหล้า”

“เห็นด้วยกับงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะไม่มีใครมาตีกัน”

จากการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีเวียงสาเกี่ยวกับกระบวนการการแข่งเรือปลอดเหล้า พบว่า งานแข่งเรือปลอดเหล้าเริ่มจากที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่มีการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงาน ซึ่งในช่วงแรกๆ การจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า ได้รับการต่อต้านเนื่องจากเคยปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน แต่ด้วยที่มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับและนับถือจากคนในหมู่บ้าน ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวปลอดเหล้าจึงเป็นไปได้ง่ายและได้รับการยอมรับในช่วงปีต่อๆ มา โดยมีหลายชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งชุมชนหลักจะมีเทศบาลเมืองน่าน เทศบาลท่าวังผา และ ท่าเวียงสา โดยเฉพาะของที่เวียงสาจะได้เริ่มต้นเป็นที่แรกเพราะมีการดื่มเหล้าเบียร์กันมาก และที่เวียงสาเป็นที่เดียวที่จะจัดงานแข่งเรือตรงกับวันออกพรรษา ซึ่งการจัดงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลากจะมีการจัดเลี้ยงสังสรรค์ดื่มกิน เพราะเป็นประเพณีที่ทุกคนจะมารวมตัวกัน ช่วยกันทำตานก๋วยสลากก่อนวันงาน ด้วยเหตุนี้ทำให้ที่เวียงสาได้เป็นชุมชนแรกที่ต้องการให้เป็นงานแข่งงานปลอดเหล้า ดังคำสัมภาษณ์

“เริ่มที่ สสส. ได้มีการสนับสนุนทุนเพื่อให้ทาง จ. น่าน เป็นงานแข่งเรือปลอดเหล้า ซึ่งมีหลายชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยชุมชนหลัก

จะมีเทศบาลเมืองน่าน เทศบาลท่าวังผา และ ท่าเวียงสา โดยเฉพาะของที่เวียงสาจะได้เริ่มต้นเป็นที่แรกเพราะมีการตีเหล็กเป็กรักกันมาก เนื่องจากที่เวียงสาเป็นการแข่งเรือที่จัดขึ้นในช่วงงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลาก ซึ่งเป็นที่เดียวที่จะจัดงานแข่งเรือตรงกับวันออกพรรษา ซึ่งการจัดงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลากจะมีการจัดเลี้ยงสังสรรค์ตีฆ้อง เพราะเป็นประเพณีที่ทุกคนจะมารวมตัวกัน ช่วยกันทำตานก๋วยสลากก่อนวันงาน ด้วยเหตุนี้ทำให้ที่เวียงสาได้เป็นชุมชนแรกที่ยากให้จัดงานแข่งงานปลอดเหล้า”

แต่มีข้อสังเกตว่า การจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าของทางเวียงสา ซึ่งนโยบายการรณรงค์งดเหล้าในงานประเพณีคือไม่มีการจำหน่ายหรือตีเหล็กตีแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน แต่ก่อนการแข่งขันจะมีพิธีการสู่ขวัญเรือ ซึ่งจะนำเรือขึ้นมาทำพิธีสู่ขวัญบนบกก่อนที่จะนำเรือลงแข่ง โดยในพิธีกรรมนั้นจะมีเหล้าเป็นองค์ประกอบคือเป็นเครื่องสังเวยแม่ย่านาง มีเหล้า 1 ขวดและไก่ 2 ตัว บางทีก็นำหัวหมูมาเพื่อทำพิธี มีพระสงฆ์เป็นผู้ทำพิธีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ปฏิบัติกันมานาน หลังจากเสร็จงานพิธีกรรมแล้ว ก็จะนำเหล้าออกไปจากงานทันที สอดคล้องกับคำบอกเล่าของคุณธัญญธิดา โรจนศิริภานุกุล ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

“...ซึ่งในการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าของทางเวียงสา นั้น ก็จะมีพิธีการสู่ขวัญเรือ ซึ่งจะเอาเรือขึ้นมาทำพิธีสู่ขวัญบนบกก่อนที่จะนำเรือลงแข่ง ซึ่งในพิธีก็มีจะเหล้าไก่คู่ (มีเหล้า 1 ขวดและไก่ 2 ตัว บางทีก็เอาหัวหมูมาเพื่อทำพิธี) โดยมีพระสงฆ์เป็นคนทำพิธีสู่ขวัญ เป็นความเชื่อของคนน่าน พองานพิธีกรรมเสร็จจะนำเหล้าออกไปจากงาน”

ด้านงบประมาณในการจัดงาน พบว่า มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน ซึ่งโครงการได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ(สสส.) และได้รับบริจาค จากภาคส่วนต่างๆ เช่น ธนาคาร องค์กรต่างๆที่อยู่ในชุมชน รวมถึงชาวบ้านที่ร่วมบริจาค โดยงบประมาณหลักคือเงินจากการบริจาค และที่เวียงสาผู้นำมีการบริหารจัดการที่ดีและโปร่งใส ทำให้ชาวบ้านและคนในชุมชนเชื่อใจผู้นำและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า อีกทั้งต้องการให้ดำรงอยู่ซึ่งประเพณีที่สวยงามและถือเป็นความมั่งคั่งของเมืองน่าน สอดคล้องกับคำกล่าวของนายกเทศมนตรีเวียงสา ดังว่า

“โครงการได้รับงบประมาณจาก สสส. และได้รับบริจาคจากภาคส่วนหน่วยงานต่างๆ เช่น ธนาคาร องค์กรต่างๆที่อยู่ในชุมชน รวมถึงชาวบ้าน ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่จะได้มาจากการบริจาค ซึ่งผู้นำชุมชนเชื่อว่าการที่โครงการได้รับการบริจาคที่มากมาย เนื่องจากผู้นำได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน และได้มีการบริหารจัดการเป็นไปด้วยความโปร่งใส ทำให้ชาวบ้านและคนในชุมชนเชื่อใจและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า เพื่อให้ดำรงอยู่ซึ่งประเพณีที่สวยงามและเป็นความมั่งคั่งของเมืองน่าน”

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดงาน พบว่า งานแข่งเรือปลอดเหล้า ได้รับความร่วมมืออย่างดีกับทุกภาคส่วน เพราะอยากให้คนในชุมชนห่างไกลพนัน มีสุขภาพที่ดีไม่ดื่มเหล้าเบียร์ ในขณะเดียวกันเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาตะวันออก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายกเทศมนตรีเวียงสา ดังว่า

“ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดงาน รวมถึงกรรมการส่วนมาก หรือเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ก็จะมาจากชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และคนในท้องถิ่น มีประชาชนภายในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมโดยการทำการประเพณี เพราะพอถึงเวลาทุกปีทางผู้จัดงานก็จะมีประเพณี เนื่องจากอยากให้ประชาชนบ้านมีส่วนร่วม เพราะก่อนที่จะจัดงานทุกครั้ง ทางเทศบาลก็จะพยายามดึงทุกภาคส่วนเข้ามาเพื่อให้มีส่วนร่วมทุกครั้ง ทั้งตำรวจ ทหาร ข้าราชการ ครู ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการบำนาญ ชาวบ้าน ซึ่งจะเชิญมาหมด ในปีแรกๆก็มีการต่อต้าน ทั้งเรื่องการพนัน และการห้ามเรื่องเหล้าเบียร์ เพราะผู้จัดต้องการให้เรือที่นำมาแข่ง เป็นเรือชุมชนที่มาจากชาวบ้าน เพื่ออยากให้เลี่ยงการพนัน และการดื่มเหล้าเบียร์ และอยากคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมล้านนา ตะวันออกและอนุรักษ์ไว้”

แต่ในมุมมองของร้านค้าที่ขายของในงานแข่งเรือปลอดเหล้า ซึ่งพ่อค้าแม่ค้า เห็นด้วยกับงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะทำให้เกิดผลดีต่อชุมชนมากคือ ไม่มีอุบัติเหตุ ไม่มีการทะเลาะวิวาท แต่ก็เป็นปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของพ่อค้าแม่ค้า เนื่องจากว่า ห้ามนำเหล้าเข้ามาขายในงาน ทำให้รายได้ลดลง สอดคล้องกับคำกล่าวของคุณเอนามสมมติ แม่ค้า ดังว่า

“พอเป็นงานปลอดเหล้า เขาห้ามนำเหล้าเข้ามาขาย ทำให้ขายของยาก เพราะแต่ก่อนหากมีเหล้ามาขายก็จะขายได้ง่าย เพราะคนส่วนใหญ่เวลามาดูแข่งเรือ ซึ่งถือว่าเป็นงานรื่นเริง ทุกคนก็อยากดื่มอยากกิน แต่พอมีกฎว่าห้ามขาย คนก็ไม่กล้าเข้ามาขาย ทำให้รายได้จากส่วนนี้ก็ขาดหายไป”

ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า มีการติดตามประเมินผลงานแข่งเรือปลอดเหล้า ภายหลังจากที่ดำเนินการแข่งเรียบร้อยแล้ว โดยการถอดบทเรียนทุกครั้ง มีการวิเคราะห์ผลดีผลเสียต่างๆ ด้าน ปัญหาข้อเสนอแนะเพื่อนำไปแก้ไขในปีต่อไป และมีการประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีคณะกรรมการออกแบบประเมินผลความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการประชาชน โดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน เพื่อนำผลการประเมินมาประชุมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายกเทศมนตรีเวียงสา ดังว่า

“มี เพราะหลังจากจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าเสร็จ จะทำการถอดบทเรียนทุกครั้ง (หลังงานเสร็จประมาณ 2-3 อาทิตย์) ซึ่งจะเชิญประธาน เลขา และผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมกันถอดบทเรียน ซึ่งจะพูดถึงทั้งเรื่อง

เหล่า และข้อบกพร่องในการจัดงานว่ามีปัญหาอะไร รวมทั้งมีการประเมินผล ซึ่งทางแผนจะส่งตรวจการประเมิน ในปีที่แล้วเกี่ยวกับปัญหาในเรื่องเหล่าหากใครไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกเรียกพบและมีการพูดคุยกัน พอได้ข้อสรุปเสร็จแล้ว ก็จะนำไปเรื่องนี้ไปถอดบทเรียนกับทางจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง”

คนในชุมชนอยากให้มีการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าทุกปี ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในด้านค่านิยม ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม กติกาชุมชน นโยบายสาธารณะในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการลดละเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งพฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เกิดความตระหนักมากขึ้น รวมทั้งปฏิบัติตามกติกาชุมชน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“ลดการทะเลาะวิวาท เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน เพราะแต่ละปีมีกองเชียร์มาครึกครื้นกัน ลดอุบัติเหตุ ค่านิยมดีขึ้นเปลี่ยนไปจากเดิม พฤติกรรมดีขึ้น”

(พระสงฆ์วัดบุญยืน)

“จากการประเมินผลจากการแข่งเรือปลอดเหล้า ทำให้เห็นว่าอุบัติเหตุลดลง 80-90% แล้ว ปัจจุบันจึงเริ่มขยายผลไปถึงในวัด เช่น งานศพ งานต่างๆ การทำกฐินสีขาว ผ้าป่าสีขาว แต่โครงการยังไม่ได้ขยายผลออกไปมาก แต่จะค่อยๆขยายผล ตอนนี้คนลดการดื่มเหล้าลงมาก อุบัติเหตุลดลง การทะเลาะวิวาทไม่มี อาจจะมีบ้างที่แอบกิน ซึ่งคิดว่าที่นั่นน่าจะ ได้ผลดีกว่าที่อื่น ชาวบ้านรับรู้ว่ามีใครดื่มเหล้าดื่มแอลกอฮอล์ก็จะเป็นที่รังเกียจของสังคม และมีการตั้งกติกาที่ชัดเจน มีบทลงโทษที่แรง และมีการจับจริง ซึ่งทุกคนก็รับรู้จนไม่มีใครกล้าทำ อีกอย่างที่นี่มีการส่งเข้าประกวดชิงรางวัลพระปกเกล้า ทำให้ชาวบ้านทุกคนช่วยและร่วมมือกันปฏิบัติตามกติกา”

(นายกเทศมนตรีเวียงสา)

จากการไปสังเกตการณ์ก่อนวันจัดงาน 1 วัน คือวันที่ 14 ตุลาคม 2560 พบว่า มีป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน แต่มีป้ายโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้านอาหาร ส่วนในร้านขายสินค้าพื้นเมืองไม่พบว่ามี การแอบขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่พบมีพายมาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการแข่งเรือ ไม่พบพ่อค้าหาบเร่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ไม่พบนักท่องเที่ยวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน แต่กลับพบเยาวชนประมาณ 2-3 คน ดื่มเบียร์ที่ทำน้ำซึ่งอยู่ในบริเวณงาน และได้ไปสอบถามได้ความว่ารู้สึกเสียใจที่ไม่มีการจัดงานแข่งเรือแต่ก็เข้าใจว่าที่จัดงานแข่งเรือไม่ได้เป็นเพราะอะไร

จากการไปสังเกตการณ์ในบริเวณที่จัดงาน ในวันที่ 15-16 ตุลาคม 2560 พบว่า มีป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ไม่มีป้ายโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ไม่พบพ่อค้าหาบเร่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ไม่พบว่ามี การแอบขาย

เครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในร้านขายสินค้าพื้นเมือง ไม่พบร้านขายน้ำตี้ม/น้ำอัดลมที่แอบขายเครื่องตี้ม แอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ไม่พบนักท่องเที่ยวตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน รวมทั้งไม่พบ เยาวชนที่ตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน รวมถึงการทะเลาะวิวาท หรืออุบัติเหตุที่ไม่พบ

อย่างไรก็ตาม ก็พบว่า มีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาเดินตรวจร้านค้าในบริเวณงาน มีนักท่องเที่ยว มีฝัฟายเรือที่เป็นเยาวชน มาเดินเที่ยวในงาน ซึ่งนักท่องเที่ยวบางคนก็ไม่ทราบว่ามี การจัดงานแข่งเรือ ส่วนพ่อค้าแม่ค้านั้น ก็มาจัดร้านขายของก่อนวันงาน 4 วัน

การเข้าร่วมโครงการนำร่องของสสส. แข่งเรือปลอดเหล้า-เบียร์ โดยได้รับความร่วมมือ จากสาธารณสุข โรงพยาบาล สรรพสามิต เจ้าหน้าที่ตำรวจ อปพร. อสม. และเยาวชนในเขตอำเภอ เวียงสา และจังหวัดน่าน จนเป็นประเพณีที่ลดอุบัติเหตุทางบก ทางน้ำ ไม่มีการทะเลาะวิวาทและ เสียชีวิต สามารถลดการพนันลงได้ โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากร้านค้าไม่จำหน่ายเครื่องตี้มที่มี ส่วนผสมของแอลกอฮอล์ในงาน ทั้งประชาชนผู้เข้าร่วมงาน นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ ให้ความร่วมมือร่วมรณรงค์แข่งเรือปลอดเหล้า

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า ในจังหวัดน่าน มีดังนี้

1. วิสัยทัศน์ของผู้ดำเนินการ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ผู้ดำเนินการ ประกอบด้วย นายอำเภอเวียงสา นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา สาธารณสุขอำเภอเวียงสา และจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคุณธัญญธิดา โรจน์ศิริภานุกุล ที่เป็นริ้วแรงที่สำคัญของการจัดงาน และเป็นจุดประกายในการขับเคลื่อน ได้เล็งเห็นความสำคัญของคุณภาพชีวิตประชาชนชาวเวียงสา ต้องการให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้ง การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต ที่ดีด้วย พร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์ ประเพณีแข่งเรือให้ยั่งยืนตลอดไปควบคู่ไปกับการไม่ให้มีการจำหน่าย หรือ ตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ในบริเวณงาน

2. ชุมชนเข้มแข็ง ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นกัน ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้นำ ชุมชนต้องการให้คนในชุมชนช่วยกันรักษาประเพณีแข่งเรือให้ยั่งยืน พร้อมกับให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า

3. เครือข่ายในการรณรงค์ มีการรณรงค์แข่งเรือปลอดเหล้าเบียร์ อย่างต่อเนื่องทุกปี โดยกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และร้านค้าในเขตเทศบาลตำบลเวียงสา ร่วมรณรงค์งดจำหน่ายเหล้า-เบียร์ภายใน งาน มีเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรเวียงสา สรรพสามิต อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อปพร. และ ชุดปฏิบัติการเครือข่ายงดเหล้า เข้าร่วมตรวจร้านค้า รวมทั้ง สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล และ เยาวชน ที่ร่วมรณรงค์แข่งเรือปลอดเหล้าเบียร์ และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน

4. ความเป็นอัตลักษณ์ของเรื่อน่าน เป็นเรือเอกลักษณ์น่าน คือ เป็นลักษณะเรือขุดจาก ไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโจ่งงอน ส่างาม และ ใช้ฝัฟายคนในท้องถิ่น ซึ่งเรือแข่งทุกประเภทต้องเป็นเรือเอกลักษณ์น่าน และเป็นสนามแรกและสนาม เดียวในจังหวัดน่านที่มุ่งเน้นเรือเอกลักษณ์น่าน โดยไม่มีคนจากต่างเมืองเข้ามาแข่ง ซึ่งมีกฎ กติกาที่ ชัดเจน

5. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการแข่งเรือปลอดเหล้า มีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบโดยทุกภาคส่วนช่วยกันประชาสัมพันธ์งาน เช่น ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเทศบาลตำบลเวียงสา และเสียงตามสายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุท้องถิ่น และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน ประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นพับ โปสเตอร์ การถ่ายทอดสดเคเบิลทีวี และการเผยแพร่ถ่ายทอดสดงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษาทางเว็บไซต์ www.nanlongboat.com และ ทางโทรศัพท์มือถือไทยพีบีเอส

นอกจากนี้ การแข่งขันเรือต่างๆ ปีจะมีการประชุมคณะกรรมการทุกภาคส่วน ชุมชนเรือแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความตระหนัก ห่วงแหน ในความเป็นอัตลักษณ์เรือเอกลักษณ์น่าน รวมทั้งทำความเข้าใจในระเบียบ กฎ กติกา อีกทั้งพ่อค้าแม่ค้าในจังหวัดน่าน ได้นำสินค้ามาจำหน่ายในงานตลอดระยะเวลา 4 วันก่อนการแข่งขัน มีประชาชนจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด และต่างประเทศมาใช้บริการร้านอาหาร ที่พัก เป็นจำนวนมาก ถือเป็นกำลังเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และที่สำคัญจากการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า-เบียร์ทำให้ลดการทะเลาะวิวาท ลดอุบัติเหตุ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554 - 2558 ไม่มีผู้เสียชีวิต

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น นำผลการศึกษามาอธิบายตามกรอบแนวคิดรูปแบบเหตุผล (Logic Model) ได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

จากการศึกษาพบว่า การจัดแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน มีการจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการอย่างชัดเจน โดยเจ้าภาพหลักคือเทศบาลตำบลเวียงสา มีผู้นำชุมชน คือ นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา ที่เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่เคารพของคนในชุมชน และเป็นตัวอย่างที่ดี รวมถึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรวจ สรรพสามิต สาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น ซึ่งต้องการให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี และมีความสุขกับประเพณีแข่งเรือ โดยเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแข่งเรือให้ดำรงต่อไปพร้อมกับให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีทั้งกาย ใจ และสังคม

กระบวนการ

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการแข่งเรือปลอดเหล้า มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ก่อนการดำเนินกิจกรรมย่อยของงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา คณะกรรมการหมู่บ้านจะออกประกาศคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในฝ่ายงานต่างๆ เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ กระบวนการดำเนินงานแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะการเตรียมงาน ระยะการปฏิบัติตามแผน ระยะการแข่งขัน และระยะหลังการแข่งขัน ซึ่งจะมีคณะกรรมการแต่ละชุดคอยกำกับดูแล เพื่อไม่ให้มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานแข่งขันเรือยาว แต่มีข้อสังเกตเกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อของคนเมื่อนานว่าก่อนการแข่งขันเรือ จะมีการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญเรือซึ่งจะมีสุราเป็นเครื่องสังเวย แต่เมื่อทำพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่จะเก็บสุราออกไปจากบริเวณงานทันที และที่สำคัญ ความเป็นเอกลักษณ์เรือน่าน ซึ่งเป็นลักษณะเรือขุดจากไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโจ่งงอน สง่างาม และใช้ฝีพายคนในท้องถิ่น ซึ่งเรือแข่งทุกประเภทต้องเป็นเรือเอกลักษณ์น่าน และเป็นสนามแรกและสนามเดียวในจังหวัดน่านที่มุ่งเน้นเรือเอกลักษณ์น่าน โดยไม่มีคนจากต่างเมืองเข้ามาแข่ง

ผลผลิต

จากการสังเกตการณ์พบว่า ในบริเวณงานแข่งขันเรือยาวทั้ง 2 วัน ตลอดระยะเส้นทางแข่งขัน 600 เมตร ไม่พบการตี้ม หรือการจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แต่อย่างใด รวมทั้งไม่พบป้ายโฆษณาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ถ้าพบเห็นใครตี้มหรือขาย ก็จะจับ และปรับทันที ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีจนไม่มีใครกล้าฝ่าฝืน ถ้าใครฝ่าฝืนทำก็จะกลายเป็นแกะดำ

ผลลัพธ์

จากการศึกษาพบว่า งานแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้งานแข่งเรือปลอดเหล้าประสบความสำเร็จ เพราะทุกคนไม่ยอมให้มีการทะเลาะวิวาทในงาน หรือเกิดอุบัติเหตุ เสียชีวิตในงานแข่งขันเรือยาว และทุกคนอยากให้จัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าเป็นประจำทุกปี สอดคล้องกับคำกล่าวของคุณสง่า กาละดี ฝ้ายเรือแข่ง ดังว่า

“เห็นด้วยกับงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะที่เวียงสาถือว่าเป็นงานประเพณี ซึ่งจะมีคนมาร่วมงานมากมาย เพราะงานแข่งเรือปลอดเหล้าจัดใหญ่ทุกปี ถือเป็นเรื่องที่ดี ที่ในงานแข่งเรือปลอดเหล้าห้ามขายและห้ามนำเหล้าเข้ามาในงาน เพราะจะได้ไม่มีคนเมาเข้ามาในงาน ไม่มีเหล้าในบริเวณงานและเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของเวียงสาด้วย”

ผลกระทบ

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนเกิดการเรียนรู้ เกิดความตระหนัก ใส่ใจในเรื่องสุขภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยมความเชื่อที่นำไปสู่การลด ละ เลิก การบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สารวัตรป้องกันปราบปรามพบว่า อุบัติเหตุลดลงมากกว่าตอนที่ยังไม่มีการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะในงานแข่งเรือปลอดเหล้า ห้ามขายและห้ามตี้มโดยเด็ดขาด

รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

จากการศึกษากระบวนการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่านตามข้อ 4.1 นั้น ก็นำผลการศึกษามาสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ใช้ชื่อว่า “LIRP Model” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) 2. ความเป็นอัตลักษณ์ (I=Identity) 3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation) สามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) เทศบาลตำบลเวียงสา มีผู้นำที่เข้มแข็ง คือ นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา ต้องการให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ชาวบ้านมีความศรัทธาและให้ความไว้วางใจแก่ผู้นำ ซึ่งที่ท่าเวียงสา เป็นที่แรกที่เริ่มต้นการแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะมีการตี้มเหล้าเปียร์กันมาก เนื่องจากงานแข่งเรือที่เวียงสาจัดขึ้นในวันออกพรรษาเป็นช่วงงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลาก ในการจัดงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลากจะมีการจัดเลี้ยงสังสรรค์ตี้มเหล้า เพราะเป็นประเพณีที่ทุกคนมารวมตัวกันช่วยกันทำตานก๋วยสลากก่อนวันงาน ด้วยเหตุนี้ทำ

ให้เวียงสาเป็นชุมชนแรกที่อยากให้เป็งานแข่งเรือปลอดเหล้า ซึ่งในการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าของทางเวียงสา นั้น จะมีพิธีการสู่ขวัญเรือ ซึ่งจะนำเรือมาทำพิธีสู่ขวัญบนบกก่อนที่จะนำเรือลงแข่ง ในพิธีจะมีเหล้า 1 ขวด ไก่ต้ม 2 ตัว บางทีก็เป็นหัวหมูมาทำพิธี โดยมีพระสงฆ์เป็นคนทำพิธีสู่ขวัญ ในช่วงแรกการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า ได้รับการต่อต้านเนื่องจากเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติกันมานาน แต่เวียงสามีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับนับถือจากคนในหมู่บ้าน ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวปลอดเหล้าเป็นไปได้ง่าย และได้รับการยอมรับในปีต่อๆ มา ซึ่งผู้นำชุมชนได้ประสานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาล รพ.สต. เพื่อมาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ชาวเรือ ผลที่ได้ในช่วงแรกประมาณร้อยละ 60 เพราะชาวบ้านยังไม่คุ้นเคย พอเข้าสู่ปีที่ 3 เริ่มได้ผลเกือบ 100% จากที่เคยถือเหล้าเข้ามา พอมีกฎ กติกาออกมาเริ่มมีแอบเอาเหล้าเข้ามาบ้างในช่วงแรกๆ แต่มาช่วงหลังกองเชียร์ที่เข้ามาในงานแข่งเรือปลอดเหล้า 100% เพราะมีกฎกติกาห้ามขาย ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน ผลที่ได้ตามมาก็คือ อุบัติเหตุลดลงมาก ซึ่งผู้นำชุมชนก็ได้มีการขยายผลต่อโดยการรณรงค์งดเหล้าในเรื่องอื่นๆ รวมทั้งมีการออกตรวจอย่างต่อเนื่องทุกปี (สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา, 15 ตุลาคม 2559)

2. ความเป็นอัตลักษณ์ (Identity) หมายถึงความเป็นเรือเอกลักษณ์นาน คือ เป็นลักษณะเรือขุดจากไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโง้งงอน สง่างาม และใช้ฝีพายคนในท้องถิ่น ซึ่งเรือแข่งทุกประเภทต้องเป็นเรือเอกลักษณ์นาน และเป็นสนามแรกและสนามเดียวในจังหวัดน่านที่มุ่งเน้นเรือเอกลักษณ์นาน โดยไม่มีคนจากต่างเมืองเข้ามาแข่ง และสามารถขยายเป็นต้นแบบแก่การแข่งขันเรือยาวในจังหวัดน่าน เช่น การแข่งเรือของท่าวังผากำลังเปลี่ยนรูปแบบการแข่งขันให้เป็นไปได้ในทางเดียวกัน เพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของการแข่งขันเรือล้านนาตะวันออกของจังหวัดน่าน

3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) กฎกติกาในชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดกติการ่วมกัน เช่น ห้ามขาย ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ในงาน ถ้าเจอก็จะจับและปรับทันที ห้ามเรือจากต่างเมืองเข้ามาแข่งขัน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation) ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณ เช่น อำเภอเวียงสา ส่วนราชการได้แก่ สรรพสามิต ตำรวจ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล รพ.สต. เป็นต้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัทไฟฟ้าหงสา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ สสส. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า รวมถึงเยาวชน พ่อค้าแม่ค้า และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ที่มีส่วนร่วมในการรณรงค์งดเหล้าเบียร์ ในงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าอย่างต่อเนื่องทุกปี

ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษารูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้า โดยจะศึกษาเฉพาะในวันที่มีการแข่งเรือคือในวันที่ 15 – 16 ตุลาคม 2560 เท่านั้น ซึ่งพบว่า ร้านค้าทุกร้านที่อยู่ในบริเวณงานรัศมี 600 เมตร ไม่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่พบผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในบริเวณงานแต่อย่างใด แต่หลังจากที่ดำเนินการแข่งขันเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้ชนะการแข่งขันจะนัดกันไปฉลองที่บ้าน ซึ่งจะมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ดื่มที่บ้าน ซึ่งนอกประเด็นการแข่งขันไปแล้ว

บทที่ 5

สรุปและการอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน และ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษากระบวนการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย นายกเทศบาลตำบลหรือผู้แทน ผู้นำชุมชน ผู้รักเรือแข่ง ตำรวจ พระสงฆ์ และผู้แทนสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (NGO) และประชาชนที่เข้าร่วมงานแข่งขันเรือยาว โดยเลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมงานแข่งเรือยาวมาแล้วมากกว่า 1 ครั้งและมีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมถึงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งขันเรือปลอดเหล้า ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

จากการศึกษา พบว่า ในช่วงแรกๆ งานประเพณีแข่งเรือมีบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเป็นผู้สนับสนุนหลัก ต่อมาปี 2547 จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีคนดื่มเหล้าเบียร์มากที่สุดอันดับหนึ่งของประเทศ ทางเครือข่ายสุขภาพและสาธารณสุขอำเภอ ไม่อยากให้มีปัญหาด้านสุขภาพเกิดขึ้นในชุมชน จึงร่วมกันรณรงค์โดยใช้งานประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นงานแข่งเรือที่คนเมืองน่านติดมากที่สุดในชุมชน และนำเรื่องไปปรึกษารัฐบาลจังหวัดเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ก็ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการแข่งขันเรือปลอดเหล้า ประกอบกับในปี 2551 ที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกมาบังคับใช้ ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวไม่มีเหล้าเบียร์ โดยความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่จะไม่รับงบสนับสนุนจากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้วยการทำ MOU กับเจ้าภาพหลักที่เป็นผู้จัดงานแข่งเรือ ไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่ให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งไม่มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงานแข่งเรือ ตลอดจนให้มีการเฝ้าระวังการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีตำรวจ และสรรพสามิตเข้ามาดำเนินการ

โครงการแข่งขันเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ได้เริ่มในปี 2549 โดยมีคำขวัญว่า “คนน่านภูมิใจ แข่งเฮ้อยิ่งใหญ่ บ่มีเหล้าเบียร์” ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดน้อยลง ซึ่งสนามแข่งเรือยาว อำเภอเวียงสา ได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยผ่านทางแผนทุนอุปถัมภ์เชิงรุกเพื่อทดแทนธุรกิจแอลกอฮอล์ ด้านประเพณี วัฒนธรรม งานประจำปี และดนตรี โดยสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) โดยต้องมีเงื่อนไขคือ ผู้รับการสนับสนุนต้องไม่รับการสนับสนุนทุกประเภทจากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทั้งผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดเขตปลอดแอลกอฮอล์อย่างชัดเจน รวมทั้ง การปลอดการโฆษณาส่งเสริมการขาย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้แก่ เขตห้ามดื่มห้ามจำหน่าย ตามกฎหมาย ได้แก่ ศาลาสนสถาน สถานศึกษา สถานที่ราชการ สวนสาธารณะ บัมน้ำมัน เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายเรื่องการลดแลกแจกแถมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการโฆษณา

ประชาสัมพันธ์ การเข้มงวดเรื่องเวลาจำหน่าย และการจำหน่ายแก่เด็ก การไม่ออกใบอนุญาตให้จำหน่ายในพื้นที่งาน โดยเฉพาะร้านค้าเร่ รวมถึงการควบคุมการดื่มแอลกอฮอล์ในขบวนแห่ประเพณีของพื้นที่ และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณงาน

กระบวนการวางแผนและการดำเนินงาน

การวางแผนของคณะกรรมการ มีการวางระบบงานที่ชัดเจน ก่อนการดำเนินกิจกรรมย่อยของงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา คณะกรรมการหมู่บ้านจะออกประกาศคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในฝ่ายงานต่างๆ เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ เมื่อได้รับมอบหมายจากส่วนกลางของหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการเรือสวยงามจะนำประเด็น และคำสั่งมาพิจารณาเพื่อวางแผนดำเนินการต่อไป โดยแบ่งกระบวนการออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะการเตรียมงาน คือ ประธานคณะกรรมการเรือสวยงามจะเรียกประชุมย่อยในหมู่คณะกรรมการ เพื่อระดมข้อเสนอในการวางแผนและกำหนดรูปแบบที่จะส่งเข้าประกวดในปีนั้น เมื่อข้อเสนอได้รับการพิจารณาและโหวตเลือกเป็นที่ยุติ ประธานจะแบ่งภาระงานตามความสามารถ ซึ่งจะอ้างอิงจากผลงานในปีที่ผ่านมา

2. ระยะการปฏิบัติตามแผน คือ เมื่อได้รับมอบหมายภาระหน้าที่แล้ว คณะกรรมการจะแยกย้ายเพื่อไปดำเนินการตามที่ตนเองได้รับผิดชอบ เช่น การดูแลควบคุมการใช้จ่าย การดูแลงานศิลปงานตกแต่ง และทีมช่างฟ้อนล่องน่านจะมีการฝึกซ้อม ส่วนใหญ่กิจกรรมเกือบทั้งหมดจะดำเนินการที่วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน

3. ระยะการแข่งขัน คือ เมื่อดำเนินการทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้ที่มีบทบาทในการควบคุมเรือให้ล่องน้ำ จะมีบทบาทตรวจสอบความเรียบร้อย ก่อนที่จะนำเรือเข้าสู่งการแข่งขัน หากพบข้อผิดพลาดจะต้องแก้ไขโดยทันที แต่บ้านบุญเรืองมีหนองน้ำที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำน่าน ทำให้สามารถประกอบชิ้นส่วนบางอย่างในแม่น้ำได้เลย

4. ระยะหลังการแข่งขัน คือ หลังจากแข่งขันเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการทุกคนจะมีหน้าที่ในการเก็บสิ่งของที่นำมาตกแต่งเรือ หากสิ่งของชิ้นใดสามารถใช้ได้ในปีต่อไปจะต้องเก็บรักษาไว้ก่อน หากสิ่งใดใช้ไม่ได้จะกำจัดทิ้ง เป็นที่น่าสังเกตว่าหลังเสร็จงานแล้ว จะเป็นช่วงที่คณะกรรมการจะได้เริ่มต้นการเฉลิมฉลองกับความสำเร็จที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ประเภทเรือสวยงาม ซึ่งทุกปี บ้านบุญเรืองจะได้รางวัลชนะเลิศในการประกวดเรือสวยงาม การเลี้ยงฉลองในเวลากลางคืน มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีการเปิดเพลงสนุกสนาน

อย่างไรก็ตาม ในการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าของทางเวียงสา นั้น จะมีพิธีการสู่ขวัญเรือ ซึ่งจะนำเรือมาทำพิธีสู่ขวัญบนบกก่อนที่จะนำเรือลงแข่ง ในพิธีจะมีเหล้า 1 ขวด ไก่ต้ม 2 ตัว บางทีก็เป็นหัวหมูมาทำพิธี โดยมีพระสงฆ์เป็นคนทำพิธีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นประเพณี และความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมีการทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมการตัดต้นตะเคียน พิธีกรรมการอัญเชิญเจ้าแม่ตะเคียนให้ไปสิงสถิตในเรือแข่งของหมู่บ้าน และพิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญเรือแข่ง ซึ่งพิธีกรรมความเชื่อ ประเพณี และสุรานั้น เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจนสืบทอดมาถึงปัจจุบันว่าการทำพิธีกรรมต่างๆ นั้น ของที่ใช้ประกอบในการทำพิธีกรรมจะมีสุราด้วยเสมอ โดยจะใช้สุราขาว เป็นเครื่องสังเวย ก่อนการแข่งขันเรือยาวจะมีการนำเครื่องสังเวยมาทำพิธีกรรมต่างๆ เมื่อเสร็จจากงานพิธีกรรมเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะช่วยกันเก็บสุราออกไปจากบริเวณงาน เพื่อไม่ให้มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลยในวันแข่งขันเรือยาว รวมทั้งไม่มีการจำหน่าย หรือดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน มีดังนี้

1. วิสัยทัศน์ของผู้ดำเนินการ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยมีคุณธัญญธิดา โรจนศิริ ภาณุกุล ที่เป็นริ้วแรงที่สำคัญของการจัดงานและเป็นจุดประกายในการขับเคลื่อน ได้เล็งเห็นความสำคัญของคุณภาพชีวิตประชาชนชาวเวียงสา ต้องการให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต ที่ดีด้วย พร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีแข่งเรือให้ยั่งยืนตลอดไป ควบคู่ไปกับการไม่ให้มีการจำหน่าย หรือ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน

2. ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนต้องการให้คนในชุมชนช่วยกันรักษาประเพณีแข่งเรือให้ยั่งยืน พร้อมกับให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้า

3. เครือข่ายในการรณรงค์ มีการรณรงค์แข่งเรือปลอดเหล้าเปียร์ อย่างต่อเนื่องทุกปี โดยกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และร้านค้าในเขตเทศบาลตำบลเวียงสา ร่วมรณรงค์จัดจำหน่ายเหล้า-เปียร์ภายในงาน มีเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรเวียงสา สรรพสามิต อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อปพร. และ ชุดปฏิบัติการเครือข่ายงดเหล้า เข้าร่วมตรวจร้านค้า รวมทั้ง สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล และเยาวชน ที่ร่วมรณรงค์แข่งเรือปลอดเหล้าเปียร์ และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน

4. ความเป็นอัตลักษณ์ของเรื่อน่าน เป็นเรือเอกลักษณ์น่าน คือ เป็นลักษณะเรือขุดจากไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโจ่งงอน สง่างาม และใช้ฝีพายคนในท้องถิ่น ซึ่งเรือแข่งทุกประเภทต้องเป็นเรือเอกลักษณ์น่าน และเป็นสนามแรกและสนามเดียวในจังหวัดน่านที่มุ่งเน้นเรือเอกลักษณ์น่าน โดยไม่มีคนจากต่างเมืองเข้ามาแข่ง ซึ่งมีกฎ กติกาที่ชัดเจน

5. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการแข่งเรือปลอดเหล้า มีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบโดยทุกภาคส่วนช่วยกันประชาสัมพันธ์งาน เช่น ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเทศบาลตำบลเวียงสา และเสียงตามสายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุท้องถิ่น และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน ประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นพับ โปสเตอร์ การถ่ายทอดสดเคเบิลทีวี และการเผยแพร่ถ่ายทอดสดงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษา ทางเว็บไซต์ www.nanlongboat.com และ ทางโทรศัพท์มือถือไทยพีบีเอส

2. รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน

รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ใช้ชื่อว่า “LIRP Model” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) 2. ความเป็นอัตลักษณ์ (I=Identity) 3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation)

1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) เทศบาลตำบลเวียงสา มีผู้นำที่เข้มแข็ง คือนายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา ต้องการให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ชาวบ้านมีความศรัทธาและให้ความไว้วางใจแก่ผู้นำ ในช่วงแรกการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า ได้รับการต่อต้านเนื่องจากเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติกันมานาน แต่เวียงสา มีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับนับถือจากคนในหมู่บ้าน ทำให้งานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าเป็นไปได้อย่าง

2. ความเป็นอัตลักษณ์ (I=Identity) หมายถึงความเป็นเรือเอกลักษณ์นาน คือ เป็นลักษณะเรือขุดจากไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโง้งงอน สง่างาม และใช้ฝีพายคนในท้องถิ่น ซึ่งเรือแข่งทุกประเภทต้องเป็นเรือเอกลักษณ์นาน และเป็นสนามแรกและสนามเดียวในจังหวัดน่านที่มุ่งเน้นเรือเอกลักษณ์นาน โดยไม่มีคนจากต่างเมืองเข้ามาแข่ง และสามารถขยายเป็นต้นแบบแก่การแข่งขันเรือยาวในจังหวัดน่าน

3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) กฎกติกาในชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดกติการ่วมกัน เช่น ห้ามขาย ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ในงาน ถ้าเจอก็จะจับและปรับทันที ห้ามเรือจากต่างเมืองเข้ามาแข่งขัน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation) ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณ เช่น อำเภอเวียงสา ส่วนราชการได้แก่ สรรพสามิต ตำรวจ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล รพ.สต. เป็นต้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดน่าน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัทไฟฟ้าหงสา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ สสส. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า รวมถึงเยาวชน พ่อค้าแม่ค้า และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ที่มีส่วนร่วมในการรณรงค์งดเหล้าเบียร์ ในงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าอย่างต่อเนื่องทุกปี

การอภิปรายผล

ประเพณีการแข่งเรือจังหวัดน่าน ในช่วงแรกงานประเพณีแข่งเรือมีบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเป็นผู้สนับสนุนหลัก ต่อมาปี 2547 จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีคนดื่มเหล้าเบียร์มากที่สุดอันดับหนึ่งของประเทศ ทางเครือข่ายสุขภาพและสาธารณสุขอำเภอ ไม่อยากให้มีปัญหาด้านสุขภาพเกิดขึ้นในชุมชน จึงร่วมกันรณรงค์โดยใช้งานประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นงานแข่งเรือที่คนเมืองน่านติดมากที่สุด ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวไม่มีเหล้าเบียร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศเทพ วงศ์วัชรไพบูลย์ (มปป.) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าได้อะไรมากจากงานแข่งเรือไม่มีเหล้าเบียร์ พบว่า จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากรถและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงงานประเพณีแข่งเรือนัดเปิด-ปิดสนามระหว่างปี 2549 -2556 มีผู้บาดเจ็บลดลงร้อยละ 91.35 มีจำนวนผู้เสียชีวิต 4 ราย จึงขอความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่จะไม่รับงบสนับสนุนจากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้วยการทำ MOU กับเจ้าภาพหลักที่เป็นผู้จัดงานแข่งเรือ ไม่ให้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งไม่มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงานแข่งเรือ

รูปแบบการแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่าน ใช้ชื่อว่า “LIRP Model” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) 2. ความเป็นอัตลักษณ์ (I=Identity) 3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation)

1. ผู้นำชุมชน (L=Leadership) หมายถึงการมีผู้นำที่เข้มแข็ง ต้องการให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ชาวบ้านมีความศรัทธาและให้ความไว้วางใจแก่ผู้นำ ซึ่งที่ท่าเวียงสาเป็นที่แรกที่เริ่มต้นการแข่งเรือปลอดเหล้า เพราะมีการดื่มเหล้าเบียร์กันมาก เนื่องจากงานแข่งเรือที่เวียงสาจัดขึ้นในวันออกพรรษาเป็นช่วงงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลาก ในการจัดงานประเพณีงานบุญตานก๋วยสลากจะมีการจัดเลี้ยงสังสรรค์ดื่มเหล้า เพราะเป็นประเพณีที่ทุกคนมารวมตัวกันช่วยกันทำทานก๋วยสลากก่อนวันงาน ซึ่งในการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าของทางเวียงสา นั้น จะมีพิธีการสู่ขวัญเรือ ซึ่งจะนำเรือมาทำพิธีสู่ขวัญบนบกก่อนที่จะนำเรือลงแข่ง ในพิธีจะมีเหล้า 1 ขวด ไก่ต้ม 2 ตัว

บางทีก็เป็นหัวหมุมทำพิธี โดยมีพระสงฆ์เป็นคนทำพิธีสู่ขวัญ ในช่วงแรกการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า ได้รับการต่อต้านเนื่องจากเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติกันมานาน แต่เวียงสามิผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับนับถือจากคนในหมู่บ้าน ทำให้งานประเพณีแข่งเรือยาวปลอดเหล้าเป็นไปได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเศษศรี ศรีประเสริฐ และคณะ (2548 อ้างถึงใน เกตุ สมบัติแก้ว , 2550) ที่กล่าวว่า มีผู้เสพผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการอบรมจากค่ายศูนย์ขวัญน่าน จากการแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงบูรณาการตามโครงการศูนย์ขวัญน่าน จังหวัดน่าน คิดเป็นร้อยละ 95 ไม่กลับไปเสพซ้ำ หัวใจสำคัญของการดำเนินงานตามโครงการศูนย์ขวัญน่าน ได้แก่ ผู้นำชุมชน/ภาวะผู้นำ การใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง การสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน การใช้ความเป็นมนุษย์เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกัน การใช้กระบวนการทางจิตและสังคม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

2. ความเป็นอัตลักษณ์ (I=Identity) หมายถึงความเป็นเรือเอกลักษณ์น่าน คือ เป็นลักษณะเรือขุดจากไม้ท่อนยาว มีการแกะสลักหัวและหางเรือเป็นรูปพญานาค อ้าปาก ชูคอ มีเขี้ยวโค้งงอน สง่างาม และใช้ฝีพายคนในท้องถิ่น ซึ่งเรือแข่งทุกประเภทต้องเป็นเรือเอกลักษณ์น่าน และเป็นสนามแรกและสนามเดียวในจังหวัดน่านที่มุ่งเน้นเรือเอกลักษณ์น่าน โดยไม่มีคนจากต่างเมืองเข้ามาแข่ง และสามารถขยายเป็นต้นแบบแก่การแข่งขันเรือยาวในจังหวัดน่าน เช่น การแข่งเรือของท่าวังผากำลังเปลี่ยนรูปแบบการแข่งขันให้เป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของการแข่งขันเรือล้านนาตะวันออกของจังหวัดน่าน

3. กติกาชุมชน (R=Community Rules) กฎกติกาในชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดกฎกติการ่วมกัน เช่น ห้ามขาย ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ในงาน ถ้าเจอก็จะจับและปรับทันที ห้ามเรือจากต่างเมืองเข้ามาแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกตุ สมบัติแก้ว (2550) ที่พบว่า ประชาคมแต่ละตำบลและหมู่บ้าน จะมีการกำหนดกฎ ระเบียบของหมู่บ้านขึ้นมารองรับ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เริ่มตั้งแต่การตักเตือนผู้ฝ่าฝืนที่มีการดื่มหรือมีการจัดเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร อาญาเมือง และอมร สุวรรณนิมิต (2556) ที่พบว่า การใช้กฎกติกาหมู่บ้านในการควบคุมและเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันจนสามารถจัดงานศพปลอดเหล้าได้ 6 งาน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน (P=Participation) ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณ เช่น อำเภอเวียงสา ส่วนราชการได้แก่ สรรพสามิต ตำรวจ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล รพ.สต. เป็นต้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัทไฟฟ้าหงสา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ สสส. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า รวมถึงเยาวชน พ่อค้าแม่ค้า และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ที่มีส่วนร่วมในการรณรงค์งดเหล้าเบียร์ ในงานประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าอย่างต่อเนื่องทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของอาภรณ์ จันทร์สมวงศ์ (2554) ที่พบว่ามีการกำหนด กฎ กติกาหรือระเบียบร่วมกัน ทั้งที่มาจากมาตรการชุมชน และเป็นต้นแบบนำร่องปลอดเหล้าในงานประเพณีอื่นๆ มีการตรวจตราและเฝ้าระวังการฝ่าฝืนระเบียบกฎหมายโดยเฉพาะ ในช่วงเทศกาลจัดงาน ทางจังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศนโยบายสนับสนุนอย่างชัดเจน และมีการทำงานสร้างความเข้มแข็งจากรากฐานชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง เหตุปัจจัยความสำเร็จได้แก่ ความร่วมมือของภาคี ผู้นำ และการสื่อสารทางสังคม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของกมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง (2540) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเกิดจากความเต็มใจ

และความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ อันจะทำให้เกิดความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำ “LIRP Model” ไปใช้

1. ผู้นำชุมชน จากการวิจัยพบว่า ผู้นำมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ผู้นำชุมชนนอกจากจะมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เข้าใจกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เป็นอย่างดีแล้ว ผู้นำควรจะมีการเรียนรู้ตลอดเวลาเพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว จะได้นำความรู้มาพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำชุมชนควรเป็นบุคคลต้นแบบในการไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสนับสนุนให้มีการบังคับใช้มาตรการ กฎ หรือระเบียบตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
2. ความเป็นอัตลักษณ์ จากการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมความเข้าใจความเป็นอัตลักษณ์เรือเอกลักษณ์น่าน เรือแข่งเวียงสาพร้อมกับการส่งเสริมสุขภาพชุมชน โดยใช้ประโยชน์จากการประชาสัมพันธ์ความเป็นอัตลักษณ์เรือเอกลักษณ์น่านร่วมกับการส่งเสริมสุขภาพชุมชน
3. กติกาชุมชน จากการวิจัยพบว่า กฎกติกาชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดกติการ่วมกัน ดังนั้นควรเคารพกติกาชุมชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเพื่อความสงบสุขของชุมชน
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กิจกรรม/โครงการสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นโยบายการสนับสนุนการรณรงค์การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากใช้งานบุญประเพณีแข่งเรือยาวในการขับเคลื่อนรณรงค์การลดเหล้าแล้ว ควรขยายผลการรณรงค์ลดเหล้าในงานบุญประเพณีอื่นๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะเพื่อสนับสนุนการลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นในคนหนุ่มมาก โดยเชื่อมโยงกับค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการแข่งเรือลดเหล้า ดังนั้น จึงควรศึกษากระบวนการทุนทางสังคมที่ใช้ควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่ามีมาตรการอะไรบ้างที่ใช้ควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. ควรศึกษารูปแบบการลดเหล้าในงานบุญประเพณีอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของประชาชนและลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2540). ประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ประชาชนการมีส่วนร่วมทางการเมือง องค์กรเอกชนกับบทบาทในการตรวจสอบการเลือกตั้งสู่การเมืองใหม่ และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย.
- กันต์ เขียวรุ่งโรจน์ และคณะ. (2548). รายงานผลสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงโรคไม่ติดต่อและการบาดเจ็บ พ.ศ.2547-2548. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- กวินธร เสถียร และ พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2557). รายงานวิจัยเรื่อง โครงการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ในประเพณีการแข่งขันเรือ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. สนับสนุนโดยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกตุ สมบัติแก้ว. (2550). รูปแบบการกำหนดมาตรการเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. วิทยุวารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- คณะกรรมการฝ่ายสรุปผลและประเมินผล เทศบาลตำบลสตึก. (2555). โครงการจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารีประจำปี 2555. เทศบาลตำบลสตึก จังหวัดบุรีรัมย์.
- ชมรมเครือข่ายนักธุรกิจ K SME Care ภาคเหนืออำเภอ (2555). จังหวัดน่าน กำหนดจัดงานประเพณีแข่งขันเรือ "ชิงถ้วยพระราชทาน" (ปลอดเหล้า-เบียร์) นัดเปิดสนาม เตรียมรับนักท่องเที่ยว 15-16 กันยายน 2555. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2559 สืบค้นได้จาก <http://www.ksmecareorth.com/news/view/1347680808.html>
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน. วิทยุวารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิวาวรรณ สกุลจันทร์. (มปป). ทิศนคติต่องานบุญปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดการพนัน อำเภออย่างชุมชนน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. สืบค้นวันที่ 6 ธันวาคม 2558 สืบค้นจาก https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=13&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwig8LnN5f3JAhVHBY4KHU5xCz04ChAWCCUwAg&url=http%3A%2F%2F203.157.165.4%2Fssko_presents%2Ffile_presents%2F3100903725413-11-7116.doc&usq=AFQjCNEL-6rIAYeU82EDityELTNmMMcCYw&sig2=aQgadEUxjwemp3Cl_Yh_-Q&bvm=bv.110151844,d.c2E
- ธเนศ ขำเกิด. (2545). การประเมินผลการฝึกอบรมตามรูปแบบการประเมินของเคริกแพททริค (Kirkpatrick). วารสารเทคโนโลยี (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น), ปีที่ 28 ฉบับที่ 160 (ธ.ค. 43-ม.ค. 44).
- น่านลองโบ้ท. (2556). สนามแข่งขัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2559 สืบค้นได้จาก <http://www.nanlongboat.com>
- พงศ์เทพวงศ์วีชรโพบูลย์.(มปป.).คนน่านได้อะไรจากงานแข่งเรือไม่มีเหล้าเบียร์. เอกสารประกอบการประชุมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมคุณภาพ.

- พูนสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). **กลวิธีแนวแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. ในทวีทอง หงวิวัฒน์, กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- ภาวิณี เทพคำราม. (2556). **แข่งเรือปลอดเหล้า วัฒนธรรมสร้างสุข สนุกปลอดภัย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2559 สืบค้นได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/212-แข่งเรือปลอดเหล้า วัฒนธรรมสร้างสุข สนุกปลอดภัย.html>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2551). **แนวการศึกษาชุดวิชา การประเมินและการจัดการโครงการ ประเมิน 24702 หน่วยที่ 1-7. บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช**
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2544). **การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวลักษณ์ อนุรักษ์ และ จิราวรรณ สิทธิโชค. (2551). การศึกษากระบวนการรณรงค์ประเพณีแข่งเรือปลอดเหล้าเปียร์ จังหวัดน่าน ในปี 2549-2550. **วารสารสุขภาพภาคประชาชน ภาคเหนือ.20(5): 44-48.**
- ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2559). **เรื่องเล่าที่คนรู้ผิด**. กรุงเทพมหานคร: Sook Publishing.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2544). **กลยุทธ์การวิจัยเพื่อพัฒนางาน วิจัยเพื่อพัฒนาองค์กร**. นนทบุรี: จตุพรดีไซน์.
- สุภาพร อาญาเมือง และอมร สุวรรณนิมิต. (2556). บทความ “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในชุมชนชนบทจังหวัดบุรีรัมย์”. **วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 9 การวิจัยสู่ประชาคมอาเซียน**. สำนักงานกองบรรณาธิการกองส่งเสริมการวิจัยและบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาภรณ์ จันทน์สมวงศ์. (2554). **เอกสารชุดความรู้งานรณรงค์งดเหล้า**. แข่งเรือปลอดเหล้าจังหวัดน่าน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า.
- อำพร ปวงรังษี. (2551). **กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม: กรณีศึกษาประเพณีแข่งเรือชุมชนบ้านดอนไชย ตาบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ พช.ม.,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Keeves, P. J. (1988). “Educational research methodology, and measurement: An international handbook”. Oxford, England: Pergamon Press.
- Pankratz, D. (2008). Program Evaluation and Community Schools of the Arts: Purposes, Concepts, and Tool. Retrieves on 22 November, 2008 from <http://www.nationalguild.org/pdf/ProgramEval.pdf>
- Raj, M. (1996). **Encyclopadic of psychology and education**. Volumn 3 (M-Z). New Delhi: ANMOL Publications PVT.
- Steiner, Elizabeth. (1988). **Educology**. Sydney : NSW.

ภาพกิจกรรมงานแถลงข่าวแข่งเรือปลอดเหล้า

บันทึกข้อตกลง

เรื่อง งานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน ปลอดเหล้า-เบียร์ และ บุหรี่ ประจำปี ๒๕๕๙

จากสถานการณ์การดื่มเหล้า เบียร์ของจังหวัดน่าน อยู่ในระดับต้นๆ ของประเทศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยประชากรและสังคม โดยรวม ได้แก่ การทะเลาะเบาะแว้ง อาชญากรรม อุบัติเหตุ บาดเจ็บ พิการและเสียชีวิต รวมทั้งมีผลระยะยาวต่ออัตราการเกิดโรคเรื้อรัง อันได้แก่ มะเร็ง ความดันโลหิตหัวใจ ปัญหาด้านสังคมนับตั้งแต่การทะเลาะเบาะแว้ง อาชญากรรม ความรุนแรง ปัญหาเยาวชน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ตลอดจนถึงการด้อยคุณภาพในการดำรงชีวิต การศึกษาเล่าเรียน และสุขภาพของประชาชน

- ๑. งานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่านปลอดเหล้า-เบียร์ และ บุหรี่ งดโฆษณา งดจำหน่ายเครื่องดื่มเหล้า เบียร์ และ งดสูบบุหรี่
- ๒. กำหนดพื้นที่จัดงานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน ปลอดเหล้า-เบียร์ และ บุหรี่ เป็นพื้นที่ปลอดค้าย ปลอดเหล้า-เบียร์ และ บุหรี่
- ๓. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรที่จัดกิจกรรม ชุมชน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์งานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน ปลอดเหล้า-เบียร์ และ บุหรี่อย่างจริงจัง
- ๔. เปิดพื้นที่สร้างสรรของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้เข้าร่วมเพื่อทำกิจกรรมในงานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน ปลอดเหล้า-เบียร์ และ บุหรี่
- ๕. หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบทางกฎหมาย เข้มงวดให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ อย่างเคร่งครัด

ประกาศ ณ วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙

[Signature]

(นายสุวัฒน์ พรมสุวรรณ)
ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

[Signature]

(นายภณสิทธิ์ ชาญวงศ์)
รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

[Signature]

(พระสุนทรธรรมา)
รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน
และ ประธานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดน่าน

[Signature]

(นายภิรมย์ เทพสุคนธ์)
ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

[Signature]

(นายธีรพล วงศ์สิทธิ์)
นายกสมาคมเรือแข่งจังหวัดน่าน

[Signature]

(นายสุรพล เขียวสุตร)
นายกเทศมนตรีเมืองน่าน

[Signature]

(นายวิโรจน์ วัฒนท็อก)
นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา

[Signature]

(นายโชคนิพนธ์ เจริญวิมลศักดิ์)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบัว

[Signature]

(นายสง่า อินญา)
ประธานชมรมเรือแข่งอำเภอท่าลี่

[Signature]

(ต.ทศพร กันทะ)
ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล...

[Signature]

เจ้าภาพจัดการแข่งขันเรือ บ้านหนองเรือ

[Signature]

เจ้าภาพจัดการแข่งขันเรือ บ้านท่าล้อ

ภาคผนวก

กำหนดการจัดงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษาดานก้วยสลากวัดบุญยืน(พระอารามหลวง)
อำเภอเวียงสา ซึ่งด้วยพระราชทานฯ ประจำปี 2559 วันที่ 15-16 ตุลาคม 2559
ณ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำน่าน (ท่าน้ำบ้านปากกล้วย)

วันเสาร์ที่ 15 ตุลาคม 2559

- เวลา 08.00 น. - คณะกรรมการจัดงาน หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า ประชาชน และแขกผู้มีเกียรติ พร้อมกัน ณ กองอำนวยการ
- เวลา 08.20 น. - เรือแข่งและตัวแทนเรือแข่งทุกลำ พร้อมกัน ณ บริเวณหน้ากองอำนวยการ ยกเว้นเรือคู่ที่ 1-3 เรือแข่งชั้นเรือเอกลักษณ์น่านซึ่งเป็นเรือตีกลองล่องน่าน พร้อมกัน ณ จุดตรวจสอบฝีพาย-จุดปล่อยมือ เพื่อเตรียมพร้อมในการโชว์เรือตีกลองล่องน่าน และเตรียมพร้อมในการแข่งขัน
- เวลา 08.30 น. - ขบวนอัญเชิญถ้วยพระราชทานฯ นำโดยวงดุริยางค์โรงเรียนสา เริ่มเดินจากเทศบาลตำบลเวียงสาตรงไปผ่านสี่แยกไฟแดงแล้วเลี้ยวซ้ายแยกร้านอาหารผิวเคลื่อนขบวนไปยังกองอำนวยการ
- เวลา 09.09 น. - เจ้าหน้าที่อัญเชิญถ้วยพระราชทานฯ ขึ้นประดิษฐานหน้าพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- วงดุริยางค์โรงเรียนสา บรรเลงเพลงมหาฤกษ์
- เวลา 09.45 น. - ประธานพิธี นายจรินทร์ จักกะพาก อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มาถึงบริเวณงาน
- ประธานคณะกรรมการดำเนินงานและคณะกรรมการดำเนินงานเข้าแถว ณ จุดกล่าวรายงาน
- ประธานในพิธี ถวายราชสักการะหน้าพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ประธานในพิธีประจำแท่นกล่าวเปิด
- ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน (คุณวิโรจน์ หวันทอก นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา) กล่าวรายงานถึงวัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษาดานก้วยสลากวัดบุญยืน(พระอารามหลวง) อำเภอเวียงสา ซึ่งด้วยพระราชทานฯ ประจำปี 2559
- ประธานในพิธีกล่าวเปิดงาน
- ประธานในพิธีลั่นฆ้องชัย 3 ครั้ง วงดุริยางค์โรงเรียนสา บรรเลงเพลงมหาฤกษ์
- เรือทุกลำร่วมกันร้องไชโย พร้อมเสียงพลุดังขึ้น
- การแสดงของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56
- ขบวนเรือสวยงามล่องเรือโชว์ผ่านกองอำนวยการ ตามด้วยขบวนเรือเอกลักษณ์น่าน(เรือมะเก่า) ตีกลองล่องน่าน ตีฆ้อง ปาน เป่าแฉ่ พายโชว์
- การแข่งเรือเอกลักษณ์น่าน(เรือมะเก่า) คู่พิเศษ
- เริ่มการแข่งขันเรือยาวประเภทต่างๆ ตามสูจิบัตร

วันอาทิตย์ที่ 16 ตุลาคม 2559

เวลา 09.00 น. - เริ่มการแข่งขันประเภทเรือเอกลักษณะน้ำวน(เรือมะเก่า) และเรือยาว ตามสูจิบัตร

เวลา 16.00 น. - ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน กล่าวรายงาน

- ประธานในพิธี มอบรางวัลเรือเอกลักษณะน้ำวน(เรือมะเก่า) เรือยาวที่ชนะเลิศการแข่งขันแต่ละประเภท และปิดงานประเพณีแข่งเรือวันออกพรรษาทานก๋วยสลาก วัดบุญยืน(พระอารามหลวง) อำเภอเวียงสา ซึ่งถวายพระราชทานฯ ประจำปี 2559
- ร่วมร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี 1 จบ
- เสริ้จพิธี

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

รายชื่อ	ตำแหน่ง
1. คุณวิโรจน์ หวันท็อก	นายกเทศมนตรีตำบลเวียงสา
2. คุณธัญญธิยา โรจน์ศิริภาณุกุล	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
3. คุณเขียวลักษณ์ อนุรักษ์	อดีตเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด
4. คุณเอนก สิทธิ	ผู้ประสานงานสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า
5. คุณสมชาย ศิริมาตราช	สาธารณสุขอำเภอเวียงสา
6. พ.ต.ท.ชุมพล พงศ์ศิริแสน	สารวัตรป้องกันปราบปราม
7. คุณกัญญา พุฒิมา	ผู้อำนวยการกองคลัง
8. ร.ต.ต.กำจัต จาวรรณ	ที่ปรึกษาโครงการ
9. คุณสง่า อินยา	นักพากย์เรือแข่ง
10. คุณมาลา สิทธิมงคล	ข้าราชการบำนาญ
11. คุณวินัย ลำไธสง	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส สรรพสามิตพื้นที่น่าน
12. จำสิบตรี ประสงค์ วงษารัฐ	ประชาชนที่มาร่วมงาน
13. คุณอำพร ชัยปัญญา	ประชาชนที่มาร่วมงาน
14. คุณสง่า กาละดี	ผีพายเรือ
15. คุณวิจนา แสงกระจุก	แม่ค้า
16. คุณสมพิศ	พ่อค้า
17. คุณจักรพงศ์ พวงแก้ว	ผีพายเรือ
18. คุณศุภกร ฉิมพลีสวรรค์	ผีพายเรือ
19. สามเณรภูติชัย บริคุต	วัดบุญยืน
20. คุณธีรภัทร์ กันใจ	ผีพายเรือยาวชน
21. คุณกฤษณา ยานะฝัน	ผีพายเรือยาวชน
22. คุณวชิรพงศ์ วงศ์ทองแก้ว	ผีพายเรือยาวชน
23. คุณอนุภัทร สุริยะ	ผีพายเรือยาวชน
24. คุณสิริวัฒน์ รินธา	ผีพายเรือยาวชน
25. คุณจริยา จินเพชร	ที่ปรึกษาโครงการ

แบบสัมภาษณ์ โครงการรูปแบบการแข่งขันเรือลอดเหล้าในจังหวัดน่าน
วันที่ 15-16 ตุลาคม 2559
ณ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
(สำหรับผู้ใช้ข้อมูลหลัก)

1. กิจกรรมแข่งเรือยาวลอดเหล้ามีกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร ตั้งแต่เริ่มเตรียมการก่อนการแข่งขัน ระหว่างการแข่งขัน และสิ้นสุดการแข่งขัน
2. โครงการได้รับงบประมาณในการจัดงานจากที่ไหนบ้าง และเพียงพอหรือไม่
3. มีการตั้งคณะกรรมการในการจัดงานหรือไม่ อย่างไร ประกอบด้วยใครบ้าง
4. มีการจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงานหรือไม่ และจัดประชุมกี่ครั้ง
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแข่งเรือยาวลอดเหล้า หรือไม่ อย่างไร
6. มีการประชาสัมพันธ์การแข่งขันเรือยาวลอดเหล้า หรือไม่ อย่างไร
7. มีการติดตามและประเมินผลงานแข่งเรือยาวลอดเหล้า หรือไม่ อย่างไร
8. ถ้าจะทำให้ประเพณีการแข่งขันเรือยาวคงอยู่ โดยปราศจากแอลกอฮอล์ ท่านคิดว่ามีวิธีการอย่างไร
9. ท่านคิดว่างานแข่งเรือลอดเหล้าที่จัดมาทุกปี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในด้านค่านิยม ความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม กติกาชุมชน นโยบายสาธารณะในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการลด ละ เลิก การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างไร
10. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานรณรงค์กิจกรรมแข่งเรือยาวลอดเหล้าเป็นอย่างไร
11. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

แบบสังเกตการณ์ โครงการรูปแบบการแข่งขันเรือปลอดเกล้าในจังหวัดน่าน

วันที่ 15-16 ตุลาคม 2559

ณ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

รายการ	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. มีร้านค้าขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน			
2. มีป้ายโฆษณาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน			
3. มีโลโก้เครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน			
4. มีคนที่มาเที่ยวแอบตี้มสุราในบริเวณงาน			
5. มีคนที่มาเที่ยวตี้มสุราก่อนที่งานจะเริ่มแข่งเรือ			
6. มีคนที่มาเที่ยวตี้มสุราระหว่างการแข่งขันแข่งเรือ			
7. มีคนที่มาเที่ยวตี้มสุราหลังงานแข่งเรือเลิกแล้ว			
8. มีผีพายตี้มสุราก่อนที่งานจะเริ่มแข่งเรือ			
9. มีผีพายตี้มสุราหลังงานแข่งเรือเลิกแล้ว			
10. มีนักพายตี้มสุราก่อนที่งานจะเริ่มแข่งเรือ			
11. มีนักพายตี้มสุราหลังงานแข่งเรือเลิกแล้ว			
12. มีคณะกรรมการจัดงานตี้มสุราก่อนที่งานจะเริ่มแข่งเรือ			
13. มีคณะกรรมการจัดงานตี้มสุราหลังงานแข่งเรือเลิกแล้ว			
14. มีเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ขายในร้านขายสินค้าพื้นเมือง			
15. มีร้านขายน้ำตี้ม/น้ำอัดลมแอบขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ในบริเวณงาน			
16. มีเยาวชนตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน			
17. มีนักท่องเที่ยวตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน			
18. มีป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามขายสุราในบริเวณงาน			
19. มีคนหาบเร่ขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในบริเวณงาน			
20. อื่นๆ เพิ่มเติม เช่น พบการทะเลาะวิวาท การตีกัน อุบัติเหตุ เป็นต้น			